

Descriptio Bredenbergae, Quae est arx in Holsatia sive Cimbrica Chersoneso sita, condita primu?m a? magnanimo heroe D. Ioanne Rantzovio & nunc ab eius filio, D. Henrico, regis Danorum consiliario, & in ducatibus Holsatiae, Slesvici atq[ue] Dithmarsiae vicario, novis aedificiis eleganter instaurata exornataq[ue] : in qua inter caetera egregia etiam praeclara elogia, illustrium bellica virtute heroum ac ducum, cùm superioris, tùm nostrae aetatis, versibus explicata, lectuq[ue] dignissima visuntur.

<https://hdl.handle.net/1874/427511>

DESCRIPTIO BREDEBERGAE,

Quæ est arx in Hol-

SATIA SIVE CIMBRICA

CHERSONESO SITA, CONDITA PRIMUM à magnanimo heroe, D. Ioanne Rantzovio, & nunc ab eius filio, D. Henrico, regis Danorum consiliario, & in ducatibus Holsatiæ, Slefvici atq; Dithmariæ vicario, novis ædificiis eleganter infraurata exornataq;

IN QVA INTER CAETERA EGREGIA ETIAM PRAECLARA

elogia, illustrium bellica virtute herouum ac ducum, cum superioris tum nostræ ætatis, versibus explicata, lectuq; dignissima visuntur.

AVTORE,

M. Georgio Crusio Hannoverensi.

Cum præfatione Ioachimi Camerarij.

ADIECTA EST PRAETEREA BREVIS

narratio rerum gestarum, vitæ obitusq; nobilis ac strenui viri, D. Danielis Rantzovij, copiarum Sereniss. regis Daniæ Fridericæ II. in Suecos principis ducatoris.

NOBILIEQVITI HOLSATO,
HEINRICO RANTZOVIO, RE-
gis Danorum Friderici II. in ducatis
bus, Holsatico, Slesvicensi & Ditmar-
siae Vicario consiliarioq̄, Bredenbergae,
Rantzovisholmiae, Vandesburgi & Tusculabecani Domino, Patro-
trono & Meccenati suo ob-
servandissimo,
S. D.

DICTVM PATRO-
ne optime, in multorum
est ore: Quem ingrati-
dinis reū feceris, eum me-
rito omnium viciorum in-
simulabis. Nā sicut gratitudo duabus
præstantissimis virtutibus, veritate &
iustitia, quibus homines DEO proxis
mi fiunt, constat: Ita ingritudinem
ex turpissimis vicijs, Mendacio et Iniu-
stitia, quibus ἀρχολόγου Sathanæ simili-
limi sumus, conflari necesse est: ex quo

bus si nō pullularet, velut ex radicibus,
tota viciorum arbor, virtutum tamen
adnata, si quæ esse possent, ceu taxi præ-
sentissima umbra, infuscarentur & de-
decorarentur:

Etenim statuę virginę affaberrimę
factę, vel ipsi etiam Pandorę ocelli ex-
culpantur, labella utraq; detruncantur,
quid artis, quid pulchritudinis reliquo
corporis trunco erit? Evellatur pectori
gratitudo, virtutum lumen & præco, fi-
lia iustitię et veritatis, quid boni amabō
remanebit? quid inhonestius, tetrius, de-
testabilius apparebit? Summis itaq; vi-
ribus omnibus enitendum, ne virtus
tum decus veneno ingratiitudinis infis-
ciatur, conspurcetur, funditus ve eradis-
cetur. Quanquam verō ego ab ingratitudo-
nis humo me quoq; tollere, ut des-
cet, cupio, quia tua amplitudo, Domine
humanissime, me nullo non genere be-
neficiorum obruit (quod, ne in os laus-
dantis existimetur, oro) Tamen eam
te,

te, cum meas vires, cum inæqualitatem
retalionis æqua lance trutino, totus horo
reo tremoq̄, atq̄ animi religio triplici
hoc ariete labefactata cadit. Equidem
video meliora proboq̄, sed ipsam grati
tudinem præstare re,

Hoc opus, hic labor est, pauci, quos æquus amavit
Iupiter, aut culto versu exornavit Apollo,
Esse queunt vere grati.

Quis enim ego sum, Vicarie Regie,
vir amplissime, quæ ingenioli nostri li
teris paululum tincti copia, ut te virum
nobilem, prudentem, ingenuis artibus
expolitum, quæ inter nobiles in tua pa
tria (absit invidia dicto) rariores sunt,
interpellare meis scriptis in animum in
ducere possim, imò, si Dijs placet, gra
tiam referre. Egregia scilicet recompens
satio, *ἀντι χρημάτων ἀσπὸς ῥημάτων*, nec quidem
omniū domi nostræ natorū. Nihil ferè
hic non tuum, nihil non ex tui ipsius
Musæi viridario decerptum: nihil pro

pemodum meum, nisi labor colligendi,
arcemq; utcunq; adumbrandi.

Quapropter nisi tua magnificentia
animi grati studium, aut, si ita mavis,
gratitudinem mancam æqui boniq; fecerit,
me in ære tuo, nec solvendo esse,
nec tuis in me amplissimis beneficijs
posse aliud specimen gratitudinis dare,
cogor fateri. Attamen, spectatissime
Domine, ut tua beneficia dignitate lon-
gè præcellunt, ita remunerandi vicem
non reposcunt à privato, sed contenta
voluntate erunt, nec tam loquentem
parcè, quàm sentientem largissimè spe-
ctabunt. Non displicet Deo pauper,
qui cum nullo modo possit hecatom-
bas immolare, voluntatem optimam
offert illi. Equidem ut cogito, consue-
tos succos non tam nauseam movere in-
terdum, quàm palatum dissuaviari: Sic
non æquè gratum, novum foetum sem-
per obtrudere, quàm emblemata, gnos-
mas, versusq; notos, in arce tua hortosq;
hinc

hinc inde dispersos, una quasi lance tibi proponere intuos.

Nam cum minimum tempus sis dormituae, plurimum te negocia publica distringant, terex Daniae, te duces Holsatiae, te patria, comitiaeque amicique hinc avocent, te suum quisque sibi soli perpetuo expetat, mirum non fuerit, te desiderio tuorum versuum, quibus aera, tabulae, parietes, lapides, ipsa quoque specularia fenestrarum scatent, teneri, & nomenclatorem, qui in memoriam redigat, exoptare. Non opus habeo dicere, quae sit in lectores hinc redundatura utilitas. Quippe heroium vita versibus hic descripta breviter delectat et docet: Quem admodum etiam diversae sententiae ex varijs autoribus decerptae, et passim parietibus cubiculorum tuorum ascriptae, normam vivendi oculis subijciunt: Ad quam rem non parum etiam adfert momenti votum illud tuum, quod nuperimè ad imitationem Xenophontis

(quem domi forisq; in ipsa iactatione
Itinerum, ceu alter Africanus Scipio,
in exhausta cupiditate legendi conteris)
a te est factum. Nam quale etiam de te
versibusq; tuis clarissimus vir D. Ioa-
chimus Camerarius, in græca & latina
lingua eximiè doctus, fecerit iudicium,
subsequens Epistola, quam perlectis
tuis versibus ad doctissimum virum
Erasmum Kirstenium Iurisconsultum
perscripsit, testatur. Quamobrem here
& Mecœnas optime, patere obsecro,
me tibi de me optimè merito gratum de
tuo præbere, nam de meo haud possum,
ut, quocunq; modo licet, abominabile
ingratitude viciū effugiam: pate-
re, si ita videtur, versus & emblemata,
quibus arcem tuam exornasti, etiam pe-
regrinis me cognoscenda exhibere. Va-
le Patrone optime, & me tui observan-
tissimum, qui contuli me in fidem, clien-
telamq; tuam, amare & tueri, quod fa-
cis, desinere noli. Data in arce tua Bres-
dens

IOACHIMVS CAMERA-
RIVS D. ERASMO
KIRSTENIO IVRISCON-
sulto clarissimo,
S. D.

Perlegenti mihi studiosè & magna
cum voluptate, propter tam elegans-
tiam, quam varietatem, versus nus-
per abs te mihi traditos, in mentem ve-
nit, autorem verè posse de se usurpare
ἀρχιλόχοιο istud:

*Εἰ μὴ ἐξ ἐγὼ θεράπων μὲν οὐναλίοιο ἀνάντος
καὶ Μουσίου, ἐρατὸν δὴ ὄρον ἐπιπέμνονος.*

Atque coniungi aliquando hæc, sicut
secundum Platonem potentiam in-
terdum & sapientiam, statuendum, sed
copulatio ista admodum rara, & ideo
præclarior est. Lektionem modo hæc,
modo illæ interpellationes impedivêre.
Notavi *εφαλίματα* quædam *γραφικά*, remitto
toç scriptum tibi fortasse seriùs quàm
debui.

dehinc. Sed tua humanitas moram istam
boni confulet. Assignatum munus tibi
feliciter evenire ex animo cupio. De li-
bellis autem ut gratias, ei qui donavit,
meo nomine officiosè agas, abs
tua humanitate peto.

VALE.

DE

DESCRIPTIO BRE
DENBERGAE.

SI quid esset in me ingeniosi, lectores
scandidi, aut si quis usus, exercitatio
ve quippiam describendi, aut si scis
entia aliqua à studijs ingenuarum ar
tium profecta, earum rerum omnium
vel in primis arx Bredenbergæ fructum
iure suo ex me ferret. Nam cum ex
hac certatim profiliunt Meccœnates &
alumni Musarum, tum verò ego in
ea, ceu Alcyonio nido, delitui hæcenus,
nepotesq; conditoris nobilissimi he
rois, quod potui, literis, moribus, &
pietate institui, doctrinæq; præcium,
præter alia, favorem viri principis Hols
tatici & fero & tuli. Quod si casulæ in
terdum, quæ vos pluvia & nocte in
gruente excepit, honorificam facitis
mentionem, quibus verbis arci, quæ me
diutius fovet, honores habendos, gra
tiasq;

tiasq̄ referendas cenſetis? *Leup. m. i. q.*

Etsi equidem nihil in me eiusmodi esse video, quo pro meo in arcem animo, proq̄ eius in me merito, verbis persolvere mercedem beneficij possim, nedum illustrare: Tamen quemadmodum spero, & quaeso à vobis, inopi, qui gratiam referre non potest, veniam dabit, si habere & agere vel balbutiens nitatur. Etenim aiunt boni, si optio detur, se malle fidem grati animi ineptè dicendo acquirere, quam dicendo malè audire. Quod si autoritas eorum, ut par est, valebit, ad gratiam mihi tribuendam, benevolentiamq̄ imperties mini, efficiam profectò, ut quanquam arx dicendo oculis subijci à me nequeat, tamen situm, firmitatem, gratiamq̄ eius quasi per transfennam, prætereuntes strictim aspiciatis, dignamq̄ iudicetis, quæ non hac mea stridenti stipula disperdatur, sed ab ingeniosiore quopiam,

piam, quod faxit Deus quam primum,
tuba decantetur, & cum illa simul me-
moriam conditoris æternitati consecres-
tur. Bene enim de sua patria meretur,
qui eam munit ædificijs & exornat.

Non minus autem delinquent, qui
non accusant vastatores patriæ, quam
qui non laudant eam excolentes, quò
uterq; præmium suum, ille ignomi-
niam, hic honorem reportet. Id ego
quoq; si tentare, & fortasse produ-
ctius in conditoris laudem excurrere in-
terdum videbor, etiam atq; etiam exis-
timetis, me non iniuria operis auto-
rem cum opere ipso sociare. Arx autem,
ut initium nostræ narrationis inde na-
scatur, est sita in ea Transalbinæ & Cis-
terioris Cimbricæ Chersonesi parte, cui
Idiomate Holsatorum Incolarum Stor-
maricæ est nomen, ad occidentem pagi
Bredenbergæ oram, inter Storam flus-
vium & Vellulam sylvam, in clivo, quæ
perpes

perperam montem appellitant, ita levi-
ter & sensim confurgente, ut cum te a-
scendere non putes, sentias ascendisse.
Aequata agri planicies circum circa es-
set, usquequã prospectus ferè patet, nisi
fossis intercisa hiarent arva. Verisimile
autem videtur, hunc cliyum non multis
ab hinc sæculis Storam maritimo æstu
exundantem eructasse.

Nam cum fossa arcis duceretur, cau-
dices querni ex alto solo sunt eruti: Dis-
positio etiam silicei clibani, nec non alia
obruatarum domuum vestigia à notis
mihi & fide dignis viris sunt visa, de-
cennio antè ab hinc, cum tumulum, qui
circa arcem erat, deprimere in altitudi-
nem non longè imparem alveo Storæ
conarentur, ut, aggere tormentis rupto,
spumeus amnis exiret, hosticq; ad arcem
aditum præcluderet. Ad hæc accolæ
mentionem faciunt inundationis salis,
& quam vocant S. Galli, sed quæ egess-
serit cliyum, liquidò sciri non potest.

Vt

Vt ut sit, id constat, eas furenter cum
mulo per arva latas esse, cum stabulis
armenta traxisse, omnia confudisse &
vastasse: hunc verò clivum arcis, nec an-
tiquitate, nec naturali munitione, nec
elegantia, sed consilio, industria atq; o-
pere incomparabilis Herois Iohannis
Rantzovij, primùm anno à nato re-
demptore sesquimillesimo supra triges-
simum innotuisse, nobilitatum & mu-
nitum esse, sicut illi tertias, inter Holsa-
tica munimenta, hi nunc deferant, qui
oppugnationum non imperiti habentur.
Quanquam me non fugit, ut cætera
plæraq; sic arcem plurimùm spectas-
ri ex autore, eumq; illi famam præcla-
ram conficere: Tamen ex ipso artifi-
cio & firmitate non minimo æstima-
tur. Etenim fossa profunda circumcir-
cà est ducta, octogenos quinos lata pes-
des, in cuius ferè medium demissus ar-
rectus ordo vallorum præacutorum, in-
ter se transversarijs coniunctorum, qui
non

non amplius duobus cubitis ex aqua
eminēt, ut qui transilire eos pararit, ubi
tranaverit, se ipse ijs induat, sit necessē.

Transitus fossæ, ad æquinoctialem
exortū spectans, ponte sublicio est con-
iunctus, intercisus alijs duobus pontis
culis pensilibus, quorum angustior pes-
dibus, latior curru vel equo transmittis-
tur, uterq; subductus portarum munus
obit: Vnde subductiles licebit voces.
Mœnia autem lateribus deunce longis
sunt exstructa, quadrata, sicut & val-
lum, cui prætenduntur paribus lateri-
bus: eorum singula pedes habent qua-
dringentos, sexagenos quaternos. Cir-
cuitus itaq; tenet passus trecentos sep-
tuaginta unum. Etsi quidem prudentis-
simum virum Rantzovium nō latuit,
directum quadratumq; opus, ob excur-
rentes angulos, facilius à machinis dis-
sipari, rotundationes ad centrum adigi:
quadratam tamen mœniorum formam
utiliorem hoc loco esse iudicavit. Nihil

Iominus tamen curavit, ut rotundæ turres proijcerentur in exteriores partes angulorum duorū: Vna ad orientem hybernū, unde Vulturū, quē Græci Euronotū vocant, spirat: altera ad Caucaſū, qui ab occaſus æſtivi ſolſtitialis metata, inter Favonium & Septentrionariū volat. Huius turris diameter eſt ſexageſimū ternū pedum. Peripheria itaq; habet centū, nonaginta octo pedes. Ambitus enim extremus circuli ter continet dimetientem ſuam, & dimetientis paulò minus ſeptimam partem.

Hiſ turribus, ſeu propugnaculis loco oportunis id eſt conſecutus, ut ſingula bina latera, dextrumq; læuumq;, commodiſimè tutentur. Nam globi ex tormentis æneis per fenestras emiſſi, arceant ſubiens agmen, abripiantq; multos ordinatim, eſt neceſſe. Itur omnino ad turres haſce deorſum verſum cryptoporticibus, porrectis ſubter vallum centenos & ſexagenos cubitus: quorū ubi
cent

centenos fueris emensus, occurrunt forniculæ, singulos duntaxat viros simul admittentes: quarum egregius est usus, cum post mœnia ex tuto quid molientum. Porrò ad dexteram eius testudinis, ad turrim, quam diximus iacere ad Caurum, ædificatus est nefariorum scelerum coercitor & vindex carcer. Ei vero, quæ ad Euronotum vergit, ut alia omittam, fornicata domuncula est contigua, in qua vasculis, quas cucurbitas à forma vocant, in ahenu ferventis aquæ demissis, atq; coopertis rostratis galeis, ab Arabibus Alembicis dictis, herbarum stillaticum humores eliciuntur, & ad medicum familiæ subditorumq; pauperum usum, diligenter asservantur.

In ipsa vero turri fonticulus scatet mire fecundus, sic tamen occultè temperatus, ne labia lateritia impleantur & redundent, & solo perpetuum madefactæ turris vicium faciat. Sed in eiusmodi recensendis magnum studium, multamq;

operam conferre, nec videtur operæ pre-
cium, nec nostri est instituti. Itaque ordi-
nem, quē tenere instituimus, urgeamus.
Mœnibus proxima est validissima to-
tius arcis munitio, vallū, quod orgyis
paulò plus novem altum, circiter pedes
quingenta est latum, obsitum per in-
tervalla duobus sæpibus vivis, ex rubo-
rum & sentum caninarum plantis in or-
dinem dispositis. Id sæpium genus, præ-
terquam quod naturalibus spiculis ad-
versus hostiles insultus est munitum, fa-
cem non timet, & ne tantula possessoris
impensa eget. Sed et pulveris nitrati mo-
la trusatilis, nec non Oporothece, exci-
tata sunt in vallo ad Orientem super ip-
sa porta. Præterea super quemlibet vale-
li angulum posita est domus, qua famu-
lis excubias agentibus, ibidemq; dor-
mientibus, magis opportunior esse nul-
la potest, quod subter se subiectam plas-
nitiam habeant, nec aures penè ullus,
quantumvis exilis strepitus, subterfus-
giat.

Deniq;

Denique in meridionali parte valliarum
mamentarium, omni genere apparatus
bellici refertum, conspicitur, præcipuè
tormentis æreis, quæ, quòd veteribus
ignota fuerint, novè dicuntur bombardæ,
et pro magnitudine et usu diversum
fortiuntur nomen, curules, colubrinæ,
falcons, ferreæ quinquipedæ, sclopetti,
manuales, & alia horridioris soni. Co-
pia item magna pulveris pyrij, quem ni-
tratum appellant, pilarumque sulphu-
reorumque globorum, canabinorumque
fertorum piceillitorum, hic est reposita.
In tabulato autem asservantur, cataphras-
tes, lorice, thoraces, galeæ, hastilia, lans-
cegenes, tympana, vexilla et Cheiromy-
la ferrea, ingeniosè nunc primùm inven-
ta, quibus & in acie pro malleis præacu-
tis utaris, & si res ita ferat, in obsidione,
quotidie sesquimodium molas. Quo au-
tem loco fixa erant arma D. Iohannis
Rantzovij, quorum partem Henricus,
quæ ad se redibat, fratri Paulo dedit, ei

loco sequens Epigramma est suffectū.

Dividere arma patris cum vellent bellica nati,
Corpore quæ proprio gesserat ipse suo:
Mars clypeum abiecit, dixitq; ,ô parcite nati,
Parcite, in his aliquid Mars quoq; iuris habet.
Quæ toties genitor defendit ab hostibus arma,
Turpe, ea si natis diripiantur, erit.
Integra, dante Deo, post tristia fata manebunt,
Vt sacra, dum vixit, tutaq; semper erant.
Ergo dedit Paulo, fraterni pignus amoris,
Heinricus partem, Marte monente, suam.
Exoptatq; armis cum laude utatur isdem,
His usus genitor qualiter ante fuit.

Et in armamentarij foribus Heinrici
Rantzovij hi versus conspiciuntur.

LONGA domus belli capit instrumenta cruenti,
Dum bona tranquillæ tempora pacis eunt.
Grandia stant illic uteris tormenta cavatis,
Et nunc ceu placido pressa sopore tacent.
At subeant hostes, mox longa silentia rumpent,
Et piceas flammæ ore pilasq; voment.
Sydera pulsabit sonus alta, remugiet æther,
Et gemitum tellus, mota fragore, dabit.
Sulphureoq; globos procul ei aculata cavernis
Turbine, prosternent obvia quæq; solo.
Hactes

Haectenus sum profecutus, ut potui,
 ea quæ ambiunt domos arcis, easq; tan-
 quam galeæ capita tegunt & obarmant:
 nunc intrò per portam rectà eo. Surgit
 hæc arcuata testudine, passibus quin-
 cim longa, non directà, scèva, ita tamen,
 ut radios ferè orientis æquinoctialis So-
 lis elegantissimè transmittat, occidentis
 non exclusura, ni domus interveniret.
 Vtrinq; etiam deauratis versibus in æs
 sculptis radiat, exterius insignibus D.
 Heinrici Rantzovij & conjugis, inte-
 rius tetrasticho hoc sanè non indocto:

Si nihil ædificas, qui spectas nostra viator,
 Aut mea ne carpas, aut meliora struas.
 Si meliora tenes, id Divos poscito mecum,
 Ne, quod uterq; tenet, fascinet invidia.

SVB INSIGNIBVS
HEINRICI RANTZOVIL

CAndida pars una est clypei, pars una colore
 Purpureo, cassis cornua bina tenet.

A gentilitijs generoso stemmate natus,
HEINRICVS RANTZOV talia signa gerit.

SVB INSIGNIBVS CHRI-
STINAE AB HALLE CON-
iugis eius.

Verrice pennato galea est, clypeusq̄ lacertum
Sustinet armatum, tres quoq̄ signa rosas:
HEINRICI coniunx CHRISTINA insignibus
Egregios ortus, concelebratq̄ genus. (istis)

Ingressos portã excipit area quadra-
ta, silicibus strata eleganter, munda, mol-
liter ad cloacas pluviam in fossam evo-
mentes devexa, utrinq̄ atq̄ à fronte æ-
dificijs, à tergo vero inclusa muris, per
intervalla fornicatis, propter tabulas
ducum, quos post dicemus, insertas: ita
fit, ut cavædiij formam ferè videatur re-
ferre. Etenim ad dextrã directã ambu-
latio, quatuordecim Ionicis gracilioris
bus columnis suffulta tollitur, cuius in-
tercolumnia pectore tenus cancellatim
pluteis septa sunt, quibus inambulans
do fessi nitantur.

Est autem hæc porticus æquinoctia-
li Meridionali adversa, quod in ea po-
nenda

nenda Architecti diligenter observant,
reciperetq; hyeme multum, æstate pau-
lulum Solis, nisi voluptatem hanc do-
mus obiecta ei invideret. Ereptam ta-
men aliquantulum Hyemalis Solis usu-
ram, sorte eiusmodi refarcit, ut iubar à
Sole fenorari totum diem ei libitum nō
fuisse videatur. Quippe luculentæ ima-
gines, magni nominis heroum inibi des-
pic̄torum, latè rutilant, atq; omnes, nisi
Tiresia sint cœciores, blanda venustate
ac regio decōre alliciunt & trahunt: ges-
ta quoq; sua ipsæ decaſtichis tetraſtis-
chisq; decantant, quæ, quod eorum com-
modior ratio haberi nequit, huc inferā,

IN ALIQVOT HEROAS

TOTO ORBE TERRARVM CLA-

riſſimos, qui in porticu Bredenbergenſi

viſuntur. Ad ſpectatorem

Heinricus Rant-

ZOVIVS

SCipio cum Romæ ſtatuas ſpectaret avorum,

Hæc ad virtutem ſunt mihi calcar, ait:

B v

Hos quoq; quis spectet referentes in dyta facta,
Seq; aliquo tangi laudis amore neget?
Quamquam diversis sint in regionibus orti,
Omnes æternum promerue decus.

IOSVA DVX POPVLI ISRAELITICI. H. R.

Aspice, Nunnides ego sum, qui maximus armis
Pro populo gessi bella cruenta meo.
Promissamq; diu, cæsis cultoribus ense,
Distribui facta sorte dedi; plagam.
Triginta numero Reges, quis credat? & unum,
Hæc mea divina dextera fudit ope,
Et mihi Iordanis tacitis immobilis undis,
Solq; retardatis constitit altus equis.
Esse typum Christi factis & nomine quisquis
Me putat, hic sese quo tueatur, habet.

ALITER. H. R.

Iosua terdenos Reges unumq; peremi,
Occupo promissi dum fera regna soli.
Sol quoq; hisseus lucens immobilis horis
In medio cœli, me cupiente, stetit.

DAVID REX ISRA- ELITICVS H. R.

Parvus erã, pecudumq; gregẽ per rura sequebar,
Extulit ad regni de grege sceptrã Deus.

Et

Et leo prædator, violentus & unguibus urfus,
Occisi manibus procubuere meis.
Ore Philistæus terram indignante momordit,
Immanem letho quem mea funda dedit.
Laberis in crimen quisquis malè providus ingens,
Ne venia culpam crede carere tuam.
Me quoq; mens in grande scelus cæca impulit, at nō
Gratia lugenti sacra negata fuit.

ALITER. H. R.

SVm David quondam caulæ, nunc arbiter aulæ,
Proq; pedo vili regia sceptrā gero.
Gathiten funda sterno stridente Goliath,
Bis quino ferme qui pedelongus erat.

IVDAS MACHABAEVS DVX IVDAICVS. H. R.

VT leo conspectum ruit iracundus in hostem,
Et ferus illata vulnera strage facit:
Sic ego commotis in prælia viribus ibam,
Pro patriæ capiens legibus arma meæ.
Excidiumq; urbi sacræ gentiq; minantes,
Sæpè trucidavi, Marte favente, viros.
Pulchrius est visum, paucos opponere multis,
Vertere quam turpi terga pudenda fuga.
Sic me conieci medios moriturus in hostes,
Et mihi mors voto digna reperta meo est.

ALL

ALITER H. R.

ENego sum Iudas, Machabeæ gloria stirpis,
Qui nullis unquam terga pudenda dedi.
Pro grege, proq; sacris pulchrâ per vulnera mortis
Oppeti, inde virum cuncta per ora volo.

HECTOR DVX TROIANVS.

ARgolicis terror ducibus, dum fata sinebant,
Proq; meis murus civibus Hector eram.
In decimo primùm quod concidit Ilion anno,
Nemo negat factum viribus esse meis.
Phylacides per me, Antilochusq; Menœtiadesq;
Præterea plures occubuere duces.
Quid querar? unius pervenit crimen ad omnes,
Et caput oppressit publica pœna meum.
Fraude locum captans vita spoliavit Achilles,
Et rapidis circum mœnia traxit equis.

ALITER H. R.

MVrus ego patriæ pereuntis aheneus Hector,
Dimico pro Troia per duo lustra mea.
Vulnifica multos transfigo cuspide Graios,
Fortis at à forti victus Achille cado.

ALE

ALEXANDER REX
MACEDO. H. R.

AT quis Alexandrum? quis facta perennia nescit,
Orbe quibus toto notus ad astra feror?
Nominelicut eram magnus, sic maximus armis,
Terga fugæ nunquam, victus ab hoste, dedi.
Imperium extendi, quæ decolor Indus oberrat,
Et quæ Riphæas verberat aura nives.
Perfide se victa totus mihi subdidit orbis,
Sed mihi tunc orbis non fatis unus erat.
Mors fatis una fuit, luxu fastuq; tumentem
Quæ me sub terras abstulit ante diem.

ALITER H. R.

Dicor Alexander factis & nomine Magnus,
Cui iuveni totus subditus orbis erat.
Par mihi nemo foret, modicè si vina bibissem;
Interitu luxum disce cavere meo.

CAIVS IVLIVS CAESAR
MONARCHA ROMANVS. H. R.

NON ego sum duris tantum spectatus in armis,
Et mea doctrinæ nomine fama viger.
Sequana, quis bello fuerim, Rhenuſq; fatentur,
Et mihi cum toto subditus orbe Tybris:
Quis fuerim scriptis, monumenta relicta loquuntur
Quæq; manu gessi bella, legenda dedi. (tur
Nec

Nec fatis hoc: etiam cœlum scrutabar & astra,
Hinc meus æternum permanet annus opus,
Immemores tellus homines producit ubiq̃:
Hoc querò, hæc fati causa necisq̃: meæ.

ALITER H. R.

QVinquagena inij collatis prælia signis,
Auctor Romani Iulius imperij.
Queis vitam dederam, sæva me morte trucidant,
Pro meritis reddunt sic male facta meis.

HARMINIVS DVX CHE- RVSCORVM. H. R.

NEc ducibus virtute minor, nec fortibus armis,
Græcia quos iacet magnaq̃: Roma, sui,
Quod nimis impensum est illis, mihi defuit unq̃,
Nullaq̃: de factis edita scripta meis.
Vnicus inventus Tacitus, qui nostra tacere
Noluit, hunc de me consule, certus eris.
Hic tibi narrabit, per me Germania victrix,
Vt sit depulso libera facta iugo.
Et duce cum Varo stratis legionibus, illa
In quanto fuerit Martia Roma metu.

ALITER H. R.

HArminius Latias delevi ego Saxo catervas,
Vix ubi prima mihi barba resecta fuit.

Me

Memeruens Cæsar, Vare, ô Vare ocys, inquit,
Redde aquilas, Romæ robora, redde aquilas.

ARTVRVS REX BRI- TANNIAE H. R.

QVivocor Arturus, me Gallia nominat Artum:
Paruit imperio terra Britanna meo.
Non me scepra tulit quisquam præstantior illic,
Nec mihi par belli laudè togæq; fuit.
Nomina quæ monstrat procerū virtute potentū,
Hæc est inventum mensa rotunda meum.
Saxonas & Dacos domui, Romanaq; fudi
Agmina, quæ regno damna dedere meo.
Optima prima cadunt: sic firmus & integer annis
Occido, me regni scepra cadenteruunt.

ALITER H. R.

BARbariem obiectat cum Graijs Roma superbis
Barbariem præ se num mea facta ferunt:
Sum pius Arturus, nulli pietate secundum
Dixeris, in bello sum Leo, pace Pater.

CAROLVS MAGNVS, PRI- MVS IMPERATOR GERMA- NICVS, H. R.

QVis me iure negat Magni cognomē adeptum?
Quin titulus factis est minor ille meis,

Floer

Floruit optata, sub me duce, Gallia pacē,
Pannoniꝯ fusus concidit Hunnus agris.
Itala sublatis tellus pacata Tyrannis,
Hesperia pulsus, trux Saracēne, plaga.
Imperiꝯ sedes per me Germania facta,
Saxonis & Christum terra professa Deum est.
Gloria neglectis, duce me quoqꝰ, reddita musis,
Ipse repurgatæ nec rudis artis eram.

ALITER H. R.

TE quater octonos de bello Carolus annos,
Ut celebres vivum, masculine Saxo, Deum.
Hic scopus, hæc regum belli sit norma movendi,
Proqꝰ gerant aris prælia, proqꝰ focis.

CANVTVS MAGNVS, REX DANIAE, SVECIAE, NORVEGLAE, Angliæ & Normanniæ. H. R.

DESine mirari, quos garrula laudibus effert
Græcia, quos iactat Roma superba, duces.
Dania me nulli veterum virtute secundum
Edidit, Hyberno Dania cincta freto.
Facta mihi, Magni pepererunt indytra nomen,
Quinqꝰ sub imperio regna fuere meo.
Me sibi delegit socerum, qui tertius orbis
Arbiter, HEINRICVS nomine, scepra tulit.
Iustitia præclarus eram, Regesqꝰ potentes
Subiectos docui legibus esse suis.

ALL

ALITER H. R.

IVsticiæ bellive prius mireris honorem,
Addubites, certè par in utroq; fui.
Ipse mihi, latae legis reus, irrogo multam,
Imperijs subdo quinaq; regna meis.

GODEFRIDVS BL- LIONAEVS H. R.

OMnibus Europæ lectis heroibus oris,
Nobile suscepi, Iasonis instar, iter.
At mihi non Colchis, non vellera divitis auri,
Terra fuit votis sancta petita meis.
Hanc validis armis, Solymamq; recepimus urbem,
Quæ fuerat diro capta sub hoste diu.
Mœnibus insilui primus sublimibus urbis,
Hinc data cum regno fulua corona mihi est.
Urbe sed hanc auro Solyma gestare recuso,
Qua tulit occisus spinea ferta Deus.

ALITER H. R.

QVixit fulgens ex Colchide vellus Iason,
Æternum Græco carmine nomen habet:
Qui pepuli è Solymis procul agmina Turcica regis
An non Godfridus laude vehendus eris? (nis,
G

CAROLVS V. ROMA.
NORVM IMPERATOR H. R.

NON ego quod virtute minor, sed in ordine vitæ
Quod sequor, extremum spector habere locū
Nam neq̄ suscepit me scepra potentior ullus,
Hoste nec ex victo plura trophæa tulit.
Africa quæ semper sitiens, Europaq̄ vidit,
Auriferoq̄ recens terra reperta solo.
Sic mihi perpetuo fortuna secunda tenore
Adfuit, & cœptis favit amica meis:
Afsiduis donec curis confectus, & ævo
Inualidus, fratri scepra relinquo meo.

ALITER H. R.

CAROLUS unanimi mundum cum fratre guber^o
Romanum cogo vincula ferre patrem. ^{(mans,}
Franciscus capitur Ticinum Gallus ad amnem,
A me devictus dat quoq̄ Turca fugam.

CHRISTIANVS EIVS NO.
MINIS III. DANIAE ATQVE
Norvegiæ Rex. H. R.

SImihi, quod faciunt alij, memorare libêret,
Quæ fuerit bello gloria parta mihi:
Oppressos regni motus, armisq̄ referrem
Cum duce te fractam, clara Lubeca, meis.

At mea laus maior, non tantum Marte feroci,
Sed praestans etiam quod pietate fui.
Vix aliquis princeps nostro me iustior aëvo,
Aut pius, aut clemens, aut magis æquus erat.
Sic placida servans populos in pace regebam;
Fama volat mundo, spiritus astra tenet.

ALITER H. R.

PACIS amans, pietate vigens, fera bella perosus,
Et vita talis, nomine qualis eram.
Ergo Deus pugnans pro me, male perdidit hostes:
Felix quem ducit, curat amatq; Deus.

ERIDERICVS II. DANIAE, NORVEGIAE ETC. REX. H. R.

QVid iuvat & prodest populis imponere leges,
Claraq; per latices sceptrum tenere plagas,
Si fuit ignavum tempus, teriturq; quiete;
Vita voluptatis quid pigra ferre potest?
Hoc studium, hæc cura est, factis efferre sub astra,
Et supra proavos tollere avosq; caput.
Ditmarsii domiti bello, & mea Suecus in annum
Sustinuit sextum cladibus arma suis.
Carcere punitur donec male sanus Ericus,
Et frater mecum foedera pacis init.

ALITER H. R.

AD EVNDEM APOSTROPHE.

MActe animo, & virtute nova, & victricibus armis
Dilecte ô anima plus Friderice mea: (mis,
Munere divino ut supplex Ditmarsia vênit,
Sic Sueci pacem te tribuente ferunt.

IOHANNES PISCATOR HEINRICI RANTZOVII.

Quod me pictoris magnis heroibus illis
Docta manus iunxit, non ratione caret.
Hi velut in terris quærunt distantibus hostes,
In fluvijis hostes sic ego quæro meos.
Et capio insidjjs, & aperto Marte trucido,
Invigilans studio nocte dieq; meo.
Si quis erit, nostras penitus cognoscere laudes
Qui cupit, has unum distichon illud habet:
Squamigeros undis reti velut extraho pisces,
Pocula sic pleno gutture sicco bibens.

ALITER.

Εἰ μὴ τειχοναῖος πάντως εἶν' ἔγε τόπος ἡχῆς
Οὐκ ἔρα τις φρονέη τῷ τόπῳ ἐρχιπέτα.
Οὗτοι μὲν μακρόβωμοι, ἐγὼ δὲ μικρὸς μεγαλήροτος
Ἡρώες πολεμῶν λῆσαι, ἐγὼ δὲ πιάμ.

НОС

HOC EST.

TRes cubitos vix dat statura, tricongius haustus
Est meus: hac sola dux ego Rexq; via.
Magna illi magni fecere, ego magna pusillus,
Illi pugnantes sæpe, ego sæpe bibens.

Haec ita Herôes picti in porticu de se
ipsi lectoribus ingerunt. Verum para
doxon & frivolum tibi lector non vi
deatur, quod piscator sit heroibus mix
tus, & velut anser inter argutos olores
strepit. Quia, quod is occupavit spaciũ,
non est, ut reliqua, capax lineamentorũ
iustæ & virilis staturæ, quæ cæteris pro
pter decorũ est attributa. Proinde quũ
vacuum pictoris arte relinqueretur, ma
luit D. HEINRICVS RAN
TZOVIVS id suo piscatori, longẽ
infra communem hominum staturam
posito, dicare. Nam quod attinet ad Ca
rolum & Christianum, præterquam,
quod non extremas inter celeberrimos
Reges ferunt, etiam gratitudinis decla

randæ causa, hîc ab hero sunt ascripti.

Et enim hic vicariū in Holfatiæ & Sle-
svici ducatum herum elegit, in illius ve-
rò aula, unà cum Illustrissimo Holfatiæ
duce Adolpho, sexennium vixit, & civi-
lia negotia & bellica facta cernere, & imi-
tari assuevit. Ad hanc porticum solariū
à M. Hieronymo Cypræo est descrip-
tum, annexo tetrasticho:

Vmbra horas Phœbi designat climate nostro,
Nodus, quod signum Sol tenet, arte docet.
Ostenditq; domus quæ sit sua cuiq; Planetæ,
Sicq; quotus mensis, sit quoq; quanta dies,

Sed & Galæto hec adiacet ambula-
tioni, albario opere polita, quã fas haud
erat à limine, ut dicunt, tantum modo sa-
lutasse, nisi concinniora restarent, quæ
properantem de hac facere verba nō fer-
rent. Nam maiorem gratiam habent su-
periora, tablinum eorum, qui hero sunt
ab epistolis, conclavia, dormitoria tria
et ambulatiuncula, quæ versibus senten-
tijsq;

trijſq; varijs, fortunæ inconstantiam &
vicissitudinem in rebus humanis depin-
gentibus, collucet. Earum elegantiores
pleraſq; mox subscribemus. Hæc Adol-
phæo cubiculo est contigua, quod tibi
tuocq; nomini, Illustrissime Holsatorū
dux Adolphe, heros magnanime, dica-
tum, & sponda artificiosè tornata, nec
non aulæis fericis, magnificè est adorna-
tum.

SENTENTIAE ET VER-
SVS VARIORVM AV-
thorum.

CICERO IN OFFICIIS.

ILLud magni ingenij est, cogitatione
percipere, & antè constituere, quid eve-
nire possit, & quid agendum sit, cum
evenerit.

SENECA AD LVCIL-
LIVM EPISTOLA IIII.

ADversus omnia, quæ accidere possunt,
C iiij

te adhortare & indura. Neminem enim
cò fortuna provexit, ut non tantum illi
minaretur, quantum promiserat. Noli
huic tranquillitati confidere, momento
mare concutitur.

TERENT: IN PHORM:

Omnes, cum secundæ res sunt maximè,
tum maximè meditari secum oportet,
quo pacto adversam ærumnam feras
rant, ut ne quid animo sit novū, si quid
præter spem evenerit.

DION.

Nihil in rebus humanis fixum ac per
petuum, sed & ij, qui florent maximè, &
ij, qui humiles & abiecti sunt, exitus in
certos habent, ac pariter pro fortuna ip
forum, laude, vituperio, honore & igno
minia afficiuntur.

ANTONINVS EX

EVRIPIDE.

Multæ sunt rerum fatalium formæ,
Dijq;

Dijque multa præter spem conficiunt, mi-
nimeque facta sunt ab his, quæ sperata fue-
rant, & tamen Deus desperatis & ino-
pinatis rebus exitum invenit.

INCERTI CVIVSDAM
AVTHORIS.

Vbi Mars sevit maximè, ibi fortuna
& plurimum dominatur, & facillimè
fallit.

ITEM ILLVD:

Foedera qui violant, & pacis commoda turbant,
Felices Nemesis non sinit esse diu.

ITEM ILLVD.

Ita est in fatis, ut malorum consiliorū
malæ mercedis fructus homines recipi-
ant.

M. TVLLII IN RHETO.

Sola virtus in potestate sua est, omnia
præter eam sub fortunæ subiecta sunt do-
minatione. Errant autem, qui in prospe-
ris rebus omnes impetus fortunæ fugi-
unt.

se se putant, sapienter autem cogitant,
qui temporibus secundis aduersa re for-
midant.

HILDEBERTVS.

HEi mihi, nulla fides, nulla est constantia rebus,
Ipsa q̄ fors, quid sit, mobilitate docet.
Res hominum atq̄ homines leuis alea versat in ho-
Et venit à summo summa ruina gradu. (ras,
Cuncta ideo ancipiti pendent mortalia casu,
Et spondent propria mobilitate fugam.
Quicquid habes hodie, cras te fortasse relinquet,
Aut modo, dum loqueris, desinit esse tuum,
Has ludit fortuna vices, Regesq̄ superbos,
Aut seruos humiles non linit esse diu.
Illa dolosa comes, sola levitate fidelis,
Non impune favet, nec sine fine premit.

OVIDIVS.

CRede mihi, miseros prudentia prima relinquit,
Et sensus cum re, consiliumq̄ fugit.

DION IN EANDEM SENTENTIAM.

Metus tempore ratio omnis & consilium deest:
quibus rebus si quis ante animum suum præ-
munierit, metum omnem superare egregie potest:
Sin minus, facile vinci, ut nec consilium ullū oportu-
num, aut spem firmā in periculis habere possit.

ISOCRATES.

PVra rerum humanarū nihil esse firmum: Ita nec
in prosperis lætitia gesties, nec in adversis dolo-
re concides.

VALE. MAX.

Nec secundarum rerum eventu insolenter abu-
ti, nec adversis properè debilitari oportet.

AVGVSTINVS.

Sors non est aliquid mali, sed res in humana du-
bitatione indicans divinam voluntatem.

HEINRICVS RANT- ZOVIVS.

CEdunt fata Deo, precibus Deus ipse piorum.

HActenus cursim, lector candide, per-
curri, ea quæ sunt ad dextram intra val-
lum, & mihi visa sunt digniora relatu:
nunc iter ad lævam deflecto, ante tamen
puteum, qui prior est loco, audiamus. Is
octo angulis & tecto gibboso, scandu-
lis pictis vestito, surgit altitudine ad cu-
bitos vicens: aquàm duo situli, ferreis
catenis

gatenis ab axe trusatili, et binis trochleis
suspensi, alternatim in summū efferunt,
ubi uncis hamis retēti se ipsi invertunt,
& id aquæ, quod extulerunt, in castellū
effundunt: Vnde siphunculis obversis,
cum voles, emanat, aut alnis in tubos ca-
vatis ad hypogeium cerevisiarum dedu-
citur. Hic aqua fit Hippocrene, Cerere
ei incocta, & spiritu Poetas pota afflat.
Quin & ipse puteus, D. Heinrico Rant-
zovio docente, affatim scatet numeris,
quos si nunc commemorare hīc velim,
quā non communi vena sint compo-
siti, quamcūq; p̄ij, verè equidem possim, ni-
si te ex ipsis id magis cognoscere aveam;

Fons ego communem scateo fœcundus in usum,
Tota domus de me commoda multa capit.
Nec precium posco, nec egenti denego cuiquam,
Gratuitas ex me quilibet haurit aquas:
Vtq; queam semper dare, nunquam copia dandi
Deficit, & damnis augeor ipse meis.
Cum prior egeritur, semper nova profilit unda,
Dum successuræ cedat & illa locum.
Silicium est magnas parvis componere rebus,
Hī domini mores, qui meus auctor, erant.

Is patriæ talis (fas est laudare sepultum)
Extitit, & multis munera larga dedit.
Eius erat domus, ut portus communis, habebat
Hic sibi speratam, quisquis egêret, opem.
Ut faceret, vires & opes fortuna merenti
Contulit, & larga præbuit usa manu.
Sic patriæ, dum vita fuit, servivit amata,
Ereptam multis asseruitq; malis.
Nec mercede caret: nunquam licet ipse petivit,
Gloria defunctum sponte secuta manet.
Ad patris exemplum sese componere natus,
Hunc qui me cultum iussit habere, studet.
Sed mihi viventem pudor est extollere verbis:
Qui legis hæc, illi fausta precare, vale.

Vides opinor elegantiam putei; qui
ipsi fonti caballino fortasse non admo-
dum cesserit. Ad sinistram, ut promisi,
accedendum. Hic officina est fabri fer-
rarij, ante annũ ædificata primũ, quæ
præterquã quod superbior est, ac oportet
& epigrammate exornatur huius
modi:

NON opus est, quis sit locus hic, exponere verbis,
Ipsa gravi produnt verbera clara sono.
Haud secus, Aetnæo quàm cum Cyclopes in antro
In formant manibus fulmina sæva Iovis.

Nec

Nec fatis hoc, quosvis quod premollitur in usus;
Inq̄ omnes ferrum cogitur ire modos.
Et validi subiguntur equi, vincitiq̄ catenis,
Sessori præbent crura tenenda suo:
Ut soleis ferro plantas armentur operas,
Aspera per duros ne via lædat agros,
At nihil hoc mirū: quid nunc homo linq̄uit inaur̄
Illius ingenio, quicquid in orbe, subest. (sum̄)

Ad hanc etiam est Andronitis, tecto-
rio induc̄ta, & à plaste imagunculis les-
pidis exornata, ubi Meccœnatis mei ho-
spitumq̄ famuli confluunt. In eius pa-
rietibus hexastichon hoc est pictum:

Q̄vi novus h̄ic nostris succedis sedibus hospes;
Esto bonus, mensam consultoq̄ boni.
Cratèrem de more lubens philotesion hauris,
At litem moveas ebrietate, cave.
Pocula amicitiam faciunt, & pocula solvunt;
Si bibis, ut valeant mensq̄ pedesq̄, sapis.

MACROBIUS:

Oportet versari in convivio sermones, ut castita-
te integros, ita appetibiles venustate.

Reliqua pars huius lateris usibus ma-
cerandi

cerandi & torrefaciendi hordei, unde
Zythum coquunt, & tribus dormito-
rijs hospitum cubiculis detinetur. Que
madmodū vero Reges, fama celebratis-
simi, in porticu ad dextrā sunt depicti:
Ita ad sinistram duces, memoria patrū
atq; nostra bellicosissimi habiti, conspi-
ciuntur, ut arx, cum temporis acti, tum
præsentis laudatrix, non immeritò pos-
sit videri. Murus interior, qui ad pedem
valli est excitatus, & aream, qua edificia
discontigua sunt, cingit: is, ut supra atti-
gi, per intervalla arcubus fornicatur, in
quibus exemptiles tabulæ ducum, lucu-
lentis imaginibus & Elegijs pictæ, su-
spenduntur. Quantopere autem hæc ima-
gines blandiantur voluptati oculorum,
vix narrari potest. Ego quoties Martio-
rum virorum arma, quasi flammæ vo-
lumentia, et hinc inde coruscantia, medius
intueor, ceu Gorgone visa hæreo, exple-
ri & nequeo, atq; oculos per singula vo-
lvo. Cuius voluptatis & imaginum te,
lector

lector mi, participē lubens reddiderim:
At quando in manu mea non est, ut illas
videas, ut audias, quæ de se loquuntur,
faxim.

IN NOBILISSIMOS BEL-
LICA VIRTUTE EODEM FE-
rē tempore duces. H. R.

QVos hīc stare vides sua fortia facta loquentes,
Indomito clari Marte fuere duces.
Vna tulit nostris ætas vicinior annis,
Clarior hac armis vix prius ulla fuit.
Non fatis est ipsos virtute excellere Reges,
Et fortes illis, expedit esse duces.

CONSALVVS FERDINAN-
DVS CORDVBA, COGNOMEN,
to Magnus, Ferdinandi Hispania-
rum Regis dux. H. R.

QVod gero præclarū cognomē, ob inçlyta facta
Hoc mihi concordī est militis ore datum.
Bella meo victor confeci ingentia Regi,
Terra sub imperio cuius libēra fuit.
Effrenes domui Mauros, armisq; subegi,
Quā rigat Hesperios flumine Bortis agros.
Adieciq; novum regnum, quā mœnia cultæ
Parthenopes salsum verberat alta fretum.

Quæ

Quæ non invidiæ ultus patet: vltima fecit
Hæc me privato sub lare fata pati.

ALITER H. R.

Magnus ego vero Consalvus nomine dicor,
Hoc pater, ast illud strenua dextra dedit.
Exegi Gaditana feros trans æquora Mauros,
Asserui regi Bœrtica regna meo.

MAXIMILIANVS COMES BVRENSIS, CAROLI V. IM. peratoris dux, H. R.

Vir gravis armorumq; fui spectatus in usu,
Nec virtute minus consilioq; potens.
Quando fuit pulsus erepta Bolonia Gallis,
Anglia quem tenuit, dux ego regis eram.
Hinc tibi belligerans, semper victricia signa
Auspicijs duxi, Carole Quinte, tuis.
Cumq; ingens gereres bellū per Teutoniam oram,
Inferiorq; tuo viribus hoste fores:
Agmina traducens Rhenum tibi Belgica iunxi,
Nec fuit absq; opera palma parata mea.

ALITER H. R.

Expugnata fuit captis Bolonia Gallis,
Cum ferrem auxilium, flave Britanne, tibi.

Hessus & invicto septemuir pectore Saxo,
Me duce dant palmam, Carole dive, tibi.

GEORGIUS FRONSPER-
GIVS SVEVVS, EIVSDEM
Caroli V. dux, H. R.

Corporis ut præstans superabā viribus hostesi
Sic animi pollens robore ductor eram.
Militiam didici teneris perductus ab annis,
Armæq; prima tibi, Maximiliane, tuli.
Quo sene defuncto, sectanti castra neporis,
Vix quisquam belli par mihi laude fuit.
Prælia iusta manu promptus ter quinq; subivi,
Bis decies pugnas sustinuiq; leves.
In patria morbo morior serpente per artus,
Dum petitur signis perfida Roma meis.

ALITER H. R.

Promptus eram, nulli veterum virtute secundus,
Seu res consilio, seu peragenda manu.
Stans ego equum potui frenis inhibere volantem:
In valido tantum corpore robur erat.

ODETTVS FVSIVS LOTRE-
CHIVS, COPIARVM GALLI-
carum in Italia Imperator.

Non habuit virtute parē mihi Gallia quenquā,
Tempore quo vitæ sunt data fata mea.
Hor.

Horror eram Latio, fama notissima cœlo
Oppida sunt armis multa subacta meis.
Hinc nomen, quod Rex meruit Demetrius olim,
Mira expugnatæ urbibus arte, tuli.
Qui bellis invictus eram, me sæva subegit,
Infestat graviter dum mea Castra, lues.
Et cineres fortuna meos afflixit iniqua,
Dum tumuli expertes bis duo lustra iacent.

ALITER.

Sunt quia capta meo quæ plurima mœnia ductu,
Expugnatorem me vocitare solent.
Claruit hac olim Macedo Demetrius arte,
Participem laudis nunc habet ille suæ.

MARTINVS ROSHEIMIUS
GELDRENSIS, PRIMO GALLIA-
rum Regis, deinde Caroli v. dux H. R.

Qvis fuerim, longo non est opus edere versu,
Quod subit, hoc uno carmine scire potes.
Fulmen eram belli, ferro grassabar & igni,
Oppida militibus diripienda dabam.
Id satis est: testes Belgæ Moriniquæ remoti,
In mare quæ Scalde, Dilia, Mosa, fluunt,
Illa viris opibusque potens Antverpia testis,
Quæ mihi victrici pæne subacta manu est.
At sibi me sicut tunc Gallia sensit amicum,
Sic eadem clades me tulit hoste graves.

ALITER:

CAesareis inhians opibus spe divite Gallus,
Me duce pænè suis excidit ipse bonis.
Argentoratum petit hic, Campania per me
Vulcano passim Marteq; damna facit.

ANTONIVS LEVA, DVX CAROLI V. H. R.

Non leve momentum est, magno didicisse magi
Militiæ leges, & grave Martis opus. (stro
At mihi cum nemo belli præceperit artes,
Plurima naturæ dona fuere meæ.
Nec me ulla indecorem ventura redarguet ætas,
Seu bello spectes edita, sive toga.
Meq; ideo Inlûbrum præfecit Carolus oræ,
Hæc defensa manu consilioq; mihi est.
Quod nisi fregisset vires dolor artubus hærens,
Essem magnorum gloria magna ducum.

ALITER H. R.

Astutus, sapiens, felix, belliq; peritus,
Impiger, intrepido pectore Leva fui.
Et licet æger eram articulos vastante podagra.
Nullam aciem fugi, munia nulla ducis.

AN-

ANDREAS AVRIAS
CAESAREAE CLASSIS
Præfectus H. R.

ENego, quem spectas, Latiae fama indyta terræ,
Et Ligurum quondam lausq; decusq; fui.
Quis pelago gessit me bella peritior alto?
Quis patriæ adduxit commoda plura suæ?
Vt mare purgavi prædonibus, & mihi classem
Ducenti semper terga dedere Scythæ:
Sic patriam asserui, pulsus sine cæde Tyrannis,
Et stabilem iussi legibus esse suis.
Hinc statuam patriæ patri mihi grata locavit,
Hæc mihi virtutis posthuma testis erit.

ALITER H. R.

QVimihimarmoreum Ligures posuere Colof-
Et Mepatriæ patrem voce manuq; colunt. (sum,
terris & nota mari spectataq; virtus,
Cum Mahometigenas classe fatigo Scythas.

SEBASTIANVS SCHER-
TELINVS VRBIS AVGV-
stæ Vindelicorum belli
dux H. R.

Vindelicis insignis agris belloq; togaq;
At melior valido dux ego Marte fui.

D in

Cum celebres iunctis sociarent urbibus arma,
Pro defendenda religione, duces,
Agmina præfectus duxi, vicinaq; celso
Alpibus arx clivo, me duce, capta fuit.
Victor ob id mutare solum me Cæsar adegit,
Præmia decernens in caput ampla meum.
Obtinuit generosa locum clementia tandem,
Et pius ignovit, restituitq; meis.

ALITER.

Cæfari ubi iussus feci socio agmine bellum,
Quod tum Augustanæ religionis erat,
Capta Fiesse mihi est Alpini ad flumina Læchi,
Aerioq; iacens arx Erebergaloco.

SEVERINVS ANORBV, CHRISTIERNI IL DANO rum regis in Scandia præ fectus, H. R.

REx licet effugit meus, & turbante tumultu,
In loca quæsitum tuta recessit opem,
Non ego profeci tamen arma, sed impiger hosti
Conserui, eventum Marte negante, manus.
Indulfit veniam virtutis in hoste probator,
Inq; fidem accepit victor, amore fovens.
Omni si tantum libuisset fallere nunquam,
Nec tua trans Alpes, Carole, castra sequi.

Liber

Liber ab hac essem macula, nec morte luissem
Perfidiae poenas, dum tua signa sequor.

ALITER.

VT tuear valido fugientem milite Regem,
Vendo domos, vendo quicquid ubiq; meum
At Deus exosus saturatum caede Tyrannum, (est
Non voluit nostram pondus habere fidem.

Extat epitaphium eiusdem in urbe
Hetruriae Florentia, quod propter ele-
gantiam huic loco inferendum censui.

EPITAPHIVM SEVERINI NORBII, EQVITIS AVRATI ex Dania, Florentiae sepulti.

Oceanum hostili roties qui sanguine tinxit,
A gelidae Thyles littore ad usq; Cronum:
Quem non immerito Sclavi, Suediq; Gothiq;
Vandaliaeq; urbes extimuere ducem:
Norbius Hetrusco iacet hic Severinus in antro,
A Florentina missus in astra pila.
Barbarus ille nequit captivum extinguere Moscus,
Mergere non medijs Ennosigæus aquis.
Debuit in Latio, velut orbis in arce, perire,
Tanta viri ut virtus undiq; nota foret.

GVLIELMVS THVMSER-
NVS PROTESTANTIUM
bello Dux.

QVid terrore carens, docui, constantia possis,
In victoq; malum pectore posse pati.
Vt sterit in senso victoria tristis ab hoste,
Maxima pars victos deseruere metu.
Ac mihi foeda fuit res visa relinquere foedus,
Et victas una tendere clade manus.
Arma recollegi subito discrimine belli,
Mœnia quæ Bremæ lata Visurgis adit.
Nec pius eventum causæ Deus abnuuit æquæ,
Fortunæq; meæ victor in hoste fui.

ALITER.

CVm quateres validæ tormentis mœnia Bremæ
Vt coleret Latij dogmata spreta patris,
Piscosum tranas desertus, Erice, Visurgim,
Victori palmam porrigis atq; mihi.

IOHANNES RANTZOVIVS,
TRIVM DANIAE REGVM, FRIDE-
rici I. Christiani III. & Friderici II. sum-
mus consiliarius & bellorum
dux, huiusq; arcis
fundator.

NOn sinere magnis Heroibus inferor illis,
Quos volui tantos hoc ego stare loco.
Nam

Nam nec eram virtute minor, nec fortibus ausis,
Sive toga spectes edita, sive sago.
Regibus assedi tribus, imposuicq; coronam,
Exuvias victo bis quater hoste tuli.
Efferam submitit, duce me, Dithmarsia collum,
Liberam bis ductu Dania facta meo est.
Sic fatur invictæ fama virtutis & annis,
Succubui fati, nunc habet aula poli.

ALITER.

QVis fuerim bello, quis pace, referre recuso,
Invidiam consilent ne mea gesta mihi.
Dicet id invicto Dithmarsus Marte subactus,
Bisq; asserta mea Dania clara manu.

DANIEL RANTZOVIVS,
DVX EXERCITVS REGIS
Danorum Friderici II. in
Suecos. H. R.

ME quoq; viventem complexus amore propin-
Illustres inter iussit habere locum. (quus,
Nec res, quas recitem, desunt mihi fortiter actæ,
Sed prohibet iustus cuncta referre pudor.
Hoc dicam saltem, ter aperto Marte Suecum
Expertum nostras non sine clade manus:
Tres belli amisisse duces, quos cepimus armis,
Quid moror? ipse opera fert quoq; vincula mea.

Sex licet inconstans Mavors mutaverit annos,
Vtrinque insignes perdideritque viros.

ALITER.

QVod me inter tantos Heinricæ propinque rep^o
Si non iudicio, certe id amore facis. (nis)
Dent vitam mihi fata, & nulla redarguet ætas,
Ille ero iudicio, quem cupis esse, tuo.

FRANCISCVS A BROCKEN-
HUSEN, REGNI DANIAE
Marischalcus, ac universi pedi-
tatus dux.

PRO patria tecum qui belli munere iunctus,
Sæpius hostiles sum populatus agros,
Pro patria tecum qui iustis inclytus armis,
Oppida contrivi Suecica, castra, duces,
Pro patria tecum qui læsus vulnere sphaeræ
Occubui, fato vix remorante diem:
Nunc tibi sum merito, ut magno Patroclus Achil-
Rantzovi, iunctus proximio re loco. (lt)

GVNTHERSVS COMES
SVVARTZBURGENSIS.

EGregia natum generis descendere stirpe,
Ingenio visum est non fati esse meo: Sed

Sed claris etiam factis extendere nomen,
Et studijs belli cura vigere tenet.
Sic alacer contra Gallos mea signa feroces,
Et Mahometigenas non sine laude tuli.
Sic tibi suscepi bellum, Friderice, gerendum,
Cum pereres armis Suecica sceptra tuis.
Vnde mihi post hæc surgit nova laudis origo,
Pæne subit, votis fata favere meis.

ALITER.

QVod Friderice olim tibi opima stipendia feci,
Sueco cum Danis, Teuthonibusq; liquet.
Quid ventura dies trahat, id scit, qui omnia novit,
Quæ veniant, quæ sunt, quæq; fuere, Deus.

HEINRICVS RANTZO-
VIVS AD HERLVFFVM TROL-
lium, Præfectum classis Danicæ.

ET mihi tu proceres inter spectabere Trolli,
Hic quibus ex merito iustus habetur honor.
Est tibi cum multis decus hoc cõmune, quod arma
Chara pro patria, Rege iubente, capis:
Est tibi cum multis decus hoc cõmune, quod inter
Tela, mari victor, saucius inde cadis:
Hinc tibi sed propriae confurgit laudis origo,
Vllo quæ non est interitura die,
Divite quod censu longos possessa per annos
Prædia vis Musis esse sacrata pijs.

OTHO

OTHO RVTE, POST
TROLLIVM PRAEFEC-
tus classis Danicæ.

OMiranda Dei nostræq; incognita menti
Iudicia, & nullo dissolvenda modo.
Quis tempestates melius, pelagiq; furores,
Solerti ex astris noverat arte vagis.
Quis mihi, si ve tenere altum, seu stringere litus
Velles, par pelagi cognitione fuit.
Navali explicuit quis fortius ordine classem,
Danica cum peterent Sueonas arma vasros.
Fata obstant, mihi fata negant inimica triumphū.
Consilia absq; DEI nulla favore iuvant.

GEORGIUS AB HOL-
LE, EQVES BRVNSVVL-
censis.

STEMmate quæ tantum celebri se iactat avorum,
Nobilitas dici non mihi vera potest.
Sed quæ virtutem superatve æquatve parentum,
Et meritis ortum comprobat ipsa suis.
Hic labor, hic animus teneris mihi sedit ab annis,
Inde mihi adverso vulnus in ore tuli.
Hoc mihi sternenti Gallos infertur honestum,
Dum tua præfectus castra, Philippe, sequor.
Et me cognovit Suecus, nec proximus illi
Quisquis eris, tardas experire manus.

ALL

ALITER.

MArtis opus primis toleravi semper ab annis,
Militiæ & statui multa trophæa meæ;
Grandia diffundit, nec dedecet, ora cicatrix,
Me docet intrepidi pectoris illa ducem.

NEMO ANTE FL- NEM BEATVS.

DVm versat dubio vitam fortuna tenore,
Fœlicem sese dicere nemo potest.

Post has tabulas fortissimorum du-
cum, sequuntur ordine quorundam Ill-
lustrum Principum & Comitum imas-
gines, quas herus ex Iconibus, sibi ex
Belgico transmissis, effingiatq; expri-
mi curavit. Principes autem, quorum
formam imagines referunt, hi sunt: Fer-
dinandus Toletanus Albanus, Lodovi-
cus Borbonius Condæus: Gulielmus
Vraniensis, & Vuolfgangus Palati-
nus. Comites vero hi: Iohannes Arns-
burgensis, Lamiralis Eggemontanus,
Na

Navarcha regis Galliarū Admiralius,
Dandelotus, Ludovicus Nassovienfis,
Petrus Ernestus Mansfeldenfis.

Quod autem horū imagines postremo ferè loco constitutæ sunt, nō eo consilio factum est, quod reliquis, quos supra enumeravimus, gloria rerum gestarum inferiores ab hero habeantur (non enim latet herum, non nullos cæterorū ab his laudibus bellicis etiam superari) sed quod cum illi, summis laboribus bellicis perfuncti, iam maxima ex parte extremum vitæ suæ diem obierint, hi omnes ferè sint superstites, & adhuc in gravi bellorum discrimine versantes, acerrimis prælijs inter se de victoriâ dimicent, strenuamq; Regibus suis in armis operam navent.

Cum autem Mars sit communis, & bellorum casus ancipites atq; incerti, deniq; cum vulgus hos duces, pro fortuna ipsorum, laude, vituperio, honore & ignominia afficiat, ideo herus invidiæ &

suis

suspicionis evitandæ causa nulla carmi-
na, quæ res gestas eorum complecterentur,
picturis subijcere voluit, sed spaciũ
ibidem satis amplum, quod posteri sui
Epigrammatibus poterunt exornare,
reliquit. Eo tamen in loco dictum Cice-
ronis conspicitur:

QUICQVID EIVSMODI EST, IN QVO
NON POSSVNT PLVRES EXCELLERE,
IN EO PLERVNQVE FIT TANTA CON-
TENTIO, VT DIFFICILIMVM SIT SAN-
CTAM SERVARE SOCIETATEM. DIF-
FICILE EST ENIM, CVM PRAESTARE
CAETERIS CONCVPIERIS, SERVARE
AEQVITATEM. Et aliud item dictum Caij Iu-
lij Cæsarís: SI IVS VIOLANDVM EST, IM-
PERII CAUSA VIOLANDVM EST, IN
ALIIS REBVS PIETATEM COLAS.

ITEM.

VT sol cùm venit in summum fastigium, tardius
incedit: ita in summa potestate cunctantius &
moderatus omnia sunt agenda.

Veruntamen cum inter comitem Io-
hannem Arnsburgensem & herũ, sum-
ma

ma semper coniunctio & amicitia extiterit, deberi à se tanto viro, quem inopia nata Martis vis perculit, putavit, ut brevi carmine memoriam nominis ipsius consecraret. Itaque sub effigie amici sui charissimi, in sempiternum amoris benevolentiaque pignus et monumentum, hos versiculos extare voluit.

IOHANNES COMES
ARNSBURGENSIS, IN
Phrisia caesus, Henricus
Rantzovius.

Si quibus inconstans peperit fortuna dolorem,
His ego me socium dicere iure queo.
Et mihi natales genus & connubia magnum,
Nobilitas factis quæ fuit aucta, dabant.
Cum gereret bellum Germanide Carolus ora,
Bureni consors strenuus arma tuli.
Ut nova turbavit trepidos discordia Belgas,
Regis ab Hispani partibus ipse fleti.
In Phrisia vitam mihi mors ita flebilis aufert;
Sic rapiunt claros tristia fata viros.

ALITER.

Non moror, in bello cecidi quod victus ab hoste,
Pugnando fortes claudere fata decet.

Hoc

Hoc queror, obscuro perij quod milite cæsus,
Nec laudem de me strenuus hostis habet.

Iam videntur adhuc tres togati, sub
quibus versiculi sequentes leguntur. In
una autem tabula sunt duo Cardinales
depicti, Antonius Peronetus Granvel-
lanus, & Lotharingicus: In altera vero
nobilis Iohannes Fresius, Serenissimi
Regis Danorum Cancellarius.

ANTONIUS PERONETVS
GRANVELLANVS ET LO-
tharingicus, Cardinales.

DESine mirari hîc armatis esse togatos
Immixtos, ducibus cardineosq; patres.
Bella manu haud gerimus, mens est armata sub
Fortunæ casum consilijs validis. omnem
Consijs nostris motus componimus orbis,
Impia cum Reges bella movere student.
Non decet, ut patriæ patres certamina nectant,
Magnosq; irritent ad fera bella viros.

APOSTROPHE H. R. AD
IOHANNEM FRESIVM, CAN-
cellarium Regis Danorum
Friderici II.

NEctu carminibus nostris indictus abibis,
Fresi, canicie sparse decente caput,

Nam tua Rantzovio certè de sanguine creta
Est ayia, ut versu te quoq; iure canam.
Addo tamen maius, duplici ut te iure nepotes
Rantzovidum hos inter me posuisse legant.
Nam tua te virtus ad summos vexit honores,
Insuper & studij præmia larga dedit.
Id quod erat geminis facundus Nestor Atridis,
Dania te sensit Regibus esse suis.
Externum bellum bellè non cesserit ulli,
Si non sit Nestor consiliumq; domi.
Longa igitur tibi nent fatales stamina Parca,
Implentes vitæ lustra bis octo tuæ.

Sunt autem ibidè adhuc quatuor col
locati, quibus proprius & singularis lo
cus est attributus, cæterisq; quasi exem
ti videntur.

MAVRITIVS SEPTEM VIR SAXONIAE.

ARma, animus, virtusq; meis maturior annis,
Carole nota tibi, Turca fuere tibi.
Namq; in Pannonicis quod gestū est fortiter agris,
Omne manu nostra consilioq; stetit.
Tu quoq; Landrisij ad muros es Galle repressus,
Exutusq; armis, non sine clade, tuis.
Ergò mihi, in septem proceres Germanidos ora
Ascito, Cæsar bella gerenda dedit.
Huic etiam clausis bellum feci Alpibus, esset
Captus ab Albano quod meus arte focer.

ALL

ALITER.

PLurima nunc pacata forent, nisi stamina vitæ
Rupisset medio tempore Parca mihi.
Namq; meo decreta animo sententia stabat,
Marte mori, aut pacem Marte parare meis.

ADOLPHVS DVX HOL-
SATIAE ET SLESVICI.

Vix mihi prima genas vestibat flore iuventa,
Te procul ut patria, Carole Quinte, sequor.
Vsq; adeo mea mens iuvenili ardebat amore,
Nosse urbes, claros militiaq; viros.
Nec votis fortuna meis bona defuit unquam,
Signa tyrocini plurima Metis habet.
Inde domum rediens Dichmarforū agmina fudi,
Vltus avos, animum dedocuiq; trucem.
Nec nostras Gotha, nec Grimsthenia saxea vires,
Imperiū socio milite cincta, tulit.

ALITER.

QVoties lecto Reges cum flore iuventæ,
Holfaticos toties qui repulere duces,
Servati nostræ gens imperterrita palmæ
Dichmarsii, victas Marte dedere manus.

HEINRICVS IVNIOR
DVX BRVNSVICENSIS.

NVlla humanarum quàm sit constantia rerum,
Collige ab exemplo, qui legis ista, meo.
Hilsheimense solum, primo sub flore iuventæ,
Per valida adieci finibus arma meis.
Gaudentem spolijs, Hesus cum Saxone, partis
Armata patrio vi pepulère solo.
Vt niger hos vicit Iovis ales ad Albidos undam,
Felix amissos occupo rursus agros.
Perpetuum at nihil est, & ab omni parte beatum,
Fortuna alternans datq; adimitq; datum.
Nam geminos natos una Mars impius hora
Abstulit, hos letho machina dira dedit.
Haud quenquam dubiæ fas est confidere sortis:
Vita aloes multum, mellis habet minimum.

**PHILIPPVS LANDGRA-
VIVS HESSIAE.**

ME belli varia afflixit fortuna procella,
Optatos portus inveniente Deo.
Exul in undecimū Vlricus VVirtnbergicus annis,
Invito nostram Cæsare sensit opem.
Et mihi pulsus agris Leo Brunsviganus avitis,
Captus cum nato post sine cæde suo.
Nec Carolum fuerit mihi turpe lacessere bello,
Sed nocuit temere nos habuisse fidem.

Vincula simplicitas parit: en custodia servat,
Dum quinque Autumnos Pleias orra facit,
Me gener & natus tandem, victricibus armis,
Ad patrios salvum restituere lares.

**SVB D. HEINRICI RANT-
ZOVII IMAGINE AD**
Lectorem.

Si quis erit, quem forte iuvat sic quærare, quare
Hi tabulis præbent ora videnda viri:
Is sibi virtutis proponi exempla probatae,
Quam vicijis spretis discat amare, sciat.
Quamque sit instabilis vitæ fortuna caducæ,
Quam varios servent lubrica fata modos.
Quam subito magnæ spes evanescere casu,
Et soleant labi grandia cœpta virum.
Quisquis es, incertæ diversa pericula vitæ,
Et dubiæ sortis spernere fata, cave.
Nam caro ceu fœnū est, & gloria nostra velut flos,
Mane viget primo, vespere lapsa iacet.

Huc usque viri egregij & celebrati. Oc-
cuparunt autem hi loca honestiora, &
sub aspectum cadentia. Tenebricosiora
verò concessa sunt hisce sequentibus,
Christierno & Erico Sueco, quod malè
à plurimis audiant, & à præstantiorum
imaginibus, nisi dehortandi causa, spes

ctatores minimè debeant avocare.

CHRISTIERNVS II. REX
DANORVM QVONDAM,

NON mihi si centum linguæ sint, oraq; centum,
Dicere facta satis pro ratione queam.
Innocuos mactare viros, & humata sepulchris
Eruere, & flammis ossa verenda dare:
Non tondere pecus, totam at de glubere plebem,
Vxore exclusa te, Siebrechta, frui:
Delitiæ illa fuere meæ, stabilesq; fuissent,
Ni privavisset me Deus ipse throno.

ALITER.

Dilicite iusticiam moniti, & non temnere Christū,
Quicunq; in vultus figitis ora meos.
Carcere in undecimam ferme trieterida captus,
Sævitia magnus Rex luo supplicium.

ERICVS XIII. EIVS NO.
MINIS SVECORVM REX,
in vincula coniectus.

Quid memorē mea facta miser: reticere luberet,
Cæde & coniugio notus ubiq; meo.
Sexaginta meis manibus sine iure peremi,
Pars mihi magna horum sanguine iuncta fuit.
Quoquò ergo aspicio, diri mens conscia facti
Occurrit, miseris excruciatq; modis.
Nunc mihi præceptor Dionysius, ilia crudo
Traiectus ferro, tristis Erinnyis adest.

Nunc

Nunc proceres Orco missi, atq; innoxia bello
Ante meos oculos perdita turba volat.

ALITER.

ME quis Alexandro similem inficiabitur unquam
Obtruncat proceres ebrius ille suos.
Sobrius ipse etiam satior vel cæde meorum,
Perfossi manibus qui cecidère meis.

IOANNISCVS MORIO RANTZOVIORVM.

QVid prohibet, si me viventem semper amavit,
Nunc Domino hoc iunctū me quoq; stare lo-
Stat quoq; piscator, stomachum si piscibus ille, (co.
Lucundis animum pavi ego sæpe iocis.
Morio non vulgaris eram, iuvenesq; senesq;
Luxerunt raptum funere, luxit herus.
Illi mordaces poteram depellere curas,
Ridentemq; iocis exhilarare meis.
Aut illos imitare, iuvat si perdere vitam,
Aut me, si cordi est vivere dulce tibi.

ALITER.

HVc ades, o quicumq; venis novus hospes in arcē,
Picturis oculos pascere atq; tuos.
Quid mirare duces miser, ardescisq; tuendo?
Nescis quale regat splendida vita malum.

Lerna periclôrum, & certi sentina laboris,
Prudentum vita est: stultus at hisce caret.
Ergo agere stultitiam simula, sic nulla subibis
Munia: donantur pectora stulta rude.
Ut fugeret longi malefana negocia belli,
Sisyphides litus fertur arasse maris.
Aut flue delitijs, & ducinglorius ævum,
Aut mercare gravi grande labore decus.
Ingreditor, quodcunq; velis iter, unus utriq;
Finis, Mors fatuum cum sapiente rapit.
Vivere non tibi vis, alieno ut tempore vivas:
Quid? num post ut edas, ante famem moreris?
Ah nimio fallax emitur, me iudice, nomen,
Vive tibi, nimium nec sape, tutus eris.
Vive tibi, nec te crucia, neq; castina cura,
Hoc ego prudentes admoneo fatuus,

Absolutis ijs, quæ ad latus utrunq;
intra vallum sunt, locus admonet, ut
adversa fronti aggrediamur: quæ etsi ut
speciosissima in vestibulo narrationis
Rhethorculo cuiquam ponenda videri
potuissent, quò elegantia & dignitate
omnes in admirationē sui raperent, ego
tamen ordinis rationē prius habui, quā
venustatis. Dandam enim operam pu-
tavi, ne obscura et intricata evaderet nar-
ratio, quod nulla æquè re vitari potest,

ac ordine & consequentia.

Proinde vestibulum & cochlis, quia
ipsis ædibus prominent, earum quoque
delineationem ante subiiciemus. Quam
quam vestibulum nullum hic esse Phi-
lologos quispiam dixerit, quod hunc se-
micirculum Cochleæ, gradibus vacuū,
eo nomine appellare dedebeat: istamen
si in hoc stantes clientes, cum ad Patro-
num cupiunt admitti, neque intra ædes,
neque sub dio esse attenderit, eundem, quæ
veterum vestibula, præstare usum non
negabit. Sunt autem ante pagmenta sa-
xea, & superius limen eminentibus ex-
pressionibus bovinorum capitum & ra-
cemorum inauratorum est exornatum:
ei vero saxum latius est impositū, quod
incisa insignia Illustrissimi Septemviri
Augusti Saxonix ducis tuetur, & eius
donum, cochlidis gradus, candida gra-
titudine huiusmodi versibus celebrat.

HEINRICVS RANTZOVIVS
IN COCHLIDEM SVAM
Lapideam.

HAec Cochlis excisis, quã conspicis, ardua faxis,
Magnanimi donum principis illa mihi est:
Saxonicam qui frena tenet Septemvir in oram,
Et pius Augustum nomine reque refert:
Hic mihi donavit lapides, cum missus ad illum,
Dania cui parer, nomine Regis eram.
Ipse suum munus commendat muneris autor,
Grataque sunt magnis dona profecta viris.
Ergo etiam nobis dono data principe tanto,
Gratior hæc nostra stabit in arce Cochlis.
Et spectaturis sero testabitur æuo,
Nobile se munus Saxonis esse ducis,

Ipsa Cochlis est octagonos, & instar
pænè publicę turris attollitur gradibus
septuaginta uno, septenis pedibus lon-
gis, dextantecrassis, quorum retractio-
nes plus quàm sesquipedales sunt factę,
ne alię alijs obviam venientes incurrere
cogantur, & ut honestę mulieres aut se-
nes prehensio brachio per cochlidem des-
ducantur. Retractiones post novenos
gradus plerunque sunt ampliores, in quibus

bus subsistentes fessi, velut in arcola, res-
pirare queunt, si pergere velint. Nam
sola cochlide ad omnes contignationes
& conclavia conscenditur, nimirum
gradu sexto ad podium, quod circa co-
chlidem fornicatur, delumbato ad arcū
lacunari, sic tenuiter, ut quaquā versus
Lunæ à coitu redeuntis effigiem repræ-
senter.

Id podium, cum ius dicitur, quan-
tumvis clatratis fenestris & valvis ob-
turetur, propter aëris sævitiam, tamen
constanter audit & reddit ludiciorum
præsidi voces eorū, qui ad hoc, sub cons-
cio æthere, ut moris est Holsatis, lites di-
rimunt. Ea oportunitas & alias familiā
in officio continet, quæ nunquam præ-
sens & absens eadem est, si sperat fore
clām. At dum videt vocales muros ver-
ba referre a versis dominis, arundinem
(ut habet fabula) aures Midæ clamare,
fenestras Argo ipso oculatiores nequi-
tiam desidiāq; coarguere, effrenes an-
mi

mi motus pudore & metu tantisper con-
stringit. Ad podij orientalem partem
sedile siliceum est, quod simul basis exi-
stit arrecti illic ad parietem saxi, inducen-
tis Bredenberga versus hos loquentem:

CVm sterili tumulus stare in infœcundus arena,
Nilq; meus, sentes præter, haberet ager,
Me Satyri tenuere rudes, Fauniq; bicornes,
Et quæ vipereo sanguine monstra scatent.
Quos ubi Iohannes submovit nobilis heros
Rantzovius, cœpi cultior esse locus.
Ille valens animo, & victricibus inclytus armis,
Essem munitæ, fecit, ut arcis opus.
Quam modo, Pierides complexus mente venusta,
Filius Henricus perpolit arte sua.
Sic mihi pro Faunis Mavors, atq; innuba Pallas,
Mœnia tutantur: cætera habent Charites.
At te, Christe, precor, qui nutu cuncta gubernas,
Vt tutelarîs Iuppiter esse velis.
Rantzoviumq; mihi, & natos carosq; nepotes,
Cum longa salvos posteritate dare,

Hoc podio hyeme, aut nubilo die, ni-
hil magis fuerit ex usu: Vbi verò cœlū
hilarius captare, apricari, tueri & odora-
ri plantarum flosculos erit animus, gra-
dus vigesimus quartus cochleæ te ad sub
diale

diale podium ferat. Id super hyemali est
amœnissimum, & ne viciū faciat, pa-
vimentum rudere veteri affusa calce so-
lidatum & festucatum, atq; binis ordi-
nibus figlinarum tesserarum, plumbo
usto incrustatarū, complanatum. Eius
oræ peribolis ferreis, quarum perticæ
arrectoriæ lilia ex ferro operose referūt,
cinguntur, ut securus prolapsionis in il-
lo ambulare, terramq; tutò despicerē,
imò caput inter nubila condere, erran-
tem Lunam, Solisq; labores ferè digitis
attrectare liceat. Etenim suprà subdiale
est podiolum, tabulis auro varijsq; co-
loribus distinctis augustum, in quo ar-
tificiosum & subtile automaton horo-
logium, cuius denticulati orbis interius
libramētis sic impelluntur, ut exterius
in Australi tabula planetæ sensim emer-
gant, & dierum nomina ostendantur:
In Septentrionali duo styli horas, atq;
earum quadrantes discriminant: à fron-
te ad Orientem cataphracti equites ha-
stis,

stis, ad singulos horarum quadrantes,
servato elapsorum quadrantium nume
ro, alternatim iucundo spectaculo mi
nori campanæ incurſent, velut præmo
nentes, maximum latè iamiam boatum
daturam, horasq; discriminaturam.
Quid verò ab ipsa Tabula orientali sit
expectandum, haud facilè dixerim, si ra
tionem structuramq; operis desideres
ſcire, ſin uſum qualemcunq; tantū exor
ptes, ſatisfacient tibi hi in illa ſcripti ver
ſus:

HOc opus æquales ſpacijs diſtantibus horas,
Lapſaq; ſub terras, orraq; ſigna docet.
Quæ mediam cœli labentia ſydera, & imam
Obtineant verſo cardine ſigna domum:
Lunaq; quo Phœbo iungatur tempore, monſtrat
Oppoſitum teneat Lunaq; quando locum.
Felices animæ, quibus hæc ſapientia curæ eſt,
Lucidaq; immotis legibus aſtra colunt,
Ulas poſteritas meriti memor inferet aſtris,
Aſtrorum monſtrat fabrica mira Deum.

Verum cum hoc opus ſit ornamento
tum arcis, & ceu vexillum, quo exulantes
Musq; conuolent, propoſitum, iniu
rium

riū fuerit, et si me subtilitas operis meaq̃
infantia multū deterreant, reticere stru-
cturam, atq̃ ingenuum Domini studiū
sua laude, Philomusos verò Mecœnate
benevolo defraudare. Neq̃ enim non
fateri coguntur equi censores idē, quod
Aristippus, qui naufragio in Rhodiens-
ium littus eiectus, cum vidisset Geome-
trica Schemata, ad suos conversus, ex-
clamavit: Salva, ô comites, res est, homi-
num vestigia hic apparent. Æstimabat
enim ex opere studiū eorum, & in ar-
tifices egregiam voluntatem, illisq̃ so-
lis nomen hominum asserens, cæteros
inanem titulū turpiter gerere ratus est,
qui nunquam os, in hoc à Deo sublime
datum, ad iucundissimū cœli theatrum
attollerent.

At vos Rantzovius sanguis, quos pa-
tri in arcis gubernatione succedere fas
est, & patris animum & eruditionem
æmulamini. Date operam, ut tantæ ar-
cis opus, quod estis possessuri, intelligat-
tis,

tis, terram, mare, cœlum, Solem infatigabilem, Lunam, reliqua astra, quibus cœlum coronatur, Pleiadesq; hyadesq;, & robur Orionis, immunemq; æquoris vrsam, noscatis. Hæc in clypeo Achillis fecit Vulcanus, his Arx vestra exultat, his patris felix anima nobilitatur. Vos domesticum, & cum tanto cōmune viro exemplū, cum adoleverit ætas, fat scio extimulabit. Vtinã mihi, quàm calcar sponte sua currentibus addere, tã describere tabulã promptum esset. Sed quid tempus non necessaria dicendoteror?

Marginem tabule orientalis completitur immobilis circulus, in quatuor et viginti partes, quæ horas designant, æqualiter distinctus. Hunc duæ aureæ lineæ per centrum traiectæ secant, quarum eam, quæ dextrorsum sinistrorsum ducitur, & orientem & occidentem constituit, Mathematici Horizonta dicunt: Illam, quæ sursum deorsum vergens, sum

summi & imi cœli cardinem definit, Meridianum vocant. Per centrū porriguntur tres axes cavi, versatiles, alius alij ita inclusus, ut unusquisq; dentatis rotis moveatur. Extimus axis fert orbem, in quo Zodiaci duodecim signa sunt figurata: medius radium, qui in circulo immobili horas, in signifero menses, signa & eorum gradus indicat: Intimus autē axis rotat aureum Draconem, qui præterquam quod quotidie quasi cum primo mobili semel circumit, etiā amplius, ut plurimum intra diei spacium, tredecim partes, binisq; horis singulos gradus percurrit.

Ob oculos autem ponit horas Lunę, in limbo maioris circuli, tarditatē item & celeritatem motus, discessum & reditum ad Solem, quando Solares radios subeat, novumq; hauriat lumen, quando ex Diametro Soli obijciatur, pleneque refulgeat orbe, quem deniq; significari locum pererret. Complectitur etiam

hians os Draconis globum, trinas Pha-
seon formas, crescentis aut senescentis
Lunæ evidenter ostendentem, modò,
ut Plinius loquitur, curvatæ in cornua,
modò æqua portione divisæ, modò in
orbem sinuatæ. Etenim alterum hemis-
phærium est inauratum, alterum deni-
gratum, partem Lunæ opacam nobis,
Lucidam vero Soli obversam innuens.
Obvertitur autem hic globus à rotula,
quæ est in ventre Draconis in summo
eius axis, secundum quam rotulam &
alia est collocata plana, cuius axis transit
centrum Lunaris globi. Hæc impulsa
dentibus eius rotulæ, quæ est in extre-
mitate axis Draconis, cogit sensim fieri
circinationē globi totius, quod contin-
git in undetriginta diebus, horis duode-
cim, & dodrante.

Quid verò de earatione dicemus, qua
expressit artifex, ut vertigine primi mo-
bilis radius denotans Solem circumvo-
lyatur singulis diebus, hoc est, vicenis
qua

quatēnis horis, ulterius tamen in Zo-
diaco trigēsimam signi partem, quem
gradum appellant, ferè emetiatur. O di-
vinæ particula aure, scrutatrix & æmu-
latrix superarum domuum. Dentata
rota mediæ axis, cuius radiū aiebamus
horas & signa monstrare, habet denti-
culos ter centum & sexaginta. Totidē
& hæc, quæ circumagitur Zodiacum, mi-
nus tamen uno. Harum duarum rotarū
curriculum est idem & unum quinde-
cim dentium, quod singulis horis cir-
cumagitur. Vbi itaq; quater & vige-
sies circumvolvitur, rotas has duas pro-
trudendo semel circumagitur. At quia
Zodiaci rota habet minus uno dēticu-
lo, ac solaris radij rota temporius quoq;
uno denticulo, qui uni ferè gradui æqui-
paratur, circumeat vicenis quatēnis ho-
ris, oportet, ut amplius trecentis sexa-
ginta diebus totus Zodiaci orbis emen-
sus videatur.

Hæc, ut oculi testantur, quia cum

motu cœlesti congruunt, & quasi imas-
ginem admirandi operis sculpunt, lau-
dandi sunt, qui, reliquis luxu aut avari-
tia insanis, delectantur ingeniosis inven-
tis, nec in his comparandis ullis sumtis
bus parcunt. Macti ingenio ac virtute
viri, sic itur ad astra, foris nunc ea scrus-
tamini & imitamini, quæ sub vestris pe-
dibus olim sunt futura. Hæc de automa-
to brevibus dixisse suffecerit. Nam quæ
omisi, intricatiora sunt, nec tam verba,
quàm Geometrica lineamenta, quæ los-
cum hic non habent, requirunt. Descri-
bamus itaq; & Cochleæ tectum, quod
restat: Id gibbosis tignis constat, lamis
nisq; cupreis rubrica coloratis vestitur,
super fastigium *αὐτομαχίας* inauratus ver-
fatis ita est collocatus, ut à ventis cir-
cumactus, octo ventorum nomina in
singulis lateribus octagoni designet,
quod etiam in marmorea turri Athenis
Andronicus Cyrrhestes, quem Varro
nominat Cypresten, fecit.

Est

Est quoque sub tecto cœnaculum lepi-
dissimum, ad diversas cœli partes, tan-
quam specula, prospectus habens, alijs
fenestris despiciens armenta, greges,
arva, agricolas, fœnifectores, Storam &
in eo remigantes: alijs templa, sylvas,
prædia, domos, hortos, iter præter ar-
cem facientes: & item alia, quæ oculos
iucundè feriunt. Agite vero lectores be-
nigni, superatis cochleæ gyris deorsum
nos demittamus, ædesque collustremus,
ab Hypogœio exorsi. Id intergerinis est
interseptum, quibus ab usu nomina dis-
xerunt, carnario, apothecæ, cellæ buty-
rariæ, caseariæ, familiaricæ & cerevisia-
riæ, ubi quidem & panem faciunt, zy-
thumque coquunt, & in cupas recõdunt.
Aqua autem eò ex puteo deducitur als-
nis in tubos excavatis, terraque obrutis,
quod baiulis non minimum est levamẽ.
Ex hypogœio ad ædes devenitur. Hæ
sunt latericiæ, ut cætera pleraque, ad per-
pendiculum factæ, pedibus centum &

viginti longæ, sexaginta latæ, altæ totis-
dem, quatuor contiguorum tecti fasti-
giorum. Namq̃ ea si fuissent una, quod
oculis blãdiri magis poterat, necesse fu-
isset, longè supra vallum emerent, &
tormentorum curulium globis exposi-
ta, noxam facile caperent: quod conve-
nienti humilitate nunc est vitatũ. Quã-
titur ad ianuam ædiũ, in saxo parieti in-
serto hi versus incisi cernuntur:

BREDENBERGA

ARx ego sum vallo & fossa munita profunda,
Nomen de lato monte vocata gero.
Sex & tercentum Sol lustra peregerat ingens,
Ex quo natus homo Christus in orbe fuit,
Cum patruelis suo Fridericus bella gerebat,
Illo qui profugo Danica sceptrâ tulit:
Hoc me tunc statuit Iohannes limite terræ,
Rantzovio natus sanguine clarus eques.
In Domini stirpisq̃; struens & prolis honorem
Condidit, hæc illi maxima cura fuit.
Reddidit ille animam superis, ego duro superstitis
Et mecum illius nomen honosq̃; simul.
Sic immota loco seros hoc spector in annos,
Et tanti esse viri nobile testor opus.

Quo

Quo sine nulla factis sunt propugnacula firma,
Tu me præsidio, Christe, tuere tuo.

Verum hæc exilia, atrio nostros
animos pascamus. Etenim hoc est am-
plissimum, clientesque quàm plurimos,
patrono publica iudicia exercente, ca-
pit, ne quid quotidianam æstivam dia-
tam cõmemorem. Laquearia parietes-
que mediani secamentis vestiti, oleo tri-
pla portione ad succinum admixto, mi-
ris modis radiant, quinimò colore, cri-
spoque macularum discursu aceri certant.
Ad decorem maiestatis accedunt imagi-
nes vivæ conditoris huius arcis, Iohan-
nis Rantzovij, picturæque venustæ, sen-
tentieque multe, quarum quasdam anno-
tasse fore non inutile, reor.

XENOPHON IN OECO- NOMICO.

DEUS, ut mihi videtur, ab initio naturam mulie-
ris ad opera curasque domesticas idoneam fecit:
at corpus & animum viri sic condidit, ut tolerans

tius frigora, æstus, itinera, militiã ferre possit. Huic igitur, quæ foris agenda, illi domum administrandam attribuit. Prudentis verò & frugi cum viri, tum mulieris esse, sic agere, ut quæ parta sunt bona ferventur, & benè habeant, & alia iusto honestoq; labore quæsitã quàm plurima accedant.

MARSILIVS FICINVS.

Vtrum sapientem felicemq; eum puto, qui cum ex solo pendeat Deo, medijs calamitatibus vivit letus, quæ nec metus exanimat, nec dolor excruciat, nec voluptas corrumpit, neq; libido inflamat, et cui ad vota cuncta succedunt, qui omnia quæ vult habet. Ille singula habet, qui nihil desiderat, sorte sua contentus, & eo, quod natura postulat.

ALIUD DICTVM EX XENOPHONTE, PAUCIS nonnihil mutatis, desumptum,

QVÌ tolerantia antecellit, ubi laborandi est tempus: et robore, ubi fortitudinis est propositum: & mente, ubi consilij opus adest: hic profectò videtur mihi iure optimo vir bonus apprimè putandus. Is qui ab amicis decipitur, haud vituperandus: Qui vero ab hostibus, maximopere accusandus est. Qui nil credentes decipit, sapiens est iudicandus: Qui vero credentes fallit, impius est habendus.

ISOCRATES.

CONare in primis vitam in tuto collocare: Quod
si tamen cōrigerit in periculum te devocari, que
re in bello salutem cum honesta opinione, & non
cū pudenda fama. Morī namq; cunctis providen-
tia divīna decrevit, sed honeste vita decedere, id bo-
nis tantum viris proprium natura concessit.

IN PRIOREM IMAGINEM IOHANNIS RANTZOVII, Equitis aurati.

HAc est Rantzovij depictus imagine vultus,
Qui decus Holsaticæ nobilitatis erat.
Consilio bonus, & præstans illustribus ausis,
Pro patria gessit maxima bella sua.
Omnia non dicam, sed & hoc te scire volebam,
In magno virtus corpore magna fuit.

IN ALTERAM.

FELix, quem virtus generosa exornat avorum,
Et virtute suis adijcit ipse decus.

IN TABVLAM ROMÆ. RVINAM OB OCVLOS ponentem.

VRbs ego Roma, patrum quam scripta coronare
Crecebam, ut Phœbe dimidiata solet. (gebat,

Ast ubi me demens & cœca iuventa gubernat,
Huius consilijs funditus (heu) pereo.
Quisquis adhuc populos sceptro verbisq; coerces,
O discas casu cautior esse meo.

Ex alia parte atrij suspensa visitur alia
non dissimilis præcedenti, subscriptis
notis versibus quatuor, quibus postremo
distichon est adiectum:

ROma vetus, veteres dum te rexere Quirites,
Nec bonus immunis, nec malus ullus erat.
Defunctis patribus successit prava iuventus,
Quorum consilijs præcipitata ruis.
Ne similis similem casus, da rector olympi,
Adducat nostræ perniciem patriæ.

Spektatur hoc loco etiam tabula, ab
Episcopo Lubecensi Andrea de Barbi,
regis Danorum Christiani III. cano-
cellario, dono data Heinrico Rantzo-
vio, in qua depictæ sunt tres menses: huic
pontifex, Imperator, reges & septem vi-
ri: Illi principes Germaniæ et Italiæ: ter-
tiæ nonnulli Cardinales, inter quos Lo-
tharingicus & Granvellanus, & Epi-
scopi,

scopi, omnes ludentes & ad vivū depicti, ut agnoscī possint, accumbunt. Hos autē circumstant, consules civitatum Imperialium, comites & nobiles. Allos quuntur illos ingressi Turcorū et Moscovitarum Imperatores ipsi, qui sequuntur, versibus. Feccialis item ad defensionem communis patriæ adhortatur.

IMPERATORES TURCA ET MOSCOVITA.

Ludite securi, dum nos hostilibus armis
Hungaricum rapimus Sarmaticumq; solum.
At nisi prospicitis, quid res, quid tēpora poscant.
Hic ludus vobis exitialis erit.

FECIALIS, SIVE HERALDVS.

Luditis ō proceres, & vos fera bella movetis,
Pace quibus debet gratius esse nihil.
Interea Turcæ si cesserit Hungarus armis,
Et celer à Moscho Sarmata iura petet:
Quid superest, proprios postquā sævistis in artus,
Quin reliquum corpus barbarus interimat?
Mittite nunc ergo ludos, coniungite vires,
Donec in afflicto corpore robur inest.

Inq;

Inq̄ hos infestis agmen convertite telis,
Sic vestra & patriæ gloria salva manet.

Initium verò tabulæ pingendæ fuit,
heri mei de statu Europæ habitus cum
Episcopo sermo, qui postea in testimo-
nium sermonis eius tabulam hero trans-
misit.

Pastis hoc spectaculo oculis & anis
mis, tablinum, quod est ad atrij sinistra,
introeamus. Id verò est, quo Dominus
plurimum gaudet, et in quo exornando
operæ non pepercit, ob rerum in Magi-
stratu gestarum monumenta, quæ ibi
multa asservantur. Omnia sectilibus las-
minis singulari arte operiuntur, pig-
menta acer, quod pavoninum vocant,
mentiuntur, rosæ alternatim, aureis ar-
genteisq̄ bracteis satiatae, ex omni parte
lucent. Non satis est vidisse semel, iu-
vat usq̄ morari, atq̄ oculos explere
suos, adeò omnia rident, aurumq̄ argen-
tumq̄, opusq̄ intestinū, macularumq̄
discursus, nunc lachrimosè crispi, nunc
sinuos

sinuosè serpentes , nunc gemmas explis
catae pavonis caudae , aut pantherinam
cutem referentes. Quid verò memorem
horologium eiusdem artificij cum supe
rius descripto, etsi minus, in quo sequens
iudicium de Astrologia depictum est
hisce versibus:

SYdera corporibus praesunt caelestia nostris:

Sunt ea de vili condita namq; luto.

Cogere sed nequeunt animum ratione fruente[m],

Quippè sub imperio solius ille Dei est.

Sed quia terrestri mens aurea mole gravatur,

Subiuga saepe sui corporis acta venit.

Quid dicam inauratum automaton
viatorium, quod quanquam subtilitate
rotularum ea constet, ne collum gestans
tis, & quidem theca munitum, gravet:
nihil minus tamen, ac maxima quaeq;
opera, horas caeliq; faciè totam quovis
momento stupenda arte repraesentat:
Quid mensam Mathematicam, totius
Astronomiae variorumq; eius instrum
entorum idæam, floridis coloribus sic
lucis

luculenter exprimentē, ut prius ne mi-
reris artificis ingenium, an pictoris felici-
tate, addubites? Quid tabulam ex ar-
gento solidam margine deaurata, conti-
nentem ascensiones signorum Zodiaci
singulis horis per totum annum, item
introitum Solis in signa Zodiaci, verū
locum ad singulos mensium dies, præ-
terea quantitatem dierum & noctium,
ortū & occasum Solis ad elevationem
poli nostri 55. graduum? Et si ea tabula
ob materiam poterat sibi laudem com-
parasse, tamen à cælatura & argumento
magis celebrari meretur. Censetur enim
ab Astrologiæ in hac Cymbrica ora peri-
tis artificiosissima, quòd à nemine ante
hanc diem res amplissima & diffusissi-
ma tanto compendio sit tractata: verū
nuper à meo hero ad inventa primūm,
post Astrologis consultis, & operā mu-
tuam dantibus perfecta. Herus enim,
quanquam regijs negotijs, quibus plus
quàm dici potest distrahitur, multum
tempor

temporis nequit suffurari: Tamen sæpiuscule ad Astronomiam divertit, et illa honestissima recreatione, & homine libero dignissimo delectamento fruendo, tedium ac nauseam discutit, tantosq̃ in ea progressus fecit, ac si ei soli perpetuo vacâset. Nam præcedenti anno regi Danorum Friderico, multisq̃ alijs, literis affirmavit, Ericum Regem Suecorū, iudicio ex Genesi eius facto, prope diem captum iri, quod nunc eventus comprobavit, Verum hæc quia præsens non intueris, nec ego arcis ornamenta exornare, aut oratione assequi possum, non te moveant, votum certè, & alia D. Henrici Rantzoyij hîc & alibi scripta, fuisse digna, quæ non in tablino delitescerēt, sed innotescerēt omnibus, si candidè leges, clamabis, et me, qui hoc opus lædesumserim, non ambitionis aut vanitatis opinor, argues.

HEIN.

HEINRICI RANTZOVII
VOTVM, AD IMITATIO-
nem Xenophontis.

EGO, quanquam anteponerem vitæ securitatem
clarioris fortunæ periculis : Tamen cum Deus
Opt: Max: trinus & unus, nos non tantum nobis,
sed cum sibi, cum Reipub : propinquis ac amicis,
nasci voluerit: iisdem adductus causis, me ipse ul-
tro laboribus offero devoveoq; & vasto negocio
rum mari lubens cõmitto, atq; ita impotentis for-
tunæ procellis & fluctibus caput expono atq; obij-
cio. Illud verò ab ipso Deo immortalis precibus se-
rijs semper contendi, & contendo: Primum, ut mi-
hi meisq; integram donet corporis sanitatem: dein-
de in rebus agendis circumspectam celeritatem, in
consultando piam prudentiam, in dicendo bene-
volam auctoritatem, contra hostes mitem victoriã,
à maioribus gratiæ constantiã, ab æqualibus ami-
citiã minimè fucatam, ab inferioribus observan-
tiam meritis conciliatam, à subditis spontaneam
& fidam obedientiam, benignè mihi & clementer
conferre dignetur: deniq; ut relicta à parentibus
bona conservet, rem familiarẽ prosperet augeatq;.
Postremò senescentibus nobis, cymbam nostram
ex tempestuoso hoc mundi pelago, æterni numi-
nis amore sensim perducatur, corporiq; vitæ mole-
stijs defuncto, in religiosis maiorum monumentis
requiem, & in extremo adventus sui iudicio, glo-
riosam resurrectionem ac beatã immortalitatem
largiatur.

IDEM

IDEM BREVIUS OCTA-
STICHO EXPRESSVM.

Si mihi pro votis libeat traducere vitam,
Sectariq; animus quod mihi suadet, iter:
Malim ego privatam securus degere vitam,
Quàm vitæ illustris mille pericla sequi.
At quoniam nostri partem sibi vendicat ortus
Publica res, partem poscit amicitia:
Me curis expono lubens, subcoq; labores,
Da Christe, ut faciam grata tibi & patriæ.

AD FVNDOS SVOS HEIN-
RICVS RANTZOVIVS, SVMP-
tis ex Flaminiò pleriq; versibus.

Venuste agelle, tuq; pulchra Vellula,
Saltusq; & amnes uberes,
Salieta, & umbra sibilantium arborum,
Et uda rivis pascua,
Tuq; arx honos soli decusq; Cymbrici,
Storæ propinqua flumini,
Dignis satis quis efferet vos laudibus?
Mei parentis optimi
Olim voluptas, & quies gratissîma
Fuiſtis, & postquam senex,
Laboribus domesticis & bellicis
Perfunctus & periculis,
Terras reliquit, & beatus coelitum
Petivit oras incolæ.

Vos alter appetivit usq; plurimum,
 Fundum daturus alterum,
 Rogatus & quidem sæpissimè
 Mutare sic decreveram.
 Nunc non relinquam. iam iuvabit arbores
 Manu paterna consistas
 Videre, iam libebit in cubiculo
 Dulces inire somnulos,
 Vbi senex solebat artus languidos
 Molli fovere lectulo.
 In Vellula capreas iuvabit sternere,
 Cervisq; rete tendere,
 Et glandibus sues agrestes pascere,
 Quid esse dulcius potest?
 Gaudete prata rivuliq; lymphidi,
 Stora atq; culta Vellula,
 Lætiq; ruminantium bouum greges,
 Heri vetusti filius
 Vos possidet, Deo volente maximo,
 Suisq; tradet posteris.
 Tibi ergo laus, perennis & sit gloria,
 Inseparata Trinitas,
 Verbum, paterq; et spiritus sanctissime,
 Qui condidistis omnia.

IDEM EX THEOGNIDE.

Nemo hominū vivit, qui parte beatus ab omni
 Qui sapit, in victa spe sua damna levat. (est,
 Alternis fortuna bonis mala plurima miscet,
 Vtraq; sunt æqua mente ferenda pijs.

Si mereor, te summe Deus rogo pectore toto,
Rebus ut avertas tristia fata meis:
Attulerint sed quando graves adversa dolores,
Des animum, firma qui ferat ista fide.

E regione horum Heinrichi Rantzo
vij carminum, sequentia penicillo, in sep-
tilibus parietum operimentis ligneis
visuntur:

PHILIPPVS MELANCH-
THON EX ANTIGONE
Sophoclis.

NON pectus ullius potest introspecti,
Vrbis magistratus priusquam gesserit.
Ergo, si quis in gravi periculo civium
Vere salutarem sciens sententiam,
Eam, timore victus, occultat tamen,
Hunc iudico τωσαυτη malum ac inutilem.
Et si quis antefert saluti patriæ
Privati amici gratiam atq; munera,
Hic omnium est mortalium iniustissimus.
Ergo Deum testem invoco, si patriæ
Discrimen impendêre videro meæ,
Me voce dicturum atq; mente libera
Sententiam, verissima quæ videbitur.
Nec ullus hostis civitatis publicus
Privatim amicus esse ducetur mihi.
Sed navis hæc, quæ seruet omnes unica,

Sit divas, quæ cum vehemur integra,
In ipsa amicos quærere florentes licet.

Nunc persequemur reliquas sententias
parietibus tablini a scriptas.

Et primum quæ in argentaria capsula
a scriptæ leguntur, ubi insignia gentilitia
heri & uxoris suæ depicta conspiciuntur.

Quemadmodum corporis forma, habitu, gestu,
prognati maiores suos referunt: Sic etiam animo,
consilijs, actionibus, plerumque eosdem imitantur.

ITEM.

Tantum vim atque necessitatem possidet pater
noster maternusque sanguis, ut si quod decus ex eo
profectum, non facile intermori, si qua macula verò
inde concepta, non facile elui possit.

ITEM.

Sacius est rebus gestis florere, quam maiorum
opinionem niti.

ITEM.

Hæc liberis est gloria pulcherrima, si quis bonis
pa

parentibus natus, moribus eos referat similibus.

ITEM.

IS mihi videtur amplissimus, qui sua virtute in altiore locum pervenit, non qui maiorum rebus gestis se effert.

TERENTIUS.

ITA vita est hominum, quasi cum ludas tesseris,
Si illud, quod est maxime opus iactu, non cadit,
Illud quod cecidit sorte, id arte ut corrigas.

XENOPHON IN

œconomico.

CVM didicisse mihi viderer, Deos hominibus rei bene gerendæ potestatem non dedisse, sine cognitione rerum gerendarum, & perficiundi quod opus est diligentia: Prudentibus verò & rem diligenter administrantibus, alijs prosperitatem commoditatemq; dare, alijs negare: his rebus adductus equidem Deos colere cœpi, ac precibus impetrare contendere, & hodie contendo, ut prosperam mihi valetudinem viresq; corporis tribuant, honorem in civitate, benevolentiam in animis amicorum, salutem non inhonestam in belli periculo, incrementum sine crimine in re familiari.

IDEM.

Cum animadverterem ab actionibus iisdem, alios admodum pauperes, alios perquam divites esse, admiratione captus hæsi, & hoc quid esset, inquisitione & investigatione dignum iudicavi. Cumque perscrutarer, propriam peculiaremque, cur hæc irafierent, rationem esse deprehendi: Qui temere & inconsultè negocia gerebant, damnum facere videbam: qui statuto consilio rem diligenter administrabant, eos expeditius & facilius agere cum quaesitu animadvertebam.

ARISTOTELES.

Quatuor observare oportet patremfamilias circa pecunias: Nam & querere posse convenit, et quaesita tueri, alioquin nulla querendi foret utilitas: esse præterea talem, ut & frui præsentibus & ornari sciat, & negocia sic sunt moderanda, ut omnium simul periculum non subeat.

IDEM.

Opes tuas duplici nomine Colito: nēpe, ut à magna iactura facile te expedias, et ut bono homini infortunium patienti succurras.

Præter hæc autem viva imago Ioannis
nis

nis Rantzovij, Henrici & Pauli filio-
rum, conjugumq; eorum: Andoverpia
item, atq; immanis gigas in tabella ibi
dem conspiciendus exhibetur. Hic, le-
ctor, mihi in memoriam redigitur pro-
digiosum quiddā, quod Cornelius Gra-
phæus Andoverpianorum à secretis scri-
psit, & multum ad colligendam gigan-
tis vastitatem facit: Cathenis ferreis su-
spensa visi in senatu Andoverpiensi co-
xam, dentem, brachium, scapulam & ti-
biam, insuetæ magnitudinis integra of-
sa, quæ putentur Antigoni, eius loci
quondam Tyranni: Anatomices peri-
tos ex dimensione eorū colligere, octo-
decim pedum hominem fuisse. Mon-
strosa me hercule statura, duabus ferè
partibus amplius procerior, quàm no-
stra, & cuius umbilicus verticem Golig
in Biblijs ab Israëlitis tantoperè formi-
dati superemineret. Sed hæc hætenus:
nunc quod porrò instat, de ærario tabli-
no proximè adhærenti, agamus.

Prominet hoc ex Australi ædiū parte
denis & quinis pedibus, ab hinc bien-
nio, valido muro exstructum, & testudis
ne concameratū. Eius fenestræ hamas-
tis ex ferro claustris, valuisq; ex ære soli-
dis, nihil non arcet, humus, præterquã
quod asarotis, in varios colores & for-
mas tinctis, strata gaudet, etiam foribus
ex gre, quibus ad Cryptam ærarij secre-
tã itur, fulget & illustratur, ne ab incen-
dio & vi noxam facilè capiat. Ipsius au-
tẽ ærarij fores sunt ferreis laminis stan-
no incrustatis obductæ. Foruli exquisi-
ta lectissimorum librorum suppellectile
onusti vestiunt parietes, ac si bibliotheca,
non ærarium esset: quod vacuum lis-
bris est spacium, id exotica preciosa ele-
ctri, coralliorumq; genera, in varias figu-
ras tornata, rythmiciq; Germanici occu-
pant. Horum, quod ex Syracidis secun-
do & quadragesimo capite est desump-
tum, id dimetris, quia Germanicã lati-
nis inferere religio erat, verti potest:

Vbi

Vbi manus sunt plurimæ,
Seclude sedulo tua,
Seraq; ne mala in volet
Harpya aduncis unguibus,
Quæ traditurus es tuis,
Horum velim explores prius
Numerum, atq; mensuram probè,
Et pondus n̄s præsentibus:
Nam sic ministris consules,
Rebusq; prudenter tuis,
Ansamq; præcides dolis,
Et suspicaci pectori
Vanissimum adimes metum.
Accepta verò & data refer
In Codices demta mora.
Nam quisq; proximus sibi,
Et de tuis, n̄i videris
Augere rem studet, suam,
At tu, tenaci glutino
Qui perfidissimas manus
Vinctas habes, ut quicquid hæ
Tangant, velut acetabulis
Sic polypi absorptum, hæreat
Statim, malisq; calculis,
Dolisq; aliena intercipis,
Nunquid supremi non times
Iram verendam iudicis?
Quamvis ocellos fascino
Hominum, haud Dei tamen effugis.

SVB EFFIGIE CAROLI V.
IMPONENTIS FRATRI FERDINAN-
do coronam, circumstantibus Germa-
niæ Septem viris, & hæc tabu-
la donodata hero.

SI tibi plus ultrà placuit contendere Cæsar,
Ad fossas Metis non bene castra locas:
Hic positus limes fatalis, Carole, fortis,
Quæ tibi tot bellis obsequiosa fuit,
Admonet, ad metam te pervenisse, nec ultrà
Victrici cursum posse tenere manu.
Ergo siste gradum: capiat Ferdnandus habenas
Imperij: reliquum iure Philippus habet.

Hic calvaria quoq; ex alabastrite mel-
lei coloris est sculpta, quæ Symmetriam
ossium, septem futuras & meatus, per
quos venæ & arteriæ ascendentes cere-
brum nutriunt, & item alia sic repræsen-
tat, ut in ea nihil, nisi quod non maior sit
& ossea, desideres. Quid illa, in ærario di-
cis: ut animum contemplantis aurum,
futuræ & cum omnibus equatæ sortis
admoneat. Adiuncta est ærario cochlis
latericia equè atq; saxea illa, quæ ad e-
des orientem versus est maxima, qua ad
omnes

omnes cotignationes ferè conscenditur,
Bibliothecę tamen subservit plurimum
quę supra grarium, & non minus ac ip-
sum, testudinata iucundissimè & oportu-
tunè surgit.

Etenim matutinum lumen transmic-
tit, meridianum servat continuè, aut ex-
cludit, si vereris ut humidı venti, quibus
situs squalidus & tineę procreantur, vo-
lumina corrumpant. Ea omnium gene-
rum authorum, pro diversitate scripti,
diversos occupant forulos, & in classes
septem sunt digesta: Hęc logices, illa
Mathematũ, ea Physices, proxima me-
dicinæ, illa Iurisprudentię, isthęc Theo-
logiæ, nec non historiarum, quę ex om-
ni orbis parte magno ære & labore con-
quisitæ sunt, censetur & inscribitur.
Quo ordine quid utilius, quid pulche-
rius reperiri potest?

Etenim, quod herus dicere solet, uti
insanus agricola habetur, qui hordei, fa-
barum, pisorumq; acervos tritico com-

miscet, sub satiatione religit rursus : ita ex-
tremè est infantiæ, indigestos et inexpli-
catos possidere libros. Sed men, verba,
quibus te pro merito erga me tuo biblio-
theca depingam, posse invenire. Salvete
delitiæ, requies nauseantis, & omnium
rerum saturi animi, medicina ægri, quæ
torpenti orexim potionibus melle Hy-
blæo suavioribus facis & exacuis. Salve
bibliotheca, ter quater salve. Præ te mihi
fordent omnia conclavia, sunt ergastu-
la, latomiæ sunt, tu theatrum, tu paradi-
sus mihi. Iuvat profectò, iuvat cum tot
virorum illustrium monumentis con-
ferre pedem, more apiculæ per tot foru-
los volitare, bellissima quæq; decerpere,
à philosophorum familijs ad Theolo-
gos, ab his ad medicos, una aut altera
hora interdum deficere.

Delectat præclara inventa, si non ase-
sequi, certè admirari, & ignarum rerum
immagine gaudere. Mira voluptas est
ænea Astrolabia, globos Astronomiæ

cos & Geographicos, inter manus &
brachia versare. Advocant, pascunt, te-
nent, animoq; mœsto demunt angores
graves, pictæ in pariete terræ, Aphrica,
Asia, Europa, & his quarta accedens
America. Non parum etiam gratiæ ad-
dunt specularia Andoverpia delata, quæ
septem artium elementa fictis in id per-
sonis repræsentant, cuilibet inusto di-
sticho.

GRAMMATICA.

Grammatica os tenerum pueri balbumq; figurat,
Scientiarum cæterarum ianitrix.

DIALECTICA.

Vti hominem ratione docet Dialectica, quare
Merito artium apicē magnus hanc Plato vocat,

RHETORICE.

Rhetorice gratos sermoni astuta colores,
Quo dulcius fluat is ad aures, adñcit.

MV.

MVSICA.

Concentum inter se et discrimina grata canorum
Aure erudita deprehendit Musica.

ARITHMETICA.

Hæc contemplandis numeris ars gaudet, eorum
Occulta solers eruens mysteria.

ASTRONOMIA.

Astrorum Vranie cursus, variosq; recurfus,
Oculis notans, futura mente prævidet.

GEOMETRIA.

Vestigare Geometriæ intervalla locorum est,
Quamq; alta, longa, lata, rerum corpora.

At ne ego, lector mi, egregiè impu-
dens tibi videor, qui meum in conteren-
dis heri voluminibus studium tibi in os
eructem? Ne videar quæso. Vir bonus
est publicum bonū, & rivuli fontis eius
derivantur foras, nulli negantur. Ego
benè

benignitatem heri in me claudi nunquam
fensi, imò, qua est humanitate, me sepius
culè invitât in bibliothecam, nec me, ut
sic dicam, rivalem lectitandorum libro-
rum respuit, illo præsente, absente, mihi
hec patet. Ingratus sim, ni hoc beneficiû
agnoscam & celebrem: Atq; utinam ta-
les viros nostra secula plures tulissent,
minus furorum, minus bellorum esset,
minus bonæ literæ malè audirent, & ne-
gligerentur. Etenim sint Mecœnates,
& erunt Marones, sint Antonini &
erunt Oppiani. Felices respublicæ, qua-
rum principes tempora, quæ negotiis
suffurantur, non aleæ, non luxui, sed stu-
dijs honestis, sed libris impertiunt, ijs
animos expoliunt, ijs sua ocia, ijs nego-
cia condiunt, quin eiusmodi honorem
habent, ut cû hero meo de ijs sic sentire
& dicere non pudeat:

AD

AD LIBROS BIBLIOTHE-
CAE SVÆ VERSICVLI
Heinrici Rantzovij.

SALVETE aureoli mei libelli,
Meæ delitiæ, mei lepôres,
Quàm vos sæpe oculis iuvat videre?
Et tritos manibus tenere nostris?
Tot vos eximij, tot eruditi,
Prisci lumina seculi & recentis,
Confecere viri, suasq; vobis
Ausi credere lucubrationes,
Et sperare decus perenne scriptis.
Neq; hæc irrita spes sefellit illos.
Vestro præsidio per universum
AËvo perpetuo leguntur orbem,
Doctorumq; volant per ora clari.
Vos estis requies honesta mentis,
Iucunda ingenijs bonis voluptas,
Rebus per fugium minus secundis,
In lætis decus & nitor refulgens.
Vos ætate puer virente magno
Sum complexus amore, nunc vir autem
Multo prosequor impotentiore,
Et quam fata diu sinent amare,
Vobis immoriar mei libelli:
Ac cum rege lubens fatebor illo
Alphonso egregio, esse cariores
Vestras divitias mihi, benigna
Quàm fors quas mihi contulit caducas.
Hæc est vera beatitudo vitæ,

In casto thalamo, pia bonaq̄
Iunctum coniuge, functione certa
Inservire Deo, brevisq̄ vitæ
Semper munia sedulum subire,
Et caram sobolem sibi educare,
Lectis moribus æmulam, parare
Multis commoda, nemini nocere.
Tum, si quando graves premunt dolores,
Et curæ iubeunt laboriosæ,
Iucunda recreatione mentis,
Tristes pellere cogitationes:
Aut evolvere, plurima refertos
Præcorum sapientia, libellos,
Et sic tam benè colloqui disertis,
Æternoq̄ viris honore claris,
Quamvis secula multa iam sepultis:
Aut pernicious equi subire tergum,
Venariq̄ feras, & in dolosos
Nunc parvum leporem fugare casses,
Et cervum cane persequi sagaci,
Nunc ursum truculentum, aprumve torvum,
Ferro sternere transeunte corpus.
Hæc, post difficiles gravesq̄ curas,
Optata ingenij quies honesti,
Hic vitæ tenor est beatioris.
Salvete aureoli mei libelli,
Salvete, ex quibus hæc mihi voluptas
Ævum percipitur per omne grata.
Quam vos intueor libenter, & quam
Lubens colloquor: Ecquid æstimandum est
Curis esse beatius solutis?

ALTERIVS AVTORIS.

O Cīa honesta Deo, cuncta atq; negocia summo
Quæ dicat, hæc multis vita beata modis.

Posthæc gravis sententia Senecæ ex
O Cīavia act. 2. scripta exhibetur.

Pulcrum eminere est inter illustres viros,
Consulere patriæ, parcere afflictis, fera
Cæde abstinere, tempus atq; iræ dare,
Orbi quietem, sæculo pacem suo,
Hæc lumina virtus, petitur hac cœlum via.

ITEM ALTERIVS AVTORIS:

Mortales homines & re & sermone iuvare,
Perpetuum magni est principis officium.

Quæ in ærario & bibliotheca conspicienda exhibentur, ea hæctenus: restat applicitum ærario valetudinarium in interiore domus parte, quod familiæ voces, hinnitus equorum, carrorum stridor, tempestatumq; motus non sentit.
Huius

Huius etiã parietes intestino opere sunt
intecti (ut omnia, quæ infra primã con-
tignationem) & alteriscis auri bracteis
subtenuibus obliterati radiant. In forulis
stillatitij plantarum vapores, atq; ut
chymistarũ voce utar, quintæ essentiæ,
nec non efficacissima alexipharmaca,
atq; exquisita ad varios morbos reme-
dia, ordinatim disponuntur.

Est & ibidẽ blandissima imago Redemptoris nostri Iesu Christi affixa, tres digitos in iurantium morem sustol-
lentis, & Ezechielis illud proferentis:
Vivo ego, nolo mortem peccatoris, sed
ut convertatur & vivat. Hæc imago
umbris, lineis & comminutis angulis,
spectatorum oculos ita fascinat, ut lon-
gè quasi ex tabula æqua, & ad regulam
plana prominere, & sub tactum cadere
videatur. Concavum mundi orbem (is
Christi manum implet) & in eo urbem
velut ultra tabulam ostendit. Quæ ex-
tantia videri voluit pictor, ea corpus

umbræ dant ex sese. Sunt autem circa
hanc utrinque descripta;

Ex Psalmo nonagesimo.

O Immense & æterne Deus, erudi & doce nos, ut
assidue meditemur, nobis moriendum esse, &
quod vita nostra sit quasi herba, quæ manet floret
& succrescit, vesperi succiditur & arefcit. Anni vite
nostræ septuaginta sunt, si ad summū processerit,
octoginta. Cumque præstantissima fuit, labor fuit et
molestia, quia celeriter præterit, quasi a volat.

Syracides capite

40. & 41.

NE metuas mortem, sed cogites, à Domino ita
constitutū esse super universam carnem, et eo-
rum, qui ante te fuerunt, & qui post te venient. Et
quid recuses te voluntati divinæ submittere, sive
decem, sive centū, sive mille vixeris annos? Quic-
quid terra oritur, in terram redigi oportet, que
admodum flumina omnia mare influunt.

Ibidem capite tertio.

Qui honore prosequitur patrem, eius delicta non
puniet Deus, & qui honore afficit matrem, bo-
num

num thesaurum colligit. Qui reveretur patrem, & ipse ex liberis suis voluptatem capiet, cumq̄ orat, preces eius exaudientur. Qui honorat patrē, vita longiore fruetur, & qui propter Dominum præstat obœdientiam, in hoc mater habebit solatium. Nihil ex his, quæ videmus, manet. Ideò admiror dementiam nostram, quod tantopere amamus rem fugacissimam corpus, timemusq̄ ne quando moriamur.

Vifuntur hîc & alia, ut Christiani III. Daniæ regis defuncti delinatio, & Heinrici Rantzovij sub patris, iam tum mortui ante octiduū, imagine epigramma scriptum, Lamentatio sylvæ Vellulæ, & Nymphę insidentis pisci, cui Storæ nomen accolæ faciunt, & Gesnerus acipenserem veterum interpretatur, & dicta quædam non inutilia: Postremo æneq̄ quinque tabulę, secamentis parietū affabrè insertę, in quibus monumenta quorundam Rantzoviorum Itzehoæ humatorum sunt sculpta: quę omnia sigillatim recensenda duximus.

HEINRICVS RANT- ZOVIVS.

Hic pater exhalans animam concessit ad umbras,
Hinc mihi semper erit lugubris ille locus.
Ingrediens cari mortem lugebo parentis,
Dum reliquus nostro corpore sanguis erit.
Cumq; quid humanū eveniet, si fata probabunt,
Tu locus a groti, tu morientis eris.
In te confugient (quoniam secretus es) omnes,
Corripiet morbus quotquot in arce meos.

VELLULA.

Rantzovius postquam crudeli funere raptus
Cessit ad Elysi regna beata soli,
Fleverunt montes, fleverunt pascua & amnes,
Atq; pharetratae candida turba Deae.
Aruit immenso viridissima sylva dolore
Vellula, glandiferis culta cacuminibus.
Squalet ager, lætisq; carent nunc frugibus arva,
Cuncta dolent, tanto depereunte viro.

STORA.

Rivule, cur præter solitum tuus humor abundat,
Dic Stora, lucidulam quis tibi turbat aqua?
Rantzovij miserum me tristia funera turbant,
Cresco ego de lacrymis perditus ipse meis.

Ille

Ille erat (heu) summi vivens mihi causa decoris,
Ille mihi moriens abstulit omne decus.
Ne mihi quis lympham violaret, condidit arcem
Me prope, depresso Palladis arte solo.
Extinctum plangant pax & cum Marte Minerva,
Religio, Charites, Cimbrica terra patrem.

IESVS SYRACH.

MI fili explora, quid corpori tuo sit salubre, & vide, ut ne, quod noxium sit, ei exhibeas: nō enim omnia omnibus conveniunt.

Cicero 2. Officiorum.

VAletudo sustentatur noticia sui corporis, & observatione earum rerū, quæ res aut prodesse soleant, aut obesse, & continentia in victu omni atq; cultu, corporis tuendi causa, & prætermittendis voluptatibus.

Idem de Senectute.

Meditatum ergo esse debet ab adolescentia, ut mortē negligamus, sine qua meditatione tranquillo animo nemo esse potest. Moriendum enim certe est, & id incertum, an eo ipso die, sapientissimus quisq; æquissimo animo moritur, nec eum vixisse poenitet, quia ita vixerit, ut nō frustra se natum existimet, & ex hac vita discedit, tanquam ex

hospitio, nō ex domo. Commorandi enim diversorium natura nobis, non habitandi dedit.

Incertus Auctor:

PRincipium vitæ dolor est, dolor exitus ingens,
Et medium labor est: vivere quis cupiat?

Visuntur et eodem loco questiuncule,
le, quas cur omitterem, ratio nulla fuit:
Quid est vita? Beatorum letitia, miserorum
mœstitia, expectatio mortis. Quid
est homo? Mens incarnata, phantasma
temporis, speculator vitæ, mancipium
mortis, transiens viator, anima laboriosa,
parvi temporis habitaculum.

Incertus Auctor:

Quid sit vita, rogas? nihil est, nisi mortis imago.
Quid sit homo, quæris? pulvis & umbra sumus.
Quid sit vita, rogas? nihil est, nisi spes & metus.
Hæc inter dubij vivimus & morimur.

MO.

MONUMENTVM, IN HO.

NOREM ET MEMORIAM PRO-

genitorum suorum positum, ab

Heinrico Rantzovio,

anno 1568.

In ænea hæc tabula Heinricus Rantzovius, pio erga maiores ductus affectu, sculpi & describi curavit nomina, annosq; obitus progenitorum suorum, quorum in memoriã lapides & monumenta collocata visuntur, in primario D. Laurentij templo oppidi Itzehoæ, ad altare sanctę trinitatis: quod altare ab ipsis Deo trino et uno, non paucos ante annos dicatum, annuisq; et perpetuis in hunc usq; diem proventibus liberaliter dotatum est. Multi verò ex eadem familia eodẽ loco humati quiescunt, quibus hæredes, posteriq; parũ grati in eos, nullum ad memoriã honorem impenderit. Quare liberis suis mandat, ne potes posterosq; ex ipsis orituros roget, ne quem in avita inferri sepulcra li-

nant, cui à suis aliquod non statuatur sepulchuræ monumentum, nomenq; ætas, dignitates gestę & obitus, in hanc tabulam annotata referantur.

Anno 1440. obiit Breida Rantzovius, patre natus Domino Castellii Crummendick, proavus Heintici auctoris huius tabulæ. Hic multorum pagorum possessor fuit, qui postea monasterio dicti templi partim precio venditi, partim religionis nomine dono dati sunt. Plures quoq; liberos genuit, eorum qui Petrus fuit dictus, eius posterii hac ætate Domini sunt prædiorum Nienshoff & Vuammendorp, quorum ex numero Daniel Rantzovius fuit, qui summus belli dux contra Suecum Danorum regi militans fortiter occubuit.

Alij præterea duo, alter Hermannus Hamburgensis, alter Bartoldus Bremensis, Canonici fuere, quem canonicatum illis familiæq; ipsorum, certo præfinito tempore, singulari quadam indulgentia anno

anno 1489. cōtulit Pontifex Innocentius III. Vndecimo post anno obiit uxor eius Druda Ratlovia, die Bartholomæi. Qui ambo eodem loco, ad latus Australe chori, eo in tēplo sepulti sunt, sub lapide albo, in margine quadrata annotationem annorū obitus utriusq̃, in medio insignia familiarum continente. Supra huius caput alter eius frater cum coniuge sepultus iacet, lapide cum utriusq̃ insignibus ita inscripto: Anno 1450 obiit Caius Rantzovius, & anno 1439. Anna uxor eius, die Francisci. Supra Caium tertius quiescit frater, sub lapide huiusmodi inscriptionis: Anno 1459. die Petri & Pauli, obiit Caius Rantzovius. Insigne additum nullum est, spacio tantum, quo includi posset, relicto.

Ex aduerso eius lapidis, sub quo prior Caius cōditus est, chorum versus, iacet saxum, nullam imaginem, sed nudam hanc inscriptionem, cum utriusq̃ insignibus

nibus leviter incisus, continens: Anno
1465 obiit Breideke Rantzovius. An-
no 1460 Margareta uxore eius. In me-
dio inter hunc & illum quiescit Metta
soror germana Breidæ proavi Heinrici
viventis. Hæc nobili ex Reventlavorū
familia viro nupsit, ex quo cum prolem
nullam sustulisset, aliquam bonorum
suorum partem monasterio largita est.

Lapis imaginem habitu ornatae no-
bilis matronæ eleganter incisam præ-
fert, ad cuius pedes utriusq; familiæ in-
signia spectantur. Inscriptio verò hæc
est: Año 1489 Dominica Cantate, obiit
nobilis Domina Metta Reventlayia,
quæ contulit huic monasterio quinque
millia marcarum. Ex adverso lapidis
eius, sub quo posterior Caius humatus
est, versus altare S. Trinitatis, sepultus
cum uxore beatam resurrectionem ex-
pectat Henricus Rantzovius, primi
Breidæ filius, Heinrici posterioris avus.
Is fuit præfectus Hamburgensium in
arce

arce Steinburg, nec sexagesimum ætatis
annū excessit. Vxorem habuit Oligar-
dam à Bockvuolden, filiam Domini in
Borstel, Sirhaven & Neverstorp, quæ
multos ipsi filios filiasq; genit. Post obitum
viri, cum per 41. annos vidua vixisset,
oëctogenaria ferè peste obiit. Lapis
duobus viri foeminaeq; simulachris ins-
ignitus, hanc inscriptionem habet: An-
no 1497. die Sabbati post Viti, obiit
Henricus Rantzovius, filius Breidæ.
Anno 1538. die Sabbati post Lætare,
Oligarda uxore eius.

Inter hunc et Caium in medio tertius
iacet lapis, viri item foeminaeq; & puellæ
affabrè incisas monstrans imagines, sub
quo requiescit Paulus Rantzovius, pri-
mi Henrici filius, patruus posterioris,
unà cū uxore Abela & filia Anna. Fuit
consiliarius Friderici I. Regis Daniæ,
præfectusq; & administrator aulæ eius.
Inscriptio talis est: Anno 1521 die Viti
vesperi vita excessit Paulus Rantzovius,
filius

filii Henrici. Anno 1526 die Mercurij
post Pascha Abela uxor eius. Año 1533
octava Martini Anna Rantzovia. Ad
idem latus chori, ubi angulum efficit, la-
pis iacet subniger, duplicem referens
imaginem, matris cum infante linteis fe-
scijsq; ut defuncti solent, illigatae, in for-
mi praeterea circūscripto spacio, quo viri
viventis adhuc post mortem imago in-
cidi possit.

Sub hoc Magdalena, Ioannis Rantz-
zovij equitis filia, soror Henrici poste-
rioris, à patre fratribusq; honorificè pri-
mum condita est, deinde in paternum
monumentum per fratres trāsata. Nups-
erat viro nobili Oseualdo à Vuische,
cumq; años vixisset 29 et menses circiter
quinq; diem suum in puerperio clausit,
ante tamen puerulum enixa, cum quo
tumulata est. Lapidis inscriptio haec est:
Anno 1557. die quinta Augusti obiit
Magdalena à Vuische, filia Ioannis
Rantzovij equitis.

Iuxta columnam, cui contiguum est
altare, sepultus est Caius Rantzovius,
primi Henrici filius, patruus posterio-
ris. Discessit anno 1560. cum vixisset
annos 72. Fuit à consilijs Christiano II
regi Danie, duciq; Holsatiæ Adolpho,
et præfectus Trittoviësis, Dominusq;
castellorum Hannorou, Clekamp &
Cherubi. Vxorē habuit Idam ex fami-
lia Blomen, quæ viro defuncto annum
non supervixit. Ex hac multas suscepit
filias filiosq;, quorum nonnulli, eo vi-
vente, impuberes mortui, duo in bellis
periere: hic in Caroli V. Imperatoris
Germanico, ille in eiusdem expeditione
Metensi, reliqui pro generis dignitate
cōtractis matrimonijs hodie supersunt.

Anno 1564 die Ianuarij 23, obiit
Catharina filia prioris Henrici, amita
posterioris, quondā Abbatisa eius mo-
nasterij, cum id 20 annos prudenter ad-
modum fideliterq; rexisset, iamq; octo-
genaria maior ætatem ageret. Sepulta
est

est in peristylio eiusdem cœnohij austras-
li in angulo, quo loco ei frater Ioannes
Rantzovius eques monumentum, la-
pide parieti iniuncto, statuit. Año 1565.
13 die Decembris, obiit strenuus heros
Ioannes Rantzovius eques auratus, cui
viro ætate illa in re militari hæc regio
aquilonaris vix parē habuit. Fuit sum-
mus bellorum dux, & intimis à consi-
lijs, tribus ordine Danorum Regibus,
Friderico I. Christiano III. & Friderico
II. ducibusq; Holliatię Ioanni & Adol-
pho fratribus.

Octies iusta acie semper victor cum
hostibus conflixit. Danicos subinde
exortos, & intestimos & externos tu-
multus, virtute singulari & felicitate
admiranda repressit. Dithmarfos, ob
hostes sæpe prosperè profligatos, totq;
annorum libertate ferocientes, iugum
accipere coëgit. Cuius memoriæ sempit-
ernæ, quam rebus ipse à se gestis pro-
meritus est, grati erga parentē filij, Heins-
ricus

ricus et Paulus Rantzovij, pro se quoque
consulere volentes, haud tenui impenta
elegantissimum ipsi monumentum, tri-
bus amplius ulnis prominentius, ad idē
latus templi prope clatros chori posuē-
re, ex lapide affaberrimē inciso atque ita
laevigato, ut procul spectantibus candi-
di marmoris speciem reddat, cui im-
positæ ex marmore utriusque parentis ima-
gines, miro artificio vivos exprimunt.
Addita præterea diversa & illustria vi-
tæ eius elogia, Cryptaque subtus ædifica-
ta, quã perpetuum familiæ suæ monu-
mentum esse voluerunt.

Hæc ita in æneis tabulis, post has alię
vacuæ, in quas posteriorum dignitates
& vitæ sculpantur, relictae sunt.

Adhæret valetudinario amplum vas
porarium, Diœta hyemalis penicillo pi-
ctæ, cui culina est proxima, è qua tubuli,
maceratorum piscium falsuginem co-
luviemque naribus noxiam excipientes,
deducuntur in structiles sub area cloas

cas, quæ aquam pluviam exonerant in
fossam. Inde gynæconitis thalamus, am-
phithalamus, apodyterium & balnea-
ria, ad atrij dextram porriguntur, quæ
omnia quod similiter sunt pavimenta-
ta, & abiegnis secamentis vestita, sigilla-
tim volui attingere. Prærogativam ta-
men thalami, peripetasmata versicolo-
ria, & ex Phocylide Olij versus in eo
scriptos, non omiserim:

Coniugij decus est sancti haud præstantius ullum,
Quam si casta viro coniunx est mite levamen
Curarum, alternas & alit concordia flammæ,
Alter & alterius solamen & unica spes est,
Donec utrunq; senem, non cura aut lite, sed annis
Effectum, placido componant fata sepulcro.

Nostri narratio quasi prætervolavit
ea, quæ circa atrium sunt: nunc Cochli-
de ad primam contignationem ascendi-
mus in Orchestram, quæ præterquam
quod Asarotis pavimentata, & eius spe-
cularia varia, orbiculata, exagona, qua-
drata, triquetra et alius figuræ, atq; duo
decim

decim mensiū labores muta & loquenti
poësi decantantur, etiā studio antiqui-
tatem æmulandi, gratiam promeretur.
Etenim partem Orchestrę sibi vendicat
ἀόραρον, quod pulpitum est cancellatum,
duo denos altū pedes, ubi scenici, & qui
fidibus, tibia, pneumaticisq; organis
sciunt, consistant. Infra logeum pocila-
torum est statio, & abacus ductilis.

E laquearibus suspenditur candelabrum
ex ære, multorum brachiorum,
admirandæ magnitudinis, artis & cons-
tructionis, quod duo robustissimi
baiuli non facilè manibus loco move-
rint. Focus alarijs, ante quos Leones ex
cupro ficti, canemq; Molossum equan-
tes, & elegantissimè quasi exurgentes,
resplendet. Parietes varijs tabulis, præ-
cipuè vitam aulicam, & divæ pecuniæ
bigas, sub oculos ponentibus, exornan-
tur. Aula autem sic est depicta ex Lu-
ciani *περὶ τῶν ἐπὶ μισθῶ συνόντων* adumbratione,
interspersis versibus; Palatium in fastis

gio montis abrupto situm est, vestibulo
inaurato, lubrico & præcipiti aditu. In
interiore parte domus **OPULENTIA**
TIA sedet, tota, uti apparet, aurea, des-
siderabilis, & sui amore inflammans in-
tuentes. Porrò amatorem aulæ stupe-
scentem, & aurum oculis devorantem,
SPE S verficolor introducit. Recentē
aulicū excipiūt duę mulieres, **FRAUS**
ET SERVITVS: hæ labori per mas-
nus tradunt: Ille confectum & morbis
dum senectæ committit. Post contumē-
lia adigit ad desperationē. Ex hinc spes
avolans evanescit.

Tum verò miser extruditur non per
aureas, quas ingressus erat, fores, sed per
posticum quoddam tenebrosum & oc-
cultum, pallens, tremulus, ventriculo-
sus, annis pannisq; oblitus. Deniq; eie-
cto occurrit Pœnitudo. Postremo tot
modis confectum, & iam trepidum, in-
curvum, in ipso contumeliæ dolore sa-
gitta interentum, Mors optatissima,
sola

sola foederis tenax , præcipitat in ege-
stam scrobem.

HEINRICI RANTZOVII EMBLEMA DE AVLA.

MOenia, quæ summo spectant de vertice montis
Sydera, dic, quodnam nomē & omen habent.
Aulam Roma vocat, sedes regumq; ducumq; est,
Luxu, divitijs, ambitione potens.
Lubrica mortalis vitæ & sinuosa palæstra,
Excipiens pravos non minus atq; bonos.
Cur iuvenis, Lauri residens viridantis in umbra,
Tristitia defixus lumina spectat humum?
Ille operum patiens mœsto sub corde volutat,
Quam malit vitam, quod studiumq; sequi.
Ne trahat ignavam lasciva per ocia vitam,
Molliaq; ætatis tempora ducat iners.
SPES Dea, cur nivea iuveni stat proxima palla,
Commonstrans digitis regia tecta suis?
Allicit incautas iuvenum res publica mentes,
Et splendor, nimias qui comitatur opes.
Sed cur astat honor Tyrio velatus amictu,
Cui levis ambrosio spirat odore coma?
Nominis & famæ cuncti fulgore trahuntur,
Ambitio multis exitiale malum est.
Cur FORTVNA astat læto blandissima vultu?
Adiuvat audaces forsq; Deusq; viros.
Ergo quisquis amas vitam traducere in aula,
Continget votis aula petita tuis.

Fata hominum cedunt interdum prospera cœptis,
Irrita nec semper fert pia vota Notus.
Quid de nocte firuunt BACCHVSq; CERESq;
Ocia lethifero cōdita melle fovent. VENVSq;
Hæc capiunt fluxa iuuenum dulcedine mentes,
Vt se regna Deos inter habere purent.
Interea luxu transactæ corpora noctes
Attenuant, animis & vigor omnis abit.
Cur abiecta iacet PALLAS? cur aliger ille
Hanc leuat, & pictas non sinit ante fores?
Nil animum formasse iuvat pietate, bonisq;
Artibus, & mores addidisse graves:
Si non eloquio polles, versatile si non
Afferis ingenium, multiplicesq; dolos.
At iuvenem excipiens, aurata compede vincetus,
Dic cur regales stat LABOR ante fores?
Sit licet immenso circumdatus aulicus auro,
Sustinet immensi grande laboris onus.
Successusq; dolens hominum, cur iuncta labori
Squallida vipereo felle stat INVIDIA?
Nemo fuit, nec erit tam præstans fortibus ausis,
Vt valeat morsus effugere INVIDIAE,
Vt comes est, radios per solis euntibus, umbra,
Virtutem livor sic comitatur iners.
Aulai in medio cur torva CALVMNIA picta est,
Et quam præterea, cætera turba, vides?
Quo non sacrilegæ penetrant mendacia linguæ,
lactaq; sub blandis scommata falsa iocis?
Nam quicumq; sua virtute emergere nescit,
Obtrectare alijs, crescat ut ipse, solet.
Dic cur PERFIDIA assistit? quia tempore nostro
Sub blando est fidei nomine rara fides.

Pelsi.

Pessimus is certè est inimicus, quisquis amicus
Creditus, occulta subdolos arte nocet.
Quid fallax media vult ASSENTATIO in aula,
Mollia caudatæ tegmina vulpis habens?
Quisquis adulari, palpumq; obtrudere nescit
Blandius, hunc aulam non adisse velim.
Nam parasitus edax regum dominatur iu aula,
Principibusq; placet dulcior ore colax.
Semper adulator vescens popularibus auris
Blandiloquus Domino, quæ placuere, probat.
Cur iuvenè rursus NEMESIS deturbat ab aula,
En quam non magnis efficiens foribus?
Admonet hæc Nemesis, ne quis nimis alta requi-
Est aliquid, parvam posse habitare casam. (rat:
Multos aula viros ad summum evexit honorem,
Aulaq; permultis attulit exitium.
Ferre moram, moderari iram, contemnere risum,
Dura pati, cunctos aulica vita docet.
Cur morbus pallens regali limine pulsum
Excipit, & tremulo tarda senecta pede?
Debant multi, posito bene fine malorum,
Vivere, non ullo sollicitante metu,
Quos ubi iam subeunt morbi, tristisq; senectus,
Deicit extremo tramite causa levis:
Despectiq; iacent, & dulcia limina sæpe
Eiecti mutant, exilioq; domos.
Nil fulsisse iuvat meritis insignibus olim,
Nil rerum molem sustinuisse gravem.
At cur absistit tumultum prope noxia torquens
Spicula, funesta MORIS violenta manu?
Fallit spes & honor, fallit fortuna laborq;
At Lachesis certam servat ubiq; fidem.

Rebus ab immodicis animum subducito semper,
Ante oculos vitæ sit tibi meta tuæ.

Sequitur imago Pecuniæ, quæ talis
est. Iunctis eius curruj duobus viris tre-
mentibus & pallentibus, velut bijugis,
quorum iugum circumcirca mucroni-
bus aculeatis est adornatum, semita est
spinis sparsa, ipsa pecunia, reginæ habi-
tu, supplicem latronē cor pugione trañ-
cientem chlamyde tegit, Pandemia mu-
liere globum terræ ferente, & festivè in-
sequente.

H. R.

REgina, quod nomen tibi? Pecunia.
Qui te vehunt Diva? pavor & periculum.
Cur panditur Chlamys tibi, quis ve tegitur?
Tremens crumenifeca, latro atq; morio.
Quid illa, quæ Sphæram suo fert vertice,
Notat, cor humeris bulliens tuis locans?
Pandemia est, quæ, quia scelestos protego,
Me sequitur, atq; cum orbe toto ad me ruit,
Si me poritur, amplius quærit nihil.
O misera, compararis & periculo,
Periculo & retineris, & tecum advehis
Innumera vicia: Tun beata crederis?

Post

Post hanc de Phaëtonis casu tabula
sequitur. H. R.:

A Spicis, ut Phaeton rapido Iovis occidat igne,
Nil mirum, punit corda superba Deus.
Hic veros habuit Clymenē Meropemq; parentes,
Iactavit Phœbo se tamen esse satum.
Quin etiam conscendit equos Solisq; quadrigas,
Atq; suis impar viribus urisit opus.
Sed mortalis ubi temere cœlestia caprat,
Neutrum habet, at fastus præmia fulmen habet.
Te modulo metire tuo, qui talia spectas,
Ne gravet infirmum sarcina magna caput.
Qui fueris, hic esse velis, sublimia vites:
Ultra qui peram non sapit, ille sapit.

In duodecim mensium labores, in spec-
ularibus figuris expressos, Henricus
Rantzovius.

IANVARIUS.

Iane biceps, anni finis, redeuntis origo,
Lætus ad ignivomum decoque parva focum.

FEBRUARIUS.

Qui Februò tibi nec pelles, nec ligna reservas,
Falleris, hæc currum, quâ ratis ibat, ages.

MARTIVS.

Vomere scindit agros, noctesq; diebus adæquat
Martius, & Veris nuncia hirundo redit.

APRILIS.

Cana viret tellus, se frondibus induit arbor,
Aprili gemmans eliciente decus.

MAIVS.

Salve ter felix, ô Maie Smaragdine salve,
Temperie certent tempora nulla tibi.

IUNIVS.

Iunius æstivo, de tonsa tempora lana,
Defendas pecori solstitium iubeo.

IVLIVS.

Sub brumam ne fortè pecus moriatur, Iuli,
Prospicis, & curva gramina falce secas.

AVGVSTVS.

Iam maturescunt Augusti munere fruges,
Cumq; amplo sortem fœnore reddit ager.

SEPTEMBER.

Augusti Ceres est, Septembris munus Iacchus,
Vnde homines vivunt, nos duo perficimus.

OCTO

OCTOBER.

October mustum calcatis exprimit uvis,
Et serit hæc, anno quæ redeunte metat.

NOVEMBER.

Autumnus quæcunq; dedit, cōsumo November,
Et pinguem hyberna glande trucido suem.

DECEMBER.

Haud avis, haud fera venanti deest ulla Decembri,
Quamvis ningat atrox & gelet usq; vadum.

Ad meridiem pinacotheca, quæ eadem dormitorium regis Daniæ dicitur, cætera cōclavia asarotis, camino, alarijs ex orichalco cælatis, & leonum hiantiu specie fictis, peristromatibus, lectisq; preciosis longè vincit, tabellis etiam ad certamen usq; luxuriat. Nam Carolus, Ferdinandus, Maximilianus, Germaniæ Imperatores, Sigismundus Sarmatiæ, Franciscus Galliarum, Philippus Hispaniæ, Iacobus Scotiæ, Edvardus Britanniæ, Christianus Daniæ, reges.

Soly

Solymanus Turcarum Tyrannus, Io-
hannes Septemvir Saxonie, atq; alij re-
guli, nostro tempore fama apprimè no-
ti, ad vivum expressi hic conspiciuntur.
Ioannis quoq; Rantzovij sua inaurata
arma induti icon, ex membris eius simi-
litudine, tota ita est in cupro, à Ioanne
Lundensi Dithmarsiaë pictore, expres-
sa, ut nescio quid maiestatis heroicæ, ac
si viveret, spirare ac eiaculari videatur.
Sub ea aureis literis hæc sunt scripta:
Icon Ioannis Rantzovij equitis aurati,
qui tribus regibus Septentrionalibus,
cū cæteris proceribus Danicis ac Cim-
bricis, nempe Friderico I. Christiano
III. & Friderico II. Diadema regium
victricis manu, singulariq; prudentia
imposuit: E contra Christiernum II.
Friderici auspicijs, tribus regnis, Dani-
co, Suecico & Norvegico, avertit, oram
que Cimbricam à Lubecensibus, Duce
Alberto Megapolitano et comite Chris-
tophoro Oldenburgensi, in libertatem

vinz

vindicavit: Episcopos in Dania non
nullos, ditionibus eorum ad regnum
translatis, in ordinē redegit: Dithmar
siam, cum rege ac principibus suis Hol
saticis, ultimò dux istius belli subegit.
Hodie, qui est annus à nativitate Iesu
ex Maria sesquimillesimus secundus &
sexagesimus, est septuagenarius, cum
tamen cani importuni nō sint, ac super
est illi animi vigor, corporis robur, celes
res ingenij motus, habet & adhuc pertis
nacem & amplam rerum præteritarum
memoriam, & ex his futurarum sum
mam providentiam.

SVB PYRA DIDONIS,
SE FERRO SVB AENEAE NAVI
gationem trañcientis, & morientium
affectu plane servato expi
rantis, H. R.

A Mor, venenum dulce, quem non illicis
Primo suavior quidem melle Attrico,
Sub sine vincis fellis amaritudinem,
Quam non voluptatem videbat Elissa, cum
Ma

Maneret Aeneas? ubi is littore ratem
Solvit, quid illa miserius? quin pectoris
Crates sui dirumpit ense Troico:
En musta qui bibit, ebibat foeceni quoq̃.

SVB LVCRETIAE STV.
PRO, S. TARQVINIVS
Lucretiæ, H. R.

SI clamas, ferro moriēte Lucretia: vincam
Sic pugnans: sin das, quæ volo, dona feres.
Abnuis? interimam, cum quo dormisse feraris,
Servum, & adulteriꝝ testis adulter ero.

LVCRETIA TAR.
QVINIO.

SExte, quid ô facis? ô frœnis inhibeto furorem,
Ante fores Nemesis sanguinolenta cubat.
Vivit adhuc idem, qui punijt Ilion ingens,
Ad tua connivet nec malefacta Deus.
Scilicet unius noctis peritura voluptas,
Expellet regno teq̃ genusq̃ tuum.

REX: Qualis autem sit picturæ
forma ex versibus Sole clarius apparet.

STAT REX in medio nudus, quem cingit utrinq̃
Civis, Sacrificus, nobilis, agricola.

Hoc

Hoc monet, ut regi sint publica commoda curæ,
Et colat in primis numina sancta Dei.
Namq; ubi rex nimium luxuq; addictus & armis,
Nec populi memor est, nec pietatis amans:
Everrit miseros talis petulantia cives,
Everlis princeps civibus ipse perit.

SENECA.

ERRat, si quis existimat tibi tutum esse regem, ubi
nihil tutum est à rege. Remissius enim imperanti
melius paretur.

IDE M.

REGibus boni, quàm mali, suspectiores sunt, sem-
perq; his aliena virtus formidulosa est.

DION.

NEMO credit eos, qui vim inferre possunt, si iudi-
cum munere fungantur, ex iusticia agere: Verù
hæc omniù est opinio, speciè eos, ac quasi adum-
bratù quoddam exemplar Reipub: propter vere-
cundiam, veritatem actionum suarum prætende-
re, ac sub iudicij nomine cupiditatè suam explere,

SENECA:

VBi non est pudor, nec cura iuris, sanctitas, pietas,
fides, instabile regnum est.

Prope dormitorium regium est con-
cla

clave cubiculariorū, in quo raptus Proserpinæ, & Ceres mater eam quæritans eleganter exprimitur. Huic contiguum est sacellum sanctum & augustum, in cuius ara marmorea miri candoris, interlucente auro bracteato, sculpta est Euangelica parabola de filio prodigo, Lucae 15. Quid ego tibi laudem parvum, quid æreum baptisterium, candentia labra, auream Redemptoris nostri crucem, divitem ad sacra facienda ornatum, pulpitem, conversionē D. Pauli, quid denique baptismum Iohannis iucundum spectatu, & undete vel repentina incesserit religio: Videas λόγον διαβάθρωπον·immergi aquis, cœlo aperto, & comitibus angelorum aliquot myriadibus, Spiritum sanctum corporali specie, tanquam columbam descendere: æternum Patrem dicere, in hoc filio ipse mihi placui: Cernas hos induere vestimēta, stillare illos, alios cōtremiscere frigida perfusos, alios magis

magno nisu discingere sese, et ut abluan-
tur lavacro regenerationis, ipso vultu
præ se ferre. Eo loci, ubi herus meus sa-
cris interesse consuevit, patris Iohannis
Rantzovij epitaphiū è Dania missum
in æs luculenter incisum visitur:

CVm placido vitæ mutâsset tempora fato
Ioannes heu Rantzovius:

Luxerunt nati, coniunx, Holsatica tellus,
Vno ore plangenteis patrem.

Mars tumulo imposuit Laurum, Zonamq; tro-
Et hostibus demptas opes (phæumq;,

Pax etiam, aut concors huic, aut contraria Marti,
Amantem laudavit sui.

Fama hinc dispergens late ore manuq; secuta est
Virtutum testimonia.

Qualiter hunc igitur vixisse putabimus annis
Lustrorum bis septem & tribus?

Tot namq; hic vixit, quem Mars, pax, fama peren-
Requirant, laudent, efferant. (nis,

Et pia cum natis coniunx viduata marito,
Et patria, lugeant patrem.

AD FORES HENDE

CASYLLABA HEINRICI

Rantzovij conspiciuntur.

HVnc quicumq; subis locum, resiste
Paulum, si placet, atq; paucula audi.

Votivum Domini vides sacellum,
In quo res peragit sacras, & ore
Nos træ percipitur salutis autor,
Fundunturq; preces, piæq; voces
Et dicuntur & audiuntur. Ergo
Arcem si venis huc videre saltem,
Illius studium bonamq; mentem,
Qui poni voluit sibi, probato,
Aut si res ita fert tua, æmulare,
Et semper pietatis esto cultor:
Sin huc ingrederis, sacris ut ipse
Inter sis simul, ad fores, prophanas
Omnes exue cogitationes,
Et mentem indue sancta cogitantem,
Præsentemq; puta Deum videre,
Ad quem verba facis, precesq; fundis:
Illi corde pio, piæq; lingua,
Pro donis age gratias benignis,
Collauda, venerare, concine, atq;
Dictis suppliciter precare votis.
Huic soli est operi locus dicatus,
Illud te monitum prius volebam.

Conspicitur in pariete etiam hæc sen-
tentia Senecæ:

Si scirem Deos peccata ignoscituros, & homines
ignoraturos, adhuc propter turpitudinem pec-
tare erubescerem.

ITEM

IDEM SENECA.

Ita vivendum cum hominibus, tanquam Deus videat: Sic loquendum cum Deo, tanquam homines audiant.

Quà domus ad Caurum vergit, Gygnæciū est nobilium, & hoc convenientissimis, ut cætera pleraq; tabellis exornatur. Etenim supremum proverbiorū Salomonis caput, Ideam & quasi normam vitæ mulieribus proponens, distributum est in sex quasi partes, quarū quævis in totidem vitreis laminis, stanno, ne pelliceant, incrustatis, tam exquisito picturæ & colorum genere, nec non auri argentiq; subtenuibus bracteis, est expressa à Iohanne Londensi Dithmaris pictore, ut rethoriculum efficaciori orationis fulmine, mentem fœmineam sua sede & statu dimovere & informare vix posse, in animum inducam. Pro suo cuiusq; tabulæ argumēto Dimetra lamina annexa cernere est.

FELIX, proba qui coniuge
Dei potitus munere, hæc
Vincit Smaragdos Indiæ,
Laborat & nec impigrè.

Hæc institoris fortibus
Est conferenda navibus.
Vestem paravit, vendidit,
Victum manuq; quæsit.

De nocte surgens dat suis
Pensum cibumq; ancillulis,
Lucerna non extinguitur,
Huic vir brevi ditabitur.

Domus negocia inspicit,
Agros emitq; & conferit,
Non ociosa devorat
Panem, novum sed præparat.

Pascitq; egenos largiter,
Non cogitans inaniter
Perire: Quæ Deum colit,
Dans pauperi cælum accipit.

Dos est quibusdam plurima,
Et forma vultus splendida,
Sed, quæ laboris & Dei
Amans, corona hæc est viri.

Ad orientem æstivum est cœnaculū,
quod venatorium dicunt. Nam suspens
duntur in eo venantium tabulæ duæ,
plus

plurima cervorum platycerotumq; cornua, quorum pleraq; inaurata, unum etiam clavo fixum in tabula, reliqui corporis lineamentis in ea sic graviter affictis, ut ridendo terriculamento speciem cervi, iam iam impetum in intransentem facturi, præbeat. Est quoq; cernere Venere cum Cupidine apprimè venustam, & suspensa è lacunari candelabra, ex ramis cervinorum cornuū orichalco circumdatis, et in modum coronæ iunctis. Pavimentum (ut ab omni parte nomen agnoscas) canum venatorumq;, cornu inflantiū, imagines figlina arte inustas repræsentat. Quæ in tabula venatoria priore reperi, huc ascripti.

LAudibus eximijs ars est decoranda Dianæ,
Si non exsuperet cum feritate modum.
Reddit enim timidos proceres ad prælia fortes,
Anxia lætificans corda dolore gravi.
Mollitiem pellit, sæviq; cupidinis arcus,
Languida iucundo membra labore levat.
Sternit apros, cervosq; premit, qui damna colonis
Tristia dant rudibus, dum male farra terunt.

Suppediratq; dapes, nigræq; alimenta culinæ,
 Pellibus hirsutis corpora nuda tegit:
 Ergo venandi ne tu contemne laborem:
 Hic tibi quandoquidem commoda dicta feret.

Hoc studiū patribus	Cultū quoq;	teste probatur	R
Ebræi vatis	Relligione sacr		A.
Nomine Esau venādi	Insignis laude qd;	anno	N
Robustus Nimrod	Sic quoq;	clarus era	T?
In festus si non sis	Tristi clade coloni		S.
Cur refugis studiū;	lure fruarere tu		O.
Venari quisquis	Non gaudes Zoile, lux		V
Sis mollis licitū est,	Aut piger usq;	lit	V.

SVB ALTERA TABVLA.

SI Spartam, Christi quæ munere contigit, ornes,
 Et facias pura conficienda fide.
 Nunc leporem catulo, quid obest, excire sagaci?
 Nunc in frondoso tendere rete iugo?
 Ardua nunc in apro venabula condere diro?
 Nunc vario cervos exagitare metu?
 Ipse Deus generi dedit hæc animalia nostro,
 Quis tibi concessum ius prohibere potest?
 Quid quod ad arcendos faciat Venatio morbos?
 Qui bene venatur, sanior esse potest.
 Quid quod sollicitis arentia corpora curis
 Lætificet, vires suscitet atq; pigras?
 Quid quod militiæ species sit magna tremendæ?
 Horret si quis apros, horret & ille viros.

Quid

Quid quod Orest ex radiantia tela Dianæ
Excitant arcus, sæve Cupido, tuos?
Præterea nigræ quod fert alimenta culinæ,
Nudaq; detracta corpora pelle tegit?
Hactenus Exiguus Immensa Negotia Rythmis
Explico, leiuinis Cantoq; Vasta Sonis.
Restringas Autē Nimum Temnasve, Sequenda
Occino, Venator lus Violare Solet.

**APOLLO ARBITER, CO-
RAM QVO DE PRAESTANTIA DIS-
ceptant, Venus, Iuno & Diana Venationis
Dea, cuius cervo, secundum eam causa
iudicata, corona præmium
decernitur, H. R.**

Margaridum niveâ nectens Eris atra coronam,
Quæ minus, ô Divæ, noxia tollat, ait.
Tum Iuno: Paridis dirimantur iurgia voce,
Num Venus hoc etiam iudice ferta feret?
Phœbus ad hæc: Animos Iuno, sed corpora Cy-
Corrumpit, virgo hæc ambo Diana fovet. (pri

**QVERIMONIA LEPO-
RIS RYTHMICA.**

Flevit Lepus parvulus,
Clamans altis vocibus,
Quid feci hominibus,
Quòd me quærunt canibus?

Apertis oculis dormio,
Parum iuvat id quod video,
Quid feci hominibus,
Quod me exagitant canibus?

Longas aures habeo,
Nec prodest, quod audio,
Quid feci hominibus
Quod me vexant canibus?

Breves pedes habeo,
Cursu velox abeo,
Quid prodest? sequuntur homines,
Et canes incitant celeres.

Parvus sum & placidus,
Et nemini noxius,
Quid feci hominibus,
Quod indagant canibus?

An in hortos quod irruo,
Olusque quod comedo,
Nonnunquam & tenuem
Quod proculco segetem?

Hanc, hanc iustam scilicet
Causam putat quilibet,
Ut canibus agitet,
In casibus lancinet.

At quid non atrocius?
Quid non & damnosius,
Lupus facit rabidus,
Et sus valens dentibus?

Hos rarus prosequitur,
De me præda petitur,
In me canes aluntur,
Et retia neſtuntur.

Adde, dum me canibus
Seſtantur velocibus,
Sæpe ſic proterunt ſegetes,
Quod centum nequeunt lepores.

Ego petor indies,
Mihî nunquam eſt quies,
Quid ô quid feci hominibus,
Quod ſic me lacerant canibus.

Pellis eſt ignobilis,
Ad nullam rem utilis,
Quid feci hominibus,
Quod me agunt canibus.

At caro mea dulcis,
Et quæ ſapiat multis,
Hæc eſt, hæc cauſa hominibus,
Quod me infeſtantur canibus.

Postquã vident me fugam capere,
Hiſce, hiſce, ab omni latere
Inclamant: quæ illis eſt maxima
Voluptas, mihi Mors eſt pallida.

Canes ubi tenent me,
Dentibus laniant me,
Lætor, ſi effugio,
Si non, malum aufero.

Captus in aulam deferor,
Cum gaudio excipior,
Veru infixus torreo,
Inde in mensam collocor.

Lætis animis me comedunt,
Vinoq; dulci se proluunt,
Quid est, quod feci hominibus,
Quod me persequuntur canibus?

Nunc accedo ad secundam contigna-
tionem, quæ etsi paululum cedit infe-
riori, tamen tam munda est, ut hospites
elegantes accipere possit. Etenim pavio-
mentata est, & albario opere polita un-
diq;. Intergerinis autem intersepitur, et
discernitur in cubicula quatuor, ambu-
lationem, et (si licebit ab usu nomen no-
tam rei ponere) sphæristerium oblon-
gum: in quo pilari lusiuncula, palæstri-
caq; hironomia liberi heriles reficiun-
tur, & grata vicissitudine nunc literis,
nunc progymnasmatibus bellicis im-
buuntur, ne remissiones negatæ odium
studiorum faciant ingenuis. Ibi labores
Herculis cum Mythologijs à patre, tan-
quam

quam irritamenta virtutis, liberis pro-
positi cernuntur, quos ob raræ et recon-
ditæ sapientiæ & eruditionis significa-
tionem præterire non debeo: Sunt au-
tem inter septem columnas lapideas di-
stributi, super has ex lapide albo virtu-
tes fœminarum habitu conspiciuntur,
Iustitia, Temperantia, Fortitudo, Pa-
tientia, Charitas, Fides & Spes.

HERCVLIS ACTA PRAE- CIPVA CVM MYTHOLOGIS.

I. HERCVLIS FACTVM.

INfans in cunis geminos à Iunone immisos ser-
pentes, manibus præhenso, extinxit: Cum unâ
cubans Iphiclus frater territus parentes fletu exci-
tasset.

MYTHOLOGIA.

Serpens antiquus ijs maximè, de quibus ex beni-
gna propaginis aut syderum inclinatione, virtu-
tis opinionem concipit, ab ipso ortu tendit insi-
dias. Hos econtrâ tum sancti angeli suscipiunt, tute-
lari præsidio defendendos, tum ipsa virtutum se-
mina,

mina, & igniculi naturæ insiti, sese nec volunt nec possunt deserere.

SECUNDVM.

ADolefcens hydram colubris & capitibus pullulantem, in Lerna palude, telis et clava oppugnavit, tandemq; facibus & igne consumpsit, cum cancrum, hydræ suppetias ferentem, pressu pedum interemisset.

MYTHOLOGIA.

ADolescentia violenter à pravorum subinde renascentium appetituum impetu infestatur, quibus mundi deliciæ causam & materiam subministrant. Contra hæc in tali ætate lubricis initio vestigijs, tanquam in paludinoso solo, consistit ratio, donec virtutis & pietatis studio exercitioq; confirmata, hydram appetituum, cum mundi cancro, pessundet & consumat.

TERTIVM.

Leonem in usitate magnitudinis in Nemæa sylva inter Cleonas & Phliuntem, cum omnem eam regionem infestaret, iugulavit: Cuius ipsi pellis postea fuit pro indumento.

MYTHOLOGIA.

Leonem iugulavit fortissimum, quisquis repugnantes rectæ rationi appetitus, nō modo sanis deli-

deliberationibus & consilijs refrenavit, sed ijs omnem omnino ferociendi detraxit facultatem, atq; mentis & rationis iudicio effecit obedientes. Quid hoc indumento pectori generoso pulchrius esse potest?

QVARTVM.

Dlomedem Thraciæ regem, hominem dirum & sanguinarium, qui inhumanissima crudelitate equos suos ad venarum pascebat carnibus, occidit, eumq; vicissim iumentis suis obiecit devorandum.

MYTHOLOGIA.

Generosus animus non potest non odisse & execrari Tyrannos, ut infestissimos libertatis & societatis humanæ hostes: qui tamen, vindicante in eos iusto æterni Dei iudicio, ea plerumq; incurrunt mala, quibus alios ipsi affligerunt.

QVINTVM.

In hyssidis Erimanthi montis iugis, aprum terribilem & Arcadiam vastantem cepit, & vivū humeris impositum detulit ad Euristheum.

MYTHOLOGIA.

Magistratus in monte positus est, edito videlicet & illustri loco, et in manu tyrani atq; improbi rempub: apri instar, vastat & cōvellit. Sed quis
quis

quis eum legitime adeptus est, & recte gerere vult, vivum conservare debet, neq; committere, ut ipsius culpa & ignavia salutare eius in repub: exercitium intermoriatur.

SEXTVM.

ACheloo pro Deianira Oenei Calydonum regis filia, cum ipso certanti, seq; initio in serpentem, mox in taurum verenti, alterū avulsit cornu: sicq; ille victus, in sui nominis fluvio sese occultavit.

MYTHOLOGIA.

Qui mente prava & malis artibus ad Reipub: gubernacula aspirant, in omnes se formas callide vertunt, quò magis voti fiant compotes. Tales consilio monendi, aut authoritate coercendi sunt, ut sua sorte contenti, in sui nominis fluvijs occultentur, & in ea, quam nacti sunt, privatæ vitæ statione conquiescant.

SEPTIMVM.

IN Lybia apud Lixum oppidum Antæum gigantem, terræ filium, à matre duplicatū robur, quoties terræ projectus esset, allumentem, tandem iuncta pectori astrictum suffocavit.

MYTHOLOGIA.

Qui vulgi favore eVecti, legum septa perumpere, & repub: turbare nituntur, contra hos nō solum

Solum legitimo magistratus iure, sed arte quoque
agendum est, ut subtractis, quibus contra patriam
abutuntur, præsidij, improbi eorum conatus,
absque tumultu & seditione, extinguantur.

OCTAVVM.

INterempto Dracone pervigili, aurea mala He-
speridum, quæ Atlantis filiæ fuerunt, ramis decer-
psit, & ad Eurystheum detulit, ut his frueretur.

MYTHOLOGIA.

AN non Draconis instar avari pervigil est ani-
mus, qui dies atque noctes sola opum cupiditate
inflammatus, angitur, & æstuat? An non hoc ex-
tincto animi morbo, Hesperidum aureis malis frui-
tur, quisquis indulgentis fortunæ beneficijs con-
sistente intra suos fines utitur moderatione & libe-
ralitate? An verò Dracones hi sunt, qui tum ad
Reip:labem, tum ad privatorum detrimentum, mo-
nopolia instituunt? quibus utinam Herculeæ clava
reges & principes aurea monopoliorum mala, cum
tanta publica, privataque calamitate plerumque ema-
turefcentia, è faucibus eriperent.

NONVM.

ATHlantem fessum syderibus ferendis, laborum
parte levavit, cum humeros astrorum ponderi
submisisset.

MYTHOLOGIA.

CUm Atlante verò an syderũ pondus sustinent
ij, qui omni cogitationum, actionumq; suarum
vi, ad cœlestia tantum contendunt? An potius ij,
qui regibus, alijsq; Magistratibus consilia recta, &
ferendis Imperij oneribus idonea subministrant?

DECIMVM.

Gerionem tricipitem sive triformem fulguris fi-
lium in Gadibus superavit, eiusq; armenta in
Latium transtulit.

MYTHOLOGIA.

Qui parasiticis artibus se dedunt, triformes effi-
ciuntur. Nam simul adulatoris, falsi amici &
decoctoris, personã induunt. Hos devincit & ar-
mentis spoliat, quisquis eos à mensa & convictu
suo, atq; ab omni adeo consuetudine & familiari-
tate, penitus facit alienos.

VNDECIMVM.

Cacum Vulcani filium in vasta spelunca degen-
tem, & Latium infestantem latrocinijs & incen-
dijs, cum mugitu bouum interversi pecoris recep-
taculumprehendisset, in speluncæ vestibulo
clava interemit.

MYTHOLOGIA.

FVres, sicarij, latrones, incendiarij, & similia humani generis stercora, in cavernis degunt, bonorum fugientes conspectum & societatem: In horum speluncas atq; latibula quocunq; modo inquirere magistratus debent, ut infamibus supplicijs plectant comprehensos.

DVODECIMVM.

Centauros Ixionis & Nubis filios, semihomines & semiequos, Hippodamen Pirithoo nuptiarum die eripere volentes, bello superavit.

MYTHOLOGIA.

Fl non raro, ut qui inter equestris ordinis homines indulgentius aut negligentius educati sunt, Centaurorum animos induant, minusq; ceteris hominibus se delinquere existiment, si rapinis rem augeant familiarem, aut alienas temerent nuptias. Hi continendi sunt, ut ab illicita animum revocent cupiditate.

DECIMVM TERTIVM.

Alcesten Admeti Thessaliae regis uxorem, quae pro mariti salute vitam sponte deposuerat, ab inferis ad preces Admeti reduxit, cum Cerberum clava sustulisset.

MYTHOLOGIA:

Nihil in coniugio dulcius perpetua amicitia, & ad omnia honesta consentiente voluntate, ubi, quod alteri grave est, alter in se præoptat derivari. Proinde tales proclivius ex adversis eripit ille, à cuius omnia dependent voluntate.

DECIMUM QUARTUM.

Hesionem Laomedontis Trojanorum regis filiam, beluæ marinæ expositam, & ad scopulos religatam, occiso ceto liberavit.

MYTHOLOGIA.

Hesionem spectas? Virgo est, nuda est, vincita est, beluæ obiecta & crudelissimæ morti propinqua est: Ec quid illa calamitosius? in eius persona pupillos, viduas, orphanos, omnesq; adeo oppressos, & tuæ opis egentes, mente considera. Hos ut tuearis atq; iuvenes, id eò magis tibi incumbit, quo plus & tu potentia, opibus, autoritate, gratia, consilioq; vales, & illi periculo atq; ærumnis sunt viciniore.

DECIMUM QUINTUM.

Veste indutus, quam ipsi Deianira conciliandi amoris ergo, accepta de Iole fama, per errorem miserat, quum pestifero Nesi Centauri sanguine imbuta esset, veneno totum corpus invadente,
gravis

gravissimorum cruciatuū dolore atq; impatien-
tia, pene in rabiem actus, semet in structam pyram
in Oera monte coniecit, sicq; expiravit, ætatis suæ
anno 52.

MYTHOLOGIA.

QVam luctuosus exitus viri fortissimi? Sic fit;
ut qui vagis foeminarū congressibus per om-
nem vitam ludunt, aut ab ijs, quibus excellunt, ar-
tibus deserantur, aut eorum fructu nec diu nec ve-
re gaudeant, quæ fortiter & præclare agendo opti-
me administraverunt.

Quod adversus & picturas attinet,
reliquorum huius tabulati cōclavium,
non adeo multæ visuntur, Graphica ta-
men oppugnata à Turca urbis, in Me-
lite Rhodiorum militū Insula, mirum
quam tremefaciat intuentes. Deinde
versiculi quoq; sequentes ibidem legun-
tur.

EVRIPIDES.

Iniuria nos afficere nunc hi adveniunt,
Ne metue, bile ferveant licet atra,
Mortalium nec cæterorum facta improba:

Tacita siquidem, tardante quoq̄ pede,
Fortuna corripiet malos in tempore.

LEO IMPERATOR.

Pium admodum religiosumq̄ est,
communibus in negocijs privatarū ini-
micitiarum recordationē deponere, neq̄
que propter propriū commodum, aut
privatam offensionem, cōmunem rem
impedire. Sed in Repub: procuranda,
omnia eiusmodi abijcienda sunt, tum
quod ad personas, tum quod ad res atti-
net, & solum in id, quod Reipub: utile
est, intuendum, atq̄ id agendum.

ITEM MUSCAE EPITA- PHIVM, SVBSCRIPTVM VR- nae eius Calici, in quo submer- sa fluitat.

Gustatrix iacet hic lautorum Musca ciborum,
Et conviva frequens Cæsaris in tabula.
Nō volucris rostro, stimulis nec Aranæ aduncis,
Cretica sed gustans pocula, pota cadit.
Nil opus est luctu: quis enim tam nobile fatum
Lugeat? est auro condita, merfa mero.

Ha-

Haftenus arcem & praecipua, quae
in ea spectantur, quoad potui delineavi.
Tertiam enim contignationē, frumentarium
tabulatum, atq; item quae ad has
aedes sunt, magnum granarium, et equis
le tempori minimè securo inserviens, in
dicanda tantum duxi. Itaq; recta ex alto
in portum invehere, terrisq; defessam
prorā adverterem, nisi aedificia & hortos
praedij addere animus gestiret quasi
corollariū, quod dum lego, paululum
mihi des etiam atq; etiam, benevole les
ctor, rogo. Praedij aedificia ad orientem
arcis collocantur, & in duas partes, rus
ticam & fructuariam, etsi interdū con
currunt, dividuntur: quae omnia, unā
cum horto, consepata sunt querneis ar
boribus runcina dissectis, sic editis, ne
quisquam alterius humeris sublevatus
eas transfiliat.

Agger viae editior, silicibus ab arce
usq; ad viam publicam est constratus.
Equile quinquaginta plus minusve es

quorum capax est, ne quid stabulariorum cubicula & ephippiorum, phalararumque conclavia commemorem. In eius prima contignatione frumentum, secunda paleæ reponuntur. In foribus hoc scriptum visitur: Oculus domini pascit equum. In bovilis utroque latere ultra centum vaccæ, præter tauros & iuencos, stabulantur. In fronte eius est villici habitatio, & bubulcorum cellæ, ubi vulgare hoc: Vestigia Domini pingue faciunt agrum. In area excutiuntur è spicis grana, & acus evannatur. Haud procul à bovili sunt haræ, ovilia, *κλυβορ*
ουαί & columbaria tria: eorum duo binis palis, ferreis laminis indutis, ne quis felisve bestijs aditus pateat, suspenduntur, & plurima loculamenta recipiunt.

Fructuariam partem occupant fœnilia, & quatuor horrea pensilia, quæ mōtes Holsati à similitudine appellant. Ordinantur autem sic: Sex trabes in hexagonon dispositæ, & perpendiculariter

ter

ter surrectæ, in terrã adiguntur, quibus fastigiatum culmen imponitur, cuius tignis ferreæ fibulæ clavis affiguntur, quæ amplexæ trabes faciunt, ut culmen at tolli aut demitti, ut horreum vacuum aut repletum fuerit, possit, vecte in bigarum temone posito. Porrigitur autem temo per axem ad tres pedes, in qua parte vectis ille surrectus collocatur: Longiorem vero, quia iungi solent equi, incumbentium pondus ad terram deprimat, surgente ab altera parte vecti, & culmen attollente, uti fit in librarum lance propendente. Bigæ etiam rursus prorsum actæ magno sunt usui, ut altius vel subsidat vel emergat culmen.

Terebratæ autem sunt per intervalla trabes, ut traiecto per fibulam & trabes ferro, culmen pendeat immotum. Longum esset et non necessarium dicere cortices & ædificia, quæ pilentis inauratis, arceris, plaustris, retibus, plagis & ceteris, quibus cœlum pluvium est inimicum.

sunt facta. Hortum amœnissimum in-
grediamur, qui non solũ suauitate odo-
rum, qui efflantur è floribus, sed gustas-
tu fructuum, aspectu pergularum, vis-
tium, topiarij, herbarum rararum, ar-
borumq; in quincunces positarum, lus-
dentium piscium, cygnorum, cantuq;
ayium, neminem non allicit & tenet. Bes-
ne igitur dicere memini, nobilissimum
genere, eruditione, et virtute virũ, Hein-
ricum Rantzoviũ, sibi vel marmoreas
domos sine hortis latomias videri, nec
illusa auro laquearia ægrum suum anis-
mum tantũ recreare, quantum in horto
amaraci unicum pulvinum. Proinde in
quinq; præcipuè discernitur partes, pos-
marium, topiarium, pergulas, alveariũ
& olitorium. Verum malorum, pyros-
rum, cotoneorumq; persicorum, mespis-
lorum, prunorumq; genera nil attinet
recensere. Oleam tamen, castaneas, iu-
glandes, corylos, moros, ficus, thymo-
læam, iuniperos, sabinam, buxos tonfi-
les,

les, Laurus, Cymbricū frigus ferre ad
discentes, Item, Ilicem aquifoliam non
aculeato, sed lævi folio, & in iustæ arbo
ris magnitudinem crescentem, non retis
euerim, Quod si eodem modo omnium
fruticum & herbarum huius horti con
texerem catalogum, tædiosus emerge
ret numerus,

Rariores tamen, quæ mihi in mentem
veniunt, nequeo quin recitem, elemen
torum secutus ordinem. Abrotanum
mas & fœmina, quam hic chamæcypas
rissum vocant, Aquilina, Angelica co
sti vires supplens, Aron, Bistorta, quæ
limonium est, ut quidam volunt, Belli
dis variæ species, Buglossa, Chalta, Ca
lendulam vocant, Caryophylli flores,
Carduus Marię, et qui benedictus nun
cupatur, Crocus verus, Colutea, à solo
Theophrasto descripta, quam hic per
peram Senam Arabum faciunt, Cucu
meres, Cucurbitæ, Chamæmelon, odo
ratu nobiles, Glycyrrhiza, Helenium,

Hemionitis, Helleborus, Intybum, Iris,
Lilia, Lybisticum, Lichnis coronaria,
Leucoia, Menthæ Corymbiferæ, Me-
lanthion, Pimpinellę genus acetariis ex-
petitum, Sanguisorbā hic dicunt, Pœo-
nia fœmina, Phyllis, Pulegium, Rosarū
multæ species, Rosmarinus, Sampsu-
chus, Scholymus esculētus, Pseudonar-
di duę species sylvestres, Staphilini tres,
Satureia, Thymus, Violæ. Omitto
Apium, rutam, hysopum, lactucas ses-
siles, malvam, raphanum, napos & ole-
rum genera plurima.

Herbarū, quas recensuimus, multæ in
mille formas descriptæ, modò D. Ioan-
nis & Henrici Rantzoviorū, eorumq̃
cōiugum nomina dicunt, modò in ani-
malium, modò in eorum Labyrinthor-
um, qui acu pingi consuevère, formas
effigiantur, multæ in pulvinos ordinas-
tim disponuntur. Vva autem crispa &
Ribes vulgo appellata (quarum hanc
lævem, illam asperum Ceanothon vetes-
rum

rum Gesnerus interpretatur) areolas in
 sæpis modum cingunt eleganter: Læ-
 tissimis vitibus pergulæ coloratæ opa-
 cantur topiato opere utrinq̃, & veluti
 in testudinatâ porticum iugantur, ubi
 non secus ac in nemore umbroso sedes,
 obambules, cœnites, & proiectilibus
 æreis pilulis seu orbiculis in mensa ob-
 longiori ludas, & collusoris orbiculos
 metam præoccupantes vel mensa de-
 ttudas vel præcas, quin etiam Solstitiũ
 atq̃ ardorem Syrii, imbremq̃ capiti de-
 fendas. Præterea super pergulas ædícula
 turrita, scandulis tecta surgit, per fene-
 stras in Diœtam capreoli serpunt, pams-
 piniq̃ eã inumbrant. Subter hanc Ver-
 tumnus Amalthææ cornu ferens, cum
 versibus in lapide incisis conspicitur.

HEINRICVS RANT- ZOVIVS.

Pomiferum quicumq̃ venis novus hospes in hor-
 Ne, mea miratus quæ sit imago, roga. (tum,
 Est

Est mihi Vertumno nomē, quia vector in omnes,
 Quas animus formas gestit habere meus.
 Nunc habitu messor, nunc sum robustus arator,
 Nunc manibus iures gramina secta meis.
 Nunc frondes poterunt credi, vitisve putata,
 Mollia nunc ramis poma revulsa suis.
 Quæ lubet, hanc fumo faciem, res nulla repugnat,
 Quælibet in vultus apta figura meos.
 Hinc est, primitias anni quod grata vetustas,
 Inq; meas aras lactea dona dabat.
 Seu patulis surgens ramis produceret arbor,
 Seu varijs cingens floribus herba caput.
 Nunc adeo, toto quæcunq; leguntur in horto,
 In manibus spectas munera prima meis.
 Poma, nuces, uvas, pyra, pruna, Cydonia, mora,
 Quæq; nimis longum cuncta referre foret.
 Si lubet è multis aliquid, quodcunq; lubebit,
 Accipe, larga manus nil tibi nostra negat.
 Hoc saltem oro unum, pleno si ventre recedes,
 Dicas, Vertumni munere vado satur.

Non procul apiario sphæristerium,
 arboribus & vitibus pulcerrime, virenti-
 bus opacum spectatur. Ad ipsum vero
 lapis est erectus, phalæcijs eiusmodi in
 eo scriptis.

HEINRICVS RANT- ZOVIVS.

QVam spectas apibus domus dicata est,
 Ex magna ratione. Nam propinqua

Quon-

Quondam examen apum resedit arce,
Huclatos procul ad volans per agros,
Cum vix undiq̄ iam parata staret:
Quod faustum ratus omen esse, parvam
Hanc illis Dominus domum locavit,
Et ne deiciant, iubet, nepotes,
Neu quisquam moveat loco, precatur.

Examen autem illud, ex quo cæteræ
apes iã quadraginta annos, minus duobus,
omnino sunt propagatæ, domi ar-
cis in candelabro æreo, è lacunari cates-
nis demisso, resedit, cunctis novitate rei
suspensis. Omnibus his ^{si divinis} (sic enim
appellare libet) elegantia sua & situ nō
est inferior. Quippe qui piscinam ponte
iunctam, hortos, sylvas & arva despicit,
et sine aëris nocumento Solem exorien-
tem, meridianum, occidentemq̄ admit-
tit, aut cum voles excludit. Nec fatis est
cœlo hunc liberiore frui, ni & pinaco-
thecæ, quæ in arce est, dubiam faciat pal-
mam.

Ostentat enim cum stupore omniū,
prestantissimi & incomparabilis herois

Iohannis Rantzovij & coniugis Annæ
 Icones, ab artificioſo lithoglypho ex
 alabaſtrite, iuſſu heri mei elaboratas: ex
 candido verò ſaxo, et ex parte deaurato,
 ſeptem planetas, Nympham pharetra
 tam & ſtando dormientem, Priapum
 verecundum, atq; equum inſtratum.
 Puparum enim & ſigillorum mirifico
 deſiderio herus tenetur. Iconi Iohannis
 Rantzovij, & poſtremis tribus, ſequen-
 tia epigrammata ſubſcribuntur.

SVB TOGATI IOHAN-
NIS RANTZOVII ICONE
 ex Alabaſtrite, H. R.

Hoc Ego Non, Ratio Illius Cum Vera Subitu R.
 Eſſe decus magnum ſtatuo, tractata per arm A.
 Non etiam pacis ſtudio ſibi quærere nome N.
 Recte agitur, ſumtis cum pax cõponitur armi S.
 Id decus eſt verum. Sic tu, pater optime, bell A.
 Cum gereres regũ, hoc peragebas omnia fruct V.
 Veſtabiliretur pax & concordia regn I.
 Sic & ego contendo, meo pax ut bona ſuaſ V.
 Regnet Agris Noſtris, Sequi Addat Vt Inclita Vir-
 tu S.

NYMPHA VENATRIX
HORTI ET PISCINAE
custos. H. R.

HVius Nympha loci, parvi custodia stagni,
Dormio, dum stando fessa reclino caput.
Parce meum, quisquis venis huc, abrumpere som-
Seu tibi stare lubet, sive sedere, tace. (num:
Me meus Henricus Dominus cognomine Ranz-
Excubias horto iussit habere suo. (zou
Si strepitum facis, & somnū mihi rumpis, in horto
Furem clamabo protinus esse meo.

PRIAPVS.

VT reor, indignum nemo scelus esse putabit,
Quod volui pulcræ virginis esse comes.
At mihi ne iunctam thalamo quis credito: non est,
Haud adeo sorder libera vira mihi.
Stulta meum rapit officium, seque ingerit ultrò,
Atque meo custos vult vigil esse loco.
Stultus ego contra seruo vigilantior illam,
Et pariter mentem pascō oculosque meos.
Victa iacet somno, tu sis quicumque, caveto
Rumpere, soli hoc est fas licitumque mihi,
Si non obsequeris, fustem falcemque recurvam
Non frustra sumtos experire mihi.

EQVVS SYMBOLON
HEINRICI RANZOVIL

Fidus ego Domino, Domini feror acer in hostes,
Dumque libens alijs servio, sic pereō.

FOR

FORTVNA EST VIRTV-
TE ET INDVSTRIA
conservanda.

Symbolon Erici Tolckmari de Ber-
lepfen, Consiliarij Electoris Saxoniae,
quod herus etiam hoc loco, propter eius
venustatem & mutuam illorum amici-
tiam, extare voluit.

Virtutis Vincenda Voluptas Viribus.

Non alijs, sed virtutum vincenda voluptas,
Viribus est, si quis laudis amore tueri.

Prædij ædificia, quæ dixi tabellis
querneis sæpiti, ea hæctenus: nunc agros
& pagi formam involo. Verum quæ
madmodum animo concepi, sic verbis
ut exprimam, vereor. Imaginare oblon-
gam quadraginta stadijs aream Smarag-
dinam, transversim fossis interseissam,
per medium, quæ via regia est, continuis
falicibus vestitam, intermissis villarum
tectis ornatam, utrinque verò aggeribus
&

& aquis inclusam. Etenim pagi Breden
bergæ septentrionale latus cingit in lon
gum Stora fluvius navigabilis, qui:

Δις μὲν γὰρ τ' ἀνίστη ἐκ ἡματι, δις δ' ἀναφοιδοῖ,

hoc est: bis dierum noctiumq; singula
rium intervalio, vi Albis in Oceanū se
exonerantis, tumescit & in se ipse resis
dit, nec ultra trecentos & quinquaginta
passus distat ab arce. Itaq; Oceani divis
tias navigijs commodissimè ministrat,
& ruris copias quoquò versum expor
tat. Hic fluvius celebris quoq; est ob
munitionē à Carolo Magno (ut Fran
corum historiæ testantur) in eius ripa,
ad retinendum vicinos populos suba
ctos in officio, exstructam. Ad oram ves
tè australem incumbunt ei paludes de
clives, scaturigines & aquas pluvijis col
lectas evomentes.

Egregiè, dicat quis, munitus est na
tura hic pagus, sed quem depresso solo,
totum pœnè innatare aquis, paludiq;
quã terræ frugiferæ similiorem esse ne

M

cesse, apparet, & in quo ornando à lo-
hanne Rantzovio, longè celeberrimo et
prudentissimo habito, tantum operæ
sumi non debuisse videatur. Id mediis
fidius (ignoscite falso) ipse cum viris, in
magno precio eo tempore habitis, affir-
massem, si tum natus, & præsens intuis-
tus loca, & interrogatus fuisset, operæ
precium ne esset hîcmunitionem conde-
re, et pagum illum stagnantem Lernam
ductis fossis in melius provehere. Ete-
nim pagus ante annos 38. speciem sta-
gni ferè perpetui æstate præbuerat, hye-
me speculi & præter pisces et fœnum ra-
rò quicquam incolis suppeditarat.

Illi Cræso ditiores videbantur, qui
tantum pecorisalebant, quod frugibus
annuis commutarent. Reliqui fœnum,
annuum terræ censum, Itzehoam, quæ
Bredenberga distat duo millia passuū,
sæpe deportabant, & drachmis aliquot
venditum, nō ita multis compotatiun-
culis insumebant, interdum & instantis
anni

anxi spem dubiam decoquebant. Quod nisi ad hamos & retia, velut ad extremam anchoram fugiebant, mendicando spem corrogare cogebantur. Pedes ob aquarum copias raro ædem sacram visus est ingredi æstivo tempore, nisi vas dasset. Proinde eo recusato, aut quo, aut lintre vcheretur oportebat, qui sacris interesse in animo haberet.

His tamen incommodis tantis pater familias sapientissimus, & dux felicissimus Iohannes Rantzovius, nihil terreari, sed totus in amorem patriæ effundi, vela animi sui pandere, ad auxilium terræ inertæ omnem animi aciem intendere. Itaque territorium Bredenberganum, cōsentiente ob egregiè navatam in bellicis operam primo Friderico Daniæ rege, à Borsholmensium monachorum collegio, approbante eandem venditionem primario eius ordinis, licet admodum remoto, administratore emit, & in adiacentia rem bello partam collocavit,

aggeremq̄ quasi obicem Storæ validio-
rem obiecit, fossas septenis pedibus la-
tas, quinis altas, per quodvis iugerum
excitari iussit.

Hę stagnantes aquas ad Storæ alveū
deducunt, positas super aggerem cava-
tis arboribus, & earum valvis sic libra-
tis, ut tumescente & impellente æstu
claudantur, eo residente patefiant, & col-
lectas ex agris aquas expuant. Ne vero
ex paludibus meridianis recentes aquę
subinde scaturirent, & ibi duxere agge-
rem. Hac admiranda & divina indu-
stria vir sagacissimus, qui ad arma tan-
tummodo natus videbatur, omnium
opinionem præclarè vicit. Nunc enim
Bredenberganū solum frumenti & les-
guminis nullū genus recusat, triticum,
olyram, triangulare illud in modum fa-
gęe glandis frumentum, farina triticeæ
simile, folijs hederæ, rubicundis & bis-
pedalibus geniculis, quod, quia Latinū
nomen vetus adhuc sub iudice pendet,
ad

ad imitationem Germanorum Fagotri-
ticum dixeris: avenam item, milium, fa-
bas, pisa, & alia huiusmodi. Atq̄ ut solis
dum & perpetuum præstaret hoc bene-
ficium, *χωμεπισιόνων* collegium instituit,
quos ne quid vicij facerent aggeres &
fossæ, circumspicere, & desides noxæ
dedere imperavit.

In ore omnium est Hercules, nec se-
culis sex & viginti aboleri potuit, quod
Lernæam hydram quinquaginta capis
tum debellârit, hoc est, paludem auram
pestilentem eructantē ingesta terra solo
æquârit, quam reris laudem sibi compa-
rabit suorum subditorum pater Rant-
zoyius: Et nati natorum, & qui nascens
tur ab illis, in astra ferent. In cuius laudē
reges & principes conspirant, quem vi-
ventem subditi in oculis ferebant, cuius
defuncti sacrosanctam memoriam ha-
bent, cuius cum benevolentia & hono-
re mentionem faciunt exteri, cuius pie-
tatis & beneficentiæ & existimationis

buccinatores sunt sacri ministri. Neque
id immerito, aut enim re aut consilio iu-
vabat omnes: Cuius locupletissimus tes-
tis, ut cætera taceam, Munsterdorpia
est constituta, in qua venerandi huius
regionis D. pastores conventus agunt,
de doctrina, & coniugiorum quibusdã
intricatis negocijs, qui diu iam fieri des-
sissent, nisi hic regem deprecatus fuisset,
ne reditus sacros in profanum bel-
lum converteret.

Quid: quod ædem sacram, & turrim
Bredenbergæ suis sumtibus ædificavit
& restauravit, quam rude iam donatus
à rege frequens adiit, illud sepe recitans:
Vnum rogavi à Domino, ut inhabitem
in domo eius cunctis diebus vitæ meæ.
Ad eius exemplum nullus non subdis-
torum se componebat. In hac æde Iacobus
Qualius eques, peste occumbens,
est sepultus. Ei Henricus Rantzovius
monumentum fecit saxeam, cum eius
modi inscriptione:

Quas

QValius, ante diem crudeli funere raptus,
Mortua in hoc tumulo mēbra Iacobus habet.
Cumq; nova postquā sex tantū coniuge menses,
Proh dolor, unanimis vixerat, occubuit.
At memor Heinricus fidei, quam præstitit olim,
Hoc Rantzou statuit triste doloris opus:
Vt sit perpetui lacrymabile pignus amoris,
Et simul ut capiat præmia rara fides.

Lapis etiã parieti insertus à D. Heinrico Rantzovio, aureis literis hæc ostentat: Huius templi reparatori, turris nec non arcis vicinæ Bredenbergæ fundatori, Daniae quondã liberatori, et Dithemarsiaë domitori, Ioanni Rantzovio equiti aurato, filius Heinricus gratus dinis ergò posuit.

Restarent adhuc plurima, quæ appellatione prædij, in quo describendo versamur, comprehenduntur, ut mola aquaria, ἀνεμόμυλος, quod decussatim craticis & lino intectis alis à leni vento circū agitur, piscationes, venationes et alia. Verum si his longius imorarer, in imensum cresceret liber, nauseamq; tibi, lector, moverem, quã metuo ut sæpius

Concitarim, dum omnia sine defectu & splendore, quod nihil non accumulanti evenire oportuit, eructo, & impetum continuæ orationis versibus infertis retardo. Sed quia omnes angulos arcis & prædij tecum circumire una opera proposui, non narratio, quæ describit, sed arx, quæ describitur, longa videri debet. Etsi verò me non fugit, quam difficiles Momos sim habiturus, quos sacietas rerum nostratium cepit, stupore autem externarum sic ducuntur, ut eas, quæ ante pedes sint, non animadvertant, imò has ne quidem faciant flocci: tamen candidum lectorem, non dubito, de hac qualicumque lucubratiuncula clementer iudicaturum, idque ut faciat, etiam atque etiam rogo.

Nam quanquam non inficias iverim, plurima esse, apud exteras nationes, digna de quibus habeatur sermo: tamen ipsam operam solummodo impendere, eorum meditatione, ceu visa Gorgone, perpetuo

petuò obrigescere, de nostratibus pro-
fundum agere silentium, eaq̃ debitis en-
comijs defraudare, id verò (dicam quod
sentio) viri sorte sua non contenti, ini-
qui & ingrati Deo & hominibus, vel si
opus sit pluribus contenderim. Sunt
enim & apud nos viri, aliaq̃ opera, quæ
plerisq̃ exterorum præripiant palmã,
aut dubiam relinquunt. Vide enim mi-
hi (ne meũ negocium semper nõ agam)
quàm delectabilis, quàm utilis patriæ et
Domino sit munitio Bredenbergensis,
quibus duobus ædificandi rationẽ So-
crates apud Xenophontem metitur: vi-
de etiam mihi carmina, digna ne ea om-
nia, quæ involverentur silentio? Ut ha-
beantur, meo narrantis vicio accidere
potest.

Nam quid ego illud Cymbricæ gen-
tis columen & decus, vindicem liberta-
tis Danicæ, heroa Iohannem Rantzo-
vium, virtutum bellicarum & togatarũ
tanquam speculam sublimem positum,

ad quam laudis utriusq̄ cupidi dirigant
cursum, quid, inquam, ego illum com-
memorem? De illo orbis mundi loqui-
tur nunc, et loquetur semper, ut hydram
Bredenbergensem exiccarit, ut trium ex
ordine regum Danicorum, Ducumq̄
Holfaticorū, à legationibus, uti ea fuit,
qua Spiræ inter Carolum V. & regem
Christianum III. pax composita fœ-
dusq̄ in initum est, à consilijs, à bellis per-
petuò fuerit, & operam inenarrabilem
navarit. Ante marmor gypso illumi-
navero, ante bellicū toto audiente exer-
citu stipula cecinero, quàm tuas, lector,
aures militaribus & togatis laudibus,
hoc viro & Rantzovidum familia di-
gnis, implevero. Ea enim, ut paululum
digrediamur, in hac Cymbrica parte
longè ante abavorum memoriam, per-
petua & quasi per manus tradita, lau-
dum & honorum lampade fulsit præ
cæteris.

Verum cum fortiter facere, quàm fa-
ri

si maluerint, nec tam stylo luculento,
quàm gladio coruscante pugnare, in
delicijs habuerint, nimis serò ad literas
Martium animum, post tempora Ca-
roli Magni, qui primus studia artium,
linguarum & religionis, in his oris exci-
tauit, appulere. Quare factum, ut vesti-
gia huius familie, rerumq; in his oris ge-
statum, in raris annalibus extent, et dif-
ficulter acta temporũ eruantur, nisi in
subsidium monumenta posita defun-
ctis, & publici codicilli vocentur, cuius-
modi mira est penuria. Credidere enim
nefas antiqui Holsati verbis suis, quàm
pellibus atramento illitis, appensa ceræ
massa, fidẽ minorem haberi. Asservan-
tur tamen à Ploënsibus literæ datæ,
anno post Christi redemptoris natalem
millesimo, ducentesimo, trigesimo ter-
tio, quibus iure civitatis, quod Ius Lu-
becense hic appellant, eius oppidi cives
donantur, mentione facta duorũ Rant-
zoviorũ, qui actioni interfuisse tanquã
testes

testes sigillaq; sua appendisse etiam nū
cognoscantur. Hi iam tum apud Adol/
phum quartum comitē Cymbricæ orę,
qui postea religiosum ordinem, relicta
gubernationis mole, suscepit, summos
magistratus & nomē illustre gerebant.

Ex illo me Hercle tempore, factis &
splendore familię, honores & magistra/
tus assecuti sunt maximos, & in precio
ab omnibus habiti, ita ut inde facile col/
ligi possit, tunc temporis etiam nomen
Rantzoviorum magnum & amplum
fuisse. Namq; anno, qui fuit à salutifero
partu, Millesimus, trecentessimus & tr/
gesimus quartus, Kiloniæ sepultus ho/
noricè est Bruno Rantzovius, Vuol/
demari ducis lutlandiæ cōsiliarius sum/
mus: Sicuti & eodem loco à suis huma/
tus conspicitur, anno reparationis per
virgineum partum millesimo, trecente/
simo & nonagesimo, Vuoldemarius
Rantzovius, qui Nicolao comiti Hol/
satico à consilijs intimis fuit. Tumula/
tus

tus ibidem est in peculiari sacello Otho Rantzovius, cum nonnullis ex se genitibus, in cuius sacelli fenestris vitreis circiter sexaginta Rantzoviorum nomina leguntur, qui eodem tempore vixerunt. Hæc testantur monumenta benè meritis à gratis posteris erecta, quorū etiam non pauca in primario tēplo Itzehoensi adhuc conspiciuntur.

Quod autem eorum res gestæ maxima ex parte interciderunt, temporum istorum iniquitati ascribendū est, quemadmodū & illud, quod plurimi Rantzoviorum sunt defuncti, in quorū memoriā nulla sunt constituta monumenta, sola posterorum culpa accidisse videtur. Silentio tamen præterire nequeo, hanc familiam Hamburgi canonicatū, pontificis Innocentiū VIII. autoritate confirmatum, Kilonij, Segebergæ, Itzehoæ, & passim in vicinis Ecclesijs alijs quot, beneficia Ecclesiastica ad divinos cultus celebrandos, ante multa secula in
ftis

stituisse & fundasse. Nam extant adhuc
literę in Cœnobio monialium Pretzen-
sium, quę testantur, quempiã ex Rantz-
zoviorum stirpe progenitum eidẽ Cœ-
nobio, unã cum cæteris donis, militare
munus, nempe viginti octo equos, ob-
tulisse, ac in memoriam progenitorum
& posterorum suorũ consecrãsse. Quę
madmodum & Metta Rantzovia mo-
nasterio Itzchoensi quinq; millia mar-
carum dono dedit. Asservantur quoq;
literę in archivo Gottorpiano datę Ans-
no 1397. de divisione ducatus Slesvis
censis & Holsatię Comitatus, quibus
subscripserunt, Scacke & Caius Rantz-
zovij. Nec minus quoq; ex monumen-
tis literarum constat, circa annũ 1420.
in Dania celebres fuisse Rantzovios,
Elerum, Ioannem, & Christiernum.

Rantzovios etiam non minus gratia
apud Holsatos, quam authoritate atq;
opibus valuisse, id vel inde colligi pos-
test, quod à Dithmarsis anno 1404. inis-
quis

quitate loci circumvēti & cęsi, ut Rantzovium & Poggeviscum captos redimerent, oportuna munitionem Delbruggen, quę pręlustribus viris, ut occuparetur, constiterat, & pręsidio valido tenebatur, hostibus Dithmaris, consentientibus principibus & totius nobilitatis flore, reddiderunt. Neq̄ in patria solum gratiosos, sed exteris quoq̄ notos & charos fuisse, documento est diploma Alberti II. Imper. Anno 1439. datum, quo societatis suę sive ordinis insigne, nempę draconem & Crucem, Adolpho duci Slesvicensi confert, eidemq̄ mandat, ut cüm Scacke Rantzovio alijsq̄ nuncupatis ex nobilitate primoribus communicet. Nam quod quatuor & viginti Rantzovij anno 1469. subscripserint ei fœderi, quod à primoribus totius ferę Holsaticę nobilitatis, in omnes tam civitates, quàm proximos duces, qui sententijs ab ijs latis minimę acquiescere, sed apud alios competentes

petentes iudices eos accusare vellēt, ictū
est, & præcipuè (quanquam tectè) ad
versus Christiernum I. Daniæ Regem,
Fratre eius Gerharδο comite (ut vocāt)
Oldenbergensi, nimis acerbè præter
æquum & bonum Holsaticam rem ad
ministrante, inquit, id inquam notius
est, quam ut cōmemoratione indigeat:
Quanquam magnam partem huius fa
milix, amore principis, & vitandi disci
minis rebellionisq; notæ causa, ea non
probasse crediderim: nec tamen negave
rim, hunc Nobilitatis consensum, quē
Rex cōiurationis nota aspergebat, ab il
lis defensionis boniq; publici prætextu
excusatum fuisse. Sed hæc controversia
non multò post sine strepitu, veluti in
tra domesticos parietes, fuit inter Re
gem & Nobiles transactione sublata:

Anno deinde 1500. cum Iohannes
Danorum Rex & Holsatiæ princeps,
se Cæsaris Augusti Diplomate, patri
Christierno à Friderico III. Rom: Im
per:

per: liberali donatione concessio, quo
Holsatiæ principibus Dithmarsia iure
clientelari attribuebatur, satis munitum
crederet, capiendæq; possessionis ergo
armatus in Dithmarsiam progredere
tur, Rantzovij deesse suo principi noluerunt:
quo non satis auspiciato pugnan
te, quatuor ex primoribus eius familiae
fortiter dimicantes ceciderunt.

Nihil opus est hoc loco, me iterum in
Clarissimi fortissimiq; herois Iohannis
Rantzovij, equitis aurati, laudibus com
memorandis accumulandisq; oratione
consumere, cum & per omnem hunc li
brum, ubi res postulare videbatur, pas
sim ipsius mentio fiat, & bellicis toga
tisq; laboribus comparata gloria, quæ
antea quoq; non patriæ solum utiliter
erat perspecta, sed fama illustrium facto
rum præconè etiã apud exteros latè in
claruisset, peculiari elogio vitam & res
ab eo gestas complexo, alijsq; literarum
monumentis, ad posterorum memoriã

N

æternitati sit consecrata. Is enim, dum
vixit, pacis belliq; arbiter iustissimus, &
regibus principibusq; suis quasi oracu-
lum est habitus, patriæq; tanquam cos-
lumen & ornamentum unicū fuit. Sive
bella gereret, sive pacis negocia obiret,
expeditam optimæ paci per arma viam
sapienter aperiebat, incolumitatē prin-
cipum & incrementa gloriæ potentiæq;
que ipsorum fideliter tuebatur & asser-
bat, salutem nō solum civium, sed etiam
hostium clementer humaniterq; con-
servabat, ac patriæ suæ felicitatem, decus
& ornamenta, piè iusteq; custodiebat.
His belli pacisq; artibus effecit, ut, etiā si
humili & obscuro ortu editus fuisset, tā-
men invictæ virtutis suæ & rerum ge-
starum splendore ac magnitudine, fa-
miliam suam clarissimam reddidisset.
Iam verò Rantzovici generis stemā &
decus, quod per tot annos in Cimbrica
Chersoneso inter nobiles familias per-
celebre fuit, nominis sui claritate & rerū
ge

gestarum gloria, ita cumulavit & extulit, ut ea Rantzovici sanguinis stirps inter reliquas omnes popularium amplissima splendidissimaque merito habeatur. Quanta verò autoritate & gratia non modo apud suos, sed exteros quoque principes valuerit, præclarum est argumentum, quod iam quasi coronidē omnium, quæ de ipso eram dicturus, adiungam. Cum reparatis viribus animisque ingens inter se bellum duo Europæ potentissimi monarchæ, Carolus V. Imper. & Franciscus I. Galliæ Rex, molirentur, uterque eorum oblato honorificè pertransmissum diploma liberalissimo salario, Iohannem Rantzovium, per tot maria terrasque eorum ditionibus remotum, sed factis & virtute notissimum, amanter pro se quisque invitavit, ut operam suam militarem illis præstaret. Ambo enim sagacissimi alienæ virtutis æstimatores, si eum ad partes suas traduxissent, non leve rebus suis momentum accessurum

sunt arbitrati. Sed is, cum exteris principi-
pibus operam suam, quam soli patriæ
dicaverat, bello impendere nollet, iusta
vacationis à bello excusatione adducta,
per literas utriq; prolixè gratias egit,
quod tam honestum de se virtutis peri-
tiæq; bellicæ iudicium fecisset. Patrium
vero decus & laudem, Henrice Rant-
zovi, here & Mecænas amplissime, ijs
dem tu quoq; artibus & meritis, quibus
ille ad supremum honoris fastigium as-
scendit, singulari industria & dexteritas
te æmulatus, & iucundissimū laborum
& vigiliarum fructum, præclaram no-
minis & gloriæ famā, vivus percipiens,
cumulatè assequeris. Quanquam enim
bella præsens corporis viribus nulla ad-
ministres, cum sive natura, sive institutis
ta vitæ ratio, te inde aliò abducat, tamen
sententia, autoritate & consilio, bellicas
regis, moderaris et conficis actiones, pacemq;
& tranquillitatem turbatam re-
ducis, reductam præclarè conservas &
illu

illustras. Illud fatebitur, qui belli, contra
Dithmarfos superioribus annis susce-
pti gestiq; , seriem & acta diligenter res-
cognoverit. Quid verò ultimo hoc Suc-
cico bello abs te præstitum sit, in recenti
omnium, quotquot res eo bello gestas
sibi cognitas habent, est memoria. Tri-
bus certè gravissimis susceptis pro rege
tuo legationibus, cùm primum Rostos-
chi, deinde Sundi, postremò Stetini,
inter amplissimos clarissimosq; Impe-
ratoris, regum, principum ac civitatis
Lubecensium, oratores atq; legatos, de
ineunda pace actiones instituerentur,
quanta fide, contentione, labore, cura
atq; industria, regis tui decus & hono-
rem undiquaq; salvum tueri & conser-
vare incumberes, quanto amore & stu-
dio pacis tràquillitatisq; patriæ esses in-
flamatus, quanta deniq; sapientia, dex-
teritate & consilij gravitate, in rebus ar-
duis tractandis explicandisq; valeres,
omnibus planum fecisti. Quarum po-

strema Stetinensi actione, cum cæteris à
rege missis oratoribus, pacis constituen-
dę vias omnes & rationes accuratissimè
perscrutatus, tandem bello, cum graviss-
simis utrorumq; cladibus iam in octa-
vum annum protracto, finem exopta-
tum imposuisti, pacemq; æterni fœderis
vinculo sagaciter stabilitam atq; confir-
matam, fessis exhaustisq; bellica cala-
mitate regionibus reddidisti. Itaq; Da-
nia, Norvegia, Suecia, Polonia, Livo-
nia, Lubecensiu Civitas, aliæq; etiã res
motiores terræ, ad quas huius belli in-
commoda redundabant, quæq; nunc
lætæ restitutæ pacis fructibus gaudent,
cum cæteris, tum tibi quoq; non in po-
stremis huius meriti mercedem & gra-
tiam debent. Neq; mirum sanè, te in ista
pacis tractatione, ob raram acuti inge-
nij perspicaciam, singularem prudens-
tiam, præclaram animi moderationem,
egregiam fidem et industriam, magnam
apud omnes nominis tui prædicationē

&

& famam excitasse, cum & ipsius natura ductu, & perpetuo quodam vitæ instituto, ita te semper gesseris consueferisq̃, ut in obeundis expediendisq̃ negocijs, nemo te sit consideratior, nemo tractabilior, nemo humanior, nemo iustior, æquiorve. Verum ego si omnes ingenij tui dotes, omnesq̃ actiones, quibus bello ac pace regi tuo & patriæ in primis salutaris fuisti, oratione perstringere vellem, vereor ne in tam angusto opere argumenti gravitas & copia scribentem opprimat. Itaq̃ cum hæc fame, etiam post cineres superfutura, quæ extinctos semper maior clariorq̃ persequi solet, sint cõmittenda, plura de hoc dicere supersedeo.

Illud verò nequeo committere, quin etiam recitem, Rantzovios octo simul & eodem tempore senatoriam dignitatem apud Christianum III. Daniæ regē & Holsatiæ duces obtinuisse, & iam ar-

ces, pagos, & prædia fertilissima & amplissima ultra quadraginta possidere, et inter eos plerisque longè censum Senatorum Romanorum triginta millium aureorum præsentis pecuniæ superare, nonnullis præsertim ad centena millia usque Dalerorum, ut vulgo dicunt, signata moneta progressis: Qui arma nunc ferunt, sexaginta inveniuntur: Inter quos DANIEL RANTZOVIVS, qui primarius regis Daniæ bello Suecico dux, fortiter ad obsidionem arcis Valpurgæ à Suecis regi Daniæ e reptæ pugnans, vitam profudit, moriendoque victoriâ regi suo comparavit. Et Mauricius & Paulus Rantzovij in expugnatione Gothana unius turmæ ductores fuerunt. Plurimi autem horum apud regem Daniæ Fridericum II. ducesque Holsatiæ, consiliariorum & præfectorum iam nunc munere funguntur. Impuberum masculorum tanta est copia, ut paucis annis numerum Fabiorum

Roma

Romanorū superare aut adæquare possint. Quare cum hæc familia ante Caroli Magni tempora fuerit, et adhuc nihil aliud sit, quam bellicosorum militum et Magnanimorum ducum quasi perpetuum seminarium: & prædictas possessiones sine magna virtute nō acquisiverit, & tam diuturno tempore fuerit tutata, nonnullis ad principatus Ecclesiasticos & Episcopales honores evectis, ut fuit nostro tempore Balthazarus Rantzovius de Nienhaus, Lubecensis Antistes: Spero nullum fore tam iniustum rerum æstimatorem, qui, hac celebri Rantzovica arce descripta, aliquam mentionem fieri vetustatis & splendoris huius gentis ægrè ferat.

Hæc habui, quæ hoc loco huic descriptioni, veluti corollariū, adijcienda putavi, quanquā ego sanè in tam angusto temporis spacio, quo in Rantzoviorū clientela & domo sum conversatus, parum de rebus gestis et dignitate generis

eorum explorare potuerim. Quicquid
verò operę in hac re preſtiti, id ea potiſſi-
mū gratia lubens ſuſcepi, ut turpem &
ignominioſam ingrati tudinis maculam
longiſſimè à me depellerem. Cacoethes
enim ſcribendi, & in bibliopolijs pro-
ſtandi, nō tam animū meum occupavit,
ut etiam nū maximè exoptē, quò exoria-
tur aliquis, qui me longè à tergo relin-
quat, prorfusq; obſcuret. Interea ego,
quod potui, feci, animumq; meū prom-
ptum et gratū, tametſi viribus volunta-
ti paribus ſit deſtitutus, hero meo huma-
nitate et comitate ſingulari preſtito, pla-
citurum confido. Si quid erit, ut erit, tu-
berofum, inæquale, minus elegans, te,
candide lector, rogatum velim, ut, quan-
tum vituperij macies ſtyli promeretur,
tantundem venię rationē inſtituti mei,
qua ingrati animi vicium effugere in pri-
mis contendī, à te impetrare non grava-
tim patiare.

BRE.

BREVIS NARRATIO, VNA
CVM EPISTOLIS ET EPITAPHIIS

nonnullis, de vita, præcipuis rebus gestis & obitu,
nobilis ac strenui viri DANIELIS RANTZO-

VII, copiarum serenissimi Regis Danorum

Friderici II. in Suecos prima-
rii ductoris.

Nobilis ac strenuus vir DANIEL RANT-
ZOVIVS, ex equestri & veteri RANT-
ZOVIORVM familia in Cymbria sive
Holsatia, patre Godscalco, Regum Daniaë
quondam consiliario, ac domino castrorum Nien-
hoves et Vvammendorp natus, scientia rei milita-
ris, virtute, autoritate, & fælicitate præstans fuit
bellator. Hic cum in teneris annis à patre mansue-
tioribus literarum studijs addictus esset, summa cū
felicitate ijs incubuit, & præter Germanicam, quæ
ipsi vernacula ac nativa fuit, linguas Latinam, Ita-
licam ac Danicam exacte & expedite didicit.

Postea verò, ut cum gloria ingenij bellicæ etiam
disciplinæ laudem coniungeret, progressu ætatis,
generosum ac Heroicis virtutibus excellentē ani-
mum, sive divino quodam instinctu, sive naturæ
etiam impetu atq; inflammatione adductus, ad rem
militarem adiecit. Proinde unà cum Illustrissimo
Holsatiæ duce Adolpho, in Imperatoriam Caroli
V. aulam profectus est, ibidemq; per triennium fe-
re commoratus, in Italiam contendit, ubi inter Ca-
roli V. proceres ac præfectos per quinquennium
versatus, militiæ disciplinam percepit, cumq; ex eo
fin-

singularis fortitudinis, cum summa prudentia con-
iunctæ, eluceret significatio, unius cohortis du-
ctor ibi constitutus est.

Ex Italia ipsi reverso administratio arcis Peyne,
in ducatu Brunsvicensi sitæ, à principe Adolpho
commissa est. Cum autem tum temporis ab eodem
Holsatiæ principe in Dithmarsiam bello doman-
dam expeditio susciperetur, Daniel Rantzovius,
cum in usum copiis undiq; comparatis, in eo bello
primò duabus cohortibus peditum est præfectus:
Deinde vero, duce Schonvesio ab hostibus cæso, à
legione eiusdem propter strenuam in bello navatâ
operam, rei q; militaris insignem peritiam, in defun-
cti ducis locum surrogari postulatus est. Cum au-
tem, Dithmarsica gente sub iugum redacta, novum
bellum inter regem Danorum & Suecos exortum
esset, Daniel Regiæ Maiestati suam quoq; operam
negare noluit, cum alioqui iustam excusationem,
propter natam ex nobili Dammiorum familia si-
bi iam tum desponsatam sponsam, prætexere po-
tuisset. Itaq; primò viginti quatuor cohortes pedi-
tum Regi adduxit, quarum ipse præfectus est desi-
gnatus, mox autem, ob summam in rebus geren-
dis prudentiam & fœlicitatem, totius belli admi-
nistrator, & copiarum militarium in Suecos pri-
marius dux est electus. In quod bellum difficillimū
et iam septennale, vir animosus summis laboribus
& sudoribus bellicis perfunctus, pro rege suo &
regno Daniæ vitam, fortunas & omnia reliqua
cōtra Suecos, magna hostium edita strage, impen-
dit. In campo Åstorffheide, quatuor millibus
viginti

viginti sex millia hostium in fugam vertit, s. millibus ex his caesis. Spacio semestri regnum Sueciæ, ad quod omnis aditus arduus & penitus obstructus videbatur, magna itinerum contentione ac difficultate, admirabiliq; adhibita celeritate, in ipsa hyme per loca inaccessa, angusta, & ob copiosum numerum hostium, spe Danici exercitus delēdi, et ab omni comœatu, reliquisq; copiis intercludendi, eò confluentium, iter faciens, peragravit, multasq; arces, pagos & agros vastavit, ac depopulatus est. Inter quæ id raræ fœlicitatis est, quod tribus diversis præliis totidem summos belli duces in potestatem redegit, & captos suo regi vivos tradidit. Cumque illud tempus accidisset, quo Erico Regi, procerum cæde suaq; Tyrannide, & gravissimorum criminum culpa deformato, fratres regni gubernacula eripienda esse existimarent, eorumq; maior natu, dux Findlandiæ Iohannes, periculi imminētis ratione habita, tractationem pacis à rege Daniæ per literas peteret: Daniel Suecicorum ingeniorum non ignarus, cum simulate id potius temporum necessitati ab ipsis dari, quam serio à Suecis fieri prævideret, victoriæ potius cursu utendum, donec hostis ex animo pacem flagitaret, esse censuit. Qua in re illum militari prudentia rectè consuluisse, exitus comprobavit. Cum contra Daniæ Rex mitiore decreto, Suecorum in speciem pacis constituendæ simulatas actiones, pro veris & minime lubricis admitteret: quippe qui illos ex suo genio sincero estimaret. Dux Iohannes, cum fratre Erico capto rerum in Sueciâ potitus esset, domiq; omnia pacasset, tabulis per suos de pace cum Danis conscriptis,

scriptis, minimè se teneri prætulit: Itaq; ad arma reditum est. Et Daniæ quidem Rex arcem Vuarburgam arctissima obsidione cinxit: dumq;, omnibus ad oppugnationem comparatis, Daniel dirigendis machinis æneis occupatur, impacta capiti ex hostili tormento sphaera vitam ei subito eripuit, non sine præsentis Regis, totiusq; exercitus, gemitu & luctu.

Et hoc modo vir, omnium iudicio generosissimus ac fortissimus habitus, in milites liberalis & beneficus, acriter pro Rege & libertate Daniæ pugnans, in ipso ætatis flore, ac splendoris honorumq; fastigio, imatura morte occubuit, & victor in ipsa victoria periit. Ad cuius laudem hoc etiã accedit, quod, utroq; parente huius belli tempore defuncto, Regem paternæ hæreditatis adeundæ gratia non deseruerit, sed operam ei suam usq; ad extremum vitæ halitum præstiterit fidelissimam. Exuvias mortui duabus turmis equitum usq; ad mare Balthicum deductæ, iuxta tenorem testamenti ab ipso, sibi præfagiente, rerumq; humanarum fragilitatem perpendente, conditi, in avitum progenitorum ac maiorum suorum sepulcrum, in æde sua parochiali in Vuestensehe situm, illatæ, ac à duce Adolpho, Legatis Lubecensium, ac totius Holsatiæ nobilitate, certissima & firmissima futuræ resurrectionis spe, sepulturæ honorificè mandatæ sunt.

Decessit Anno Domini, M.D.LXIX. Die II
Mensis Novembris.

Hein

HEINRICVS RANT-
ZOVIVS IOACHIMO HIN-
ckio I. V. Doctori, Decano
Bremensi: S.P.D.

Reditę mihi hodie ex Lubeca sunt literę, vir clarissime, ex quibus primò summa cum læticia percepi, arcem Vvarpurgam à serenissimo Danorum Rege oppugnatam, ac in deditiōnem redactā esse. Postquam autem paulò ulterius legendo progressus, nobilem ac fortissimum virum, gentilem & amicum meum, Danielem Rantzovium, copiarum Regis Danię in Suecos primarium ductorē, in hostili oppugnatione eius arcis, unā cum cæteris versantem, fortiter pugnando mortem occubuisse intellexi, læticia hæc in subitum conversa est in cærorem. Quanquam verò in calce earundem literarum adiectum erat, huiusmodi rumorem, qui de luctuoso præstātissimi viri interitu passim spargeretur, obscurum incertumq̃ esse: Tamen nescio qua animi divinatione, vel potius præfagio, per motus metuo, hanc famam veriore esse, quàm vellem.

Nuper enim ipse Daniel Rantzovius ex castris literas ad me dedit, propria manu exaratas, cum alioqui, maximis & amplissimis negocijs bellicis impeditus, ministrorum suorum opera in scribendo ante hac uti consueverit. Hæ literæ omnem præse ferebant humanitatem, amorem atq̃ benevolentiam, & circa finem hæc sequentia verba latina habebant: **HIS VALE** cum uxore & liberis
tuis

rui dilectissimis, meq; tibi comendatum, & servū
& amicum tuum promissimum habeto. Vale ite-
rum atq; iterum &c. Ideoq; hæc verba legenti mihi,
nescio quo pacto, sinistra suspicio de gravi aliquo
casu, amico meo impendente, incidit. Auger hanc
iniectam suspicionem, quod, cum nuper quosdam
versus, imaginibus ac tabulis defunctorum quo-
rundam Heroum ac Ducum, in arce mea Breden-
bergeni depictorum, ascriptos, ipsi legendos ex-
hiberem, & inter hos, carmina sua quoq; picturæ
subiecta, legeret, mutato nonnihil vultu, omen il-
lud aversatus, in hæc verba eruperit: Quid vivus
inter tot moi tuos? Infelicis enim ominis loco ha-
bebat, suam quoq; effigiem inter defunctorum
Ducum imagines collocatam esse.

Postremo huchesternę noctis accedit somnium,
quod de Danielis Rantzovij arce circiter auroram
habui. Dormienti enim mihi visum est, me ad eam
arcem, cuius species oculis in somnis obiecta erat,
iter habere, eiusq; magnificam structuram summa
cum admiratione suspicere, sed mihi rursus paulatim
ab arce discedenti, vultumq; in eam reflectenti,
insignis arcis moles visa est in exiguum lapideum
sublidere monumentū, cuiusmodi illud est, quod
ante aliquot annos patri meo, in primario Divi
Laurentij templo Itzehoensi, statui curavi. Cum
autem somnia mea non omnino sint vana, sed exitus
& eventus ns nonnunquam respondere solear,
hæ & aliæ verisimiles rationes animū meum pro-
pter incredibilem amorem, quo ipsum Danielem
semper complexus sum, nihil non mali suspican-
tem, in dolorem conijcerent acerbissimum.

Sed

Sed cum virum fortem, non solum in rebus secundis, verum etiam adversis, animi gravitatem constantiamque tueri deceat, meo vulnere hoc remedium adhibendum esse censeo, ut, si quid acciderit illi humanicus, harum rerum cogitatione dolorem meum leniam: gentilem meum & amicum Danielem, pro incolumitate & salute Regis ac patriæ acriter pugnans occubuisse, utque existimem, vitam in factis multis annos ei prorogata esse; cum præstantissimis rebus gestis, post multiplices & varias dimicationes, bellicosque sudores, amplissima virtutis ornamenta, nempe gloriam immortalem, ad quam à pueritia inflammatus fuit, consecutus, posteris suis nominis & familiæ amplitudinem auctam & illustratam tradat & relinquat: Cum regis Daniæ copias per multos annos in Suecos duxerit, eorumque exercitus, tribus belli Ducibus captis, fuderit atque dissipaverit: Denique cum maiorum suorum vestigiis insistens, Rantzoviorm more fortiter dimicando, mortem cum summa gloria oppetierit honestissimam.

Quare cum hæc ita sint, & ex præmissis indicijs nihil aliud colligi possit, quam eum ex hac mortali vita ad æternam vitam concessisse, non tam dolorem indulgendum, quam patris manibus defuncti debitum & extremum officium præstandum esse arbitror, ideoque breve Epitaphium, in eius obitum à me conscriptum, gratitudinis ergo sepulcro amici mei incidi curabo. Quod tibi non exiguo fortasse dolore, ob hunc tristem & lacrimabilem casum affecto, significandum esse duxi. Plura ad te scribere, verum summi luctus acerbitas me à scribendo avo-

cat. His vale. Datę ex castro Segeberg 27. Novembri.
bris. Anno M. D. LXIX.

EPITAPHIVM DANIE
LIS RANTZOVII, AV
thore H. R.

NObili viro Danieli Rantzovio, equiti Holsato.
Domino castrorū Nienhoves, Troieburgi &
Vuoldenhorn: Belli inter Serenissimum Danorū
Regem Fridericum II. & Suecos, per septennium
gesti, sumo Duci & primario administratori: mul-
tarum pugnarum acerrimarū, cum Suecis manu-
prorsus impari commissarum, victori: In illorum
regione viarum abstrusarum, & ante hac incogni-
tarum, investigatori ac inventori, eorundemq; ur-
bium, pagorum & agrorum, everfori ac depopu-
latori, de Rege ac regno Danię optime merito, gen-
tili, cognato & amico suo charissimo, qui in obli-
dione arcis Vuarpurgę tormento ictus, morien-
do vincens vitam viriliter profudit, Henricus
Rantzovius D. Iohannis Rantzovij filius, in du-
catibus Regis Danię Vicarius, hoc non tam priva-
ti, quàm totius Danię ac Holsatię luctus perpe-
tuum monumentum, mœrens non sine lacrimis
posuit.

Obijt anno Domini M. D. LXIX.
XL die mensis Novembris.

IOACHIM

IOACHIMVS HINCKIVS

L. V. D. NOBILI AC MAGN

fico virò, Henrico Rantzo-

vio, S. P. D.

Illustrissimus princeps meus Dux Adolphus an-
revertit nuncium tuum, de obitu clarissimi viri
DANIELIS RANTZOVII gentilis tui. Vtrius-
que autem literæ eo mihi fuerunt gratiores, quò
magis ex ijs perspexi, Illustrissimū principem pristi-
næ familiaritatis, te vero agnationis ius, & utrunq;
vestrum rerum ab eo gestarum gloriam, recto &
grato animi candore agnoscere. Dolet uterq;, & nō
immerito. Quid enim illi gravius accidere potuit
casu eius viri, quem inter domesticos educatum, et
albo senatorum ascriptum, periculo de eius in re
militari peritia & fide bello Dithmarsico factò, ad
Danicum bellum sic emisit, ut virtutem ducem,
comitem verò fortunam adiunxisse ei videretur.
Tuum verò mœrorē si quis miretur, is planè igno-
rat, quantam animi perturbationem bene etiam
cordatis viris afferat agnatorum immatura mors,
qui varijs bellorū casibus virtute superatis, spem
immortalis decoris vixi sunt familiæ suæ invecturi.

Iustissime verò Serenissimus Rex noster eius vi-
ri morte afficitur, cuius fidei hætenus gravissimi
belli summam satis auspiciatò crediderat. Te quidē
fama de morte eius accepta perturbat, & mihi quo-
que ut veteri eius amico permolesta est: sed quo
vultu optimum Regem existimas animam exha-
lantem coram spectasse decessum? Nosti Regis ex-

cellens & benignum ingenium, quam arte eos com-
plectatur, quos exploratae fidei, & integritatis er-
go charos habere coepit. Eius vicem in primis do-
leo, quod tali viro orbatus est, & ex animo precor
aeternum Deum, qui novit Regem nostrum pacem
maluisse quam bellum, nisi lubrica hostium fide, &
vafriis artibus delusus, & retractus ad arma fuisset,
ut novi Regis, si non deserit sanguinarii fratris in-
sistere vestigijs, robur frangat, & gentes dissipet,
quae bella volunt: Regem vero nostrum victorijs
illustret, et diuturna pace vitam eius ad multos an-
nos feliciter extendat.

Ad te quod attinet, equum est ut luctum ponas.
Neque enim reduci ille ad vitam hanc potest, & om-
nino semel ei moriendum fuit. Quem casum cum
subierit summa cum gloria, in conspectu Regis sui
fortiter pugnans, pro patria, pro aris & focis, & pro
causa iustissima, rebus ante saepe feliciter gestis,
quid tibi relinquitur, cur doleas? Neque enim omni-
bus belli ducibus, imo paucissimis, talem vitae exi-
tum, qualem parens tuus habuit, contingere me-
mini, qui post bellorum quasi compagine quadam
connexorum, plurimumque pugnarum illustres victo-
rias, domi suae in complexu uxoris & liberorum,
nusquam a fortuna graviter laesus, pie & placide
vitam cum morte commutavit. Habet hoc ad lau-
dem & gloriam agnati tui non minimum momen-
ti, quod oblatam morte patris opulentam heredi-
tatem, aedificijs & hortis Italica elegantia exorna-
tam, & adhuc sponsam moribus optimis & for-
ma insignem, maluit, recrudescente hostium culpa
bello, negligere, quam Regis desertor videri. Meri-

eo igitur vivo illi abs te honor hic est habitus, ut
eius imago inter heroas domi tuæ ob bene merita
conspiceretur, qui vestræ familiæ, per se quidem
satis illustri, non modicum bellici splendoris lumē
videtur attulisse. Vale. Datæ Bremæ die 14. mens-
sis Decembris.

Anno M. D. LXIX

MICHAEL REDERS I. V.
D. ET DECANVS HAM-
burgensis,

NOBILI AC PRAECLARO
DOMINO HEINRICO RANT-
zovio, regias in Holsatia vices ge-
renti, D. suo observando
S. P. D.

NVper ad me ex præfecturæ tuæ regio castro Se-
gebergenſi, Nobilis & Magnificè D. Heinricæ,
de tristi obitu generosi tui gentilis Danielis Rant-
zovij, literas & amoris tui & doloris testes dedisti,
quibus certè, quod decebat, afficiebar admodum.
Quis enim non doleret, hunc Rantzovium tantis
præditum heroicis virtutibus, in ipſo fastigio præ-
claritatis, altioribus iam destinatum, adeo subito
& Reipub. & gentilibus præreptum emori: qui nō
minus animi fortitudine, quam rebus heroicè ge-
ſtis, omniū quasi oculos in se converterat, & apud
remotiſſimos quoq; & nomen & famā fuerat ade-

ptus. Insigni hic amore præ cæteris te amplecteba-
tur, unice observabat, & prælustre quid de vestra
meditabatur profapia. Certe autem, tales esse for-
tunæ vicibus & ludibrijs expositos, dolendum est.
Non enim in eo ad virtutem decrat quidquã, qui
politioribus disciplinis animum egregie excolue-
rat, & ex ipsis fontibus præcã didicerat nobilita-
tem, antiquæ procul Romanę militiæ vestigia am-
biens, & qui virtute magistra, sub militaris disci-
plinæ proceribus quondam præ excellentibus, bel-
licis se assuefecerat legibus & armis: Qui tandem,
cum iam Heroici facinoris ei laurea, quod bellum
gesserat pro serenissimo Danorum rege difficilli-
mum, ad septennium usq̃, insigni fide & felici dex-
teritate, debebatur & præsto erat, proh dolor, in ip-
sa Vvarpurgicæ arcis oppugnatione & expugna-
tione, adeo subito & infeliciter perijt. Vnde tu qui-
dem, vir præstantissime, Reipub: sortem penitus
considerans, maxime iam doles et afficeris. Nam in
ipsis tuæ administrationis difficultatibus, paucis
annis & patrem longe clarissimum, quo Cymbri-
ca vestra felicitas fulciebatur, & nunc magnæ spei
propinquum gentilem, ex nobili facinore heroas,
simul amissisti. Verum quod ille in statu mediocri
tantam est adeptus præ eminentiam, & immortalẽ
reliquit rerum gestarum memoriam, pro sui Regis
salute strenuè pugnando vitam amittens, quod
humane pars erat fragilitatis, quem alias vel febri-
cula ex accidenti extinguere potuisset, decenter co-
gitabis, & dilectum tuum gaudijs æternis destina-
tum relinques. Nec enim vobis recordatione gen-
tiliæ virtutis, quæ & in parente & Daniele nuper
de

defuncto, alijsq̄ proavis fuit cōspecta, & in te con-
spicitur, Rantzovij deerunt unquam: Quod tuæ
quoq̄ plantulæ, quæ nunc educantur egregiè in lo-
cis ad virtutem commodis, tibi non obscure polli-
centur. Deus ad prosperitatem & præstantiam illos
sospitet, & aliquando eodem modo præeminere
faciat.

DANIELI, sicut à me flagitasti, Epicedion ali-
quod rude conscripsi, quod ad te mitto. Fateor au-
tem, inter tot occupationes forenses & molestias
publicas, mihi alioqui longis annis nec exercitato
ad Poësin, non esse animum neq̄ nervos. Tibi ta-
men morem gerere volui, non quod hæ nostræ ine-
ptiæ insculpi monumentis sepulturæ, sed pro Epi-
stola haberi debeant, utinā tibi, cui me totum de-
beo & humiliter commendo, satisfactum foret,
quod opto, & pro salute & prosperitate tua Deum
precor optimum maximum. Vale ex Hamburgo,
decimo sexto Decembris.

Anno M. D. LXIX.

EPITAPHIVM NOBI-
LIS HEROIS DANIE-
lis Rantzovij.

Slste gradum, faciliq̄ truces oculo aspice casus,
Lector, & hæc animo suspice fara gravi.

DANIEL hac tenui regitur RANTZOVIVS UR-

Bellica cui virtus nomen & omen erat. (na,

A teneris siquidem lituos & castra secutus,

Castra peregrinis sanguinolenta iugis,

O iij

Claruit illustri terris virtute remotis,
Vicinamq; suo Marte notavit humum:
Balthica montosis ubi forte Suecus ab oris
Hostili versat littora adunca manu,
Immemor & patriæ legis Danica arma lacessit,
Regali hic iussu regia castra regit.
Atq; quot Illicus quasi bellum attraxerat annos,
Belli dux simili Marte fideq; gerit.
Hostem bis victor devincit clade cruenta,
Et petit obscuris in via regna vijs:
Armatos bellicq; duces audacibus armis
Tres capit, hostilem fertq; refertq; pedem.
Sed perit, & vincit tandem, Regiq; triumphum
Aptat sanguineis atq; trophæa genis.
Et sic cuius acer metuebat nomen & umbram
Suecus, inaccessis plebe tremente iugis:
Hic iacet extinctus: nigra tumulatus arena,
Factus vipereis vermibus esca putris,
Quem præmatura Mars morte peremit, in ipso
Famæ atq; ætatis flore virente suæ.
Famæ, quæ vivit gentilibus immortalis,
Et vitam, ex Christi vulnere, miles habet.
Hæc igitur monumenta videns, suspiria votis
Iunge decens lector, quò tibi fiat idem.

QVE

QVERELA
DANIAE, DE OBITU NO-
BILISSIMI ET BELLICA VIR-
tute præstantis; Herois, DANIE-
LIS RANTZOVII, belli
præfecti supremi,

HENNINGO CVNRADI
NO GAMBRIVIO
Autore.

HEu nihil humanū stabile est, sors cæca vagatur,
Actaq; præcipiti turbine cuncta rotat.
Omnia ceu filo tenui pendentq; tremuntq;
Et varias affert quælibet hora vices.
Quid querar: invisi dū Martis ad arma revertens,
Specto rebellantis vimq; dolumq; plagæ:
Nil tam triste tuli, toto hoc discrimine belli,
Funera RANTZOVII quàm properata ducis.
Arx mihi, de specula cui nomen, ad æquoris urnas
Adiacet, at facies altera spectat agros.
Machina cum lectis huc ducitur ænea signis
Aggere, quâ latuit cinctus & hostis aqua.
Singula dum lustrat ductor, tormentaq; muris
Applicat, heu vitæ prodigium ipse suæ:
Attulit huic fatum celeres glans missa per auras,
Præbuit ac victas hostica turba manus.
Hic vir erat, cuius fidei me debeo totam,
Summaq; cui nostri credita Martis erat.
Quicquid enim fueram fortunæ experta benignæ,
Illius in dextram Numina prona dabant.

Huic allapsa fuit niveis Victoria pennis,
Semper & in galea visa sedere viri est.
Magnanimo pugnans toties qui pectore, misit
Milite non multo millia multa neci.
Irruit intrepidus, rapidum ceu fulmen, in hostes,
Indomita sternens ob via quæq; manu:
Scipiades Italo velut agmina milite fundens,
Pœnorum domuit corda superba ducum.
Solutus in armatas non horruit ire phalanges,
Compulit & subitæ vertere terga fugæ:
Constitit in rutilis ut Scanderbegius armis,
Eruptiq; oculis flamma, labrisq; cruor.
Sæpius ad solum conterrita Suecia nomen
Palluit, & manes nunc stupefacta tremit.
Nam nisi victor humo decessit, & ardua victrix
Mens quoq; fortunæ iam super astra volat.
Iamq; Ducis septem totos mihi nota per annos,
Consilium, Virtus, Dexterâ, corda, fides.
Non melius contra Troiam pugnabat Achilles,
Et non pro Troia fortior Hector erat:
Neq; belli ulterius fama est dispersa per orbem,
Indytra quàm tanti gloria spesq; Ducis.
Quem si nuper ego potuissem audire monentem,
Aequora cum duro frigore strinxit hyems:
Sed te nunc gemitu frustra votisq; requiro,
Te decorant lachrymis Martia castra suis.
Cœrula te plorat sub fluctibus Amphitrite,
Ingemit & tinctis Hafnia celsa genis.
Rex etiam amissum: sed desino, nec mihi questus
Sarcire hæc poterunt damna, sed ipse Deus.

CIM.

CIMBRIÆ RE-
SPONSIO.

NON equidem superos aulæ cœlestis honores
Invideo Iuveni, qui fortunata frequentat
Concilia Heroum, terris quos extulit altè,
Et cœlo æquavit Virtus, ubi cernere coram
Tot datur illustres animas, vultusq; tueri
Rantzovij patris antiquos, & luce potiri
Communi, celeresq; poli mirarier orbis:
At terris queror ereptum florentibus annis,
Et tot dona simul prærepta: nec acius ullum
Virtutis stimulat amor, vis ignea menti,
Egregiusq; decor membris, & plurimus amplæ
Frontis honos, oculiq; tremens ceu flamma, micans
Voxq; infracta sono, vestigia stirpis avitæ: (tes,
Qui priscum Herminiū sumtis præstaret in armis.
Hunc dudū agnovi generosum Cymbria partū,
Ausonia metuenda olim, domitrixq; Quiricum.
Hunc sibi gens Christi in Turcæ Hesperiaq; furorē
Deposcens, magno afflictis optaverit emptum.
Iamq; adeo concussa dolet Germania luctu,
Amissumq; gemit laceros diffusa capillos:
Qualis conventens iuxta Tyberina fluentia,
Marcelli ad tumulum doluit Mavortia Roma.
Aeternum ergo Heros salve fortissime, salve
Rantzovij clarum generis decus, optima dicent
Facta tua extremo positæ sub cardine gentes,
Germanamq; fidem extollent, haustosq; labores.
Quantum ô præsidium, quantam & spem Dania
Quo salvo regnis equidē nil triste timeres, (perdis,
Et

Fr quamvis cumulet strages, & cuncta eruentet,
Haud impune tamen renovasset Suecia Martem.
At tu, magne Heros, nunc cum consorte laborum
Francisco, dederat quem stirps Brochusia, terras
Discordes obitu liquistis, & altera regna
Vnanimes colitis, quos sancto fœdere iunxit
Vna fides, atq; unus amor, mors sustulit una.
Illinc despicitis viles ex æthere curas,
Et tumidos fastus, inceptaq; callida mentis:
At potius, multos quæ vicerit una triumphos,
Optatis pacem: date pacem oprantibus alba
Lilia, Narcissumq; immortalesq; Amaranthos,
Et caro cineri extremum persolvite munus,
Ad Boream cui Mars struxit pater ipse sepulcrum.
Vita hæc est flori similis, qui nascitur horto, (nens,
Mane levans pulcrum caput, ac mox vespere po-
Momentoq; hominum res omnis vertitur uno:
Aeternum ac superat virtus, magni æmula Solis,
Lustrantis cœlum radijs, terrasq; calenteis,
Et fruitur famæ nunquam morientis honore.
At tibi ductores fidos, victriciaq; arma
Sufficiat, solo qui temperat omnia nutu.

Calend. Decemb. Anno M. D. LXIX.

Grabschrift Daniel Rantzowen
Feldobersten/ auff Teutsch.

Nach dem der gestreng vnd Ehrvest Das
Daniel Rantzow / Goschen Sone / Inhaber der
Häuser Tyenhoves/Troieburgk vnd Woldens
horn/etc. der König Maye. vnd dem Reich zu
Dennemarcke/vor einen Feldobersten / geg. n Schwes
den vnd derselben König / fast in das siebend Jar ges
diener / vnnnd inn derselben zeit / mit den Feinden viel
Scharmützel vnd Schlachtung gehalten/darunter die
fürnembste auff Axturffheide gewesen / da er mit vier
tausent Man/26000. auß dem Felde geschlagen/vñ
inn Schweden biß anher vñerfarne Wege eröffner/
vnd in dem härten Winter/vngeachtet der Feinde ges
waltige verhinderung / vnnnd tägliche Prossiant abstris
ckung/gezogen. Drey Feldobersten mit seinem Hauffs
en gefangen / Vnd als hernacher König Erich in ges
fengilus geraten/vnnnd König Hans / die durch beide
Reichs Reche gemachte Friedshandlung hinderzos
gē / darüber folgents das Hauff Wahrburgk von der
König. Maye. zu Denuemarck selbst belagert / dars
für ist er durch den Kopff erschossen / welches Hans
sich hernacher ergeben müssen / Vnd sonst allezeit sich
trewlich/ehelich/Männlich / vnnnd Ritterlich in seinem
Dienst/gegen seinem König vnnnd Herrn / dem Reiche
Dennemarcken vnd seinem Vätterland zu gutem/vers
halten/dafür auch sein leben gelassen. So hat Heinrich
Rantzow seligen Herrn Johans Son / der König.
Maye. zu Dennemarcken etc. iun den Fürstenthums
ben / Stathalter / seinem freundlichen lieben Vetteren
vnd

Gewesenen gutem Gesellen vnd Freunde/ diß zu einer
gedechtnis/ihme zu ehren/ vnnnd anzeigung ihret vns
reereinander gehalten Freundschaft/ bey seinem Gras
be auffrichten vnd setzen lassen.

Vnd ist erschossen worden im Jar
nach Christi geburt M.D. LXIX.
am xi. tag des Monats Novem-
bris zwischen zehen vnd eilff vhren.

*Nascendo morimur, properantia respice fata,
Dumq; vales mente & corpore, disce mori.*

EXCVDEBATVR AR-
gentorati per Bernhardum
lobinum.

M. D. LXXIII.

1783433

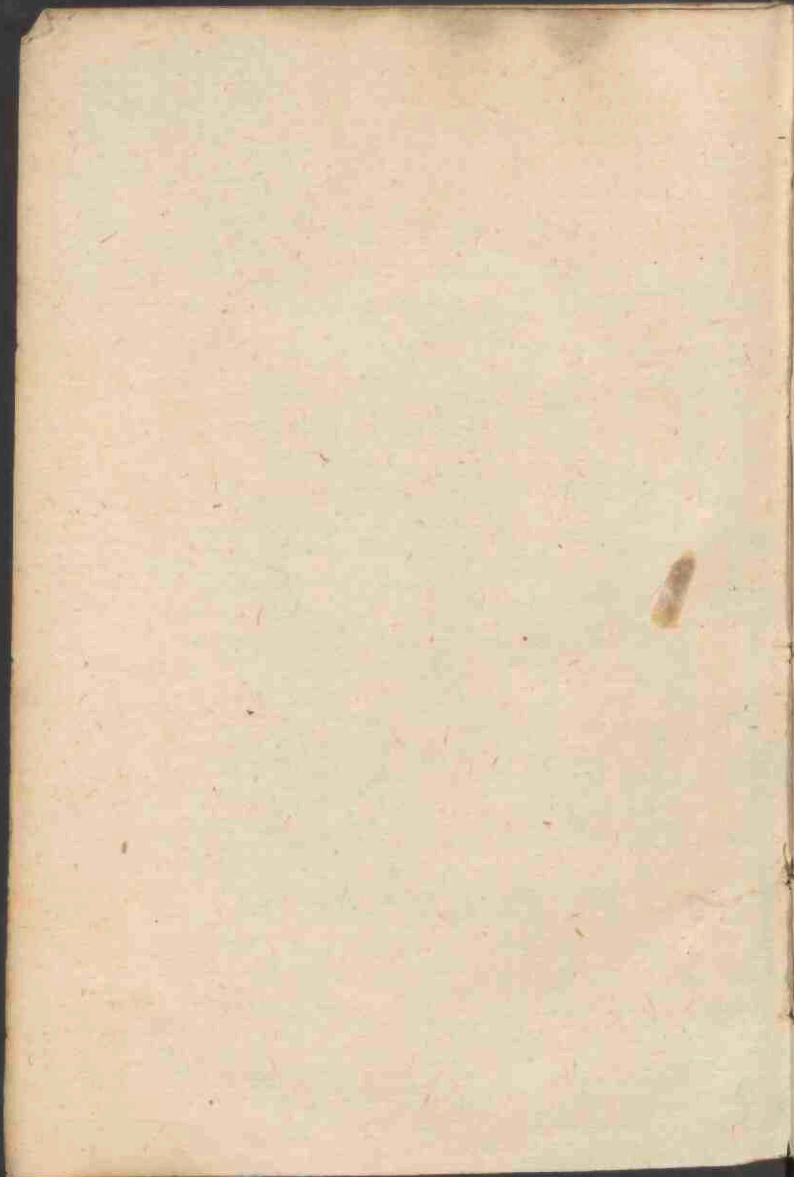
EXORDIUM
Genitorum et Sororum
Johannis

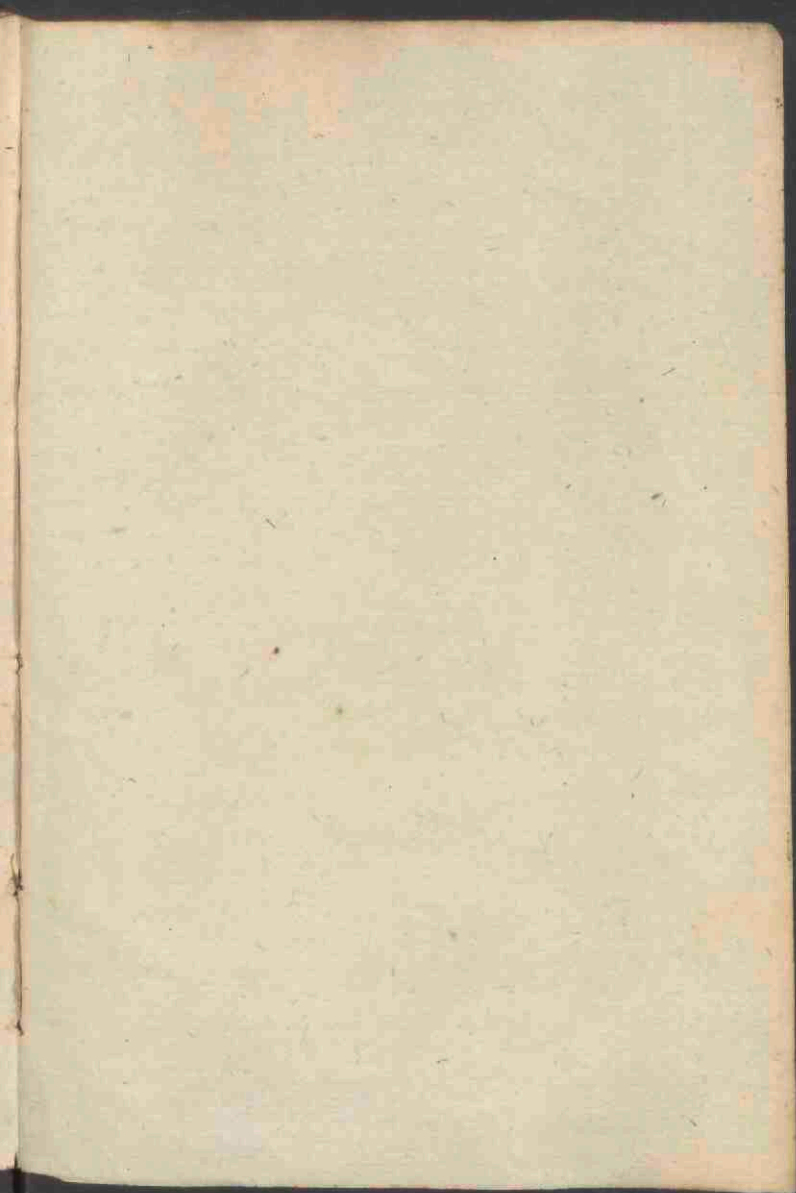

M. D. LXXIII.

... in quibusdam ...

8th of June 70

8-28

... of ...

... of ...

